

บทที่ 13

การวิเคราะห์ธุรกิจจากงบการเงิน

การตัดสินใจทางธุรกิจผู้บริหารต้องมีข้อมูลเพียงพอเพื่อใช้ในการคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคต การวิเคราะห์ทางการเงินจะทำให้ผู้บริหารมีข้อมูลขั้นต้น เนื่องจากเป็นการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของธุรกิจในอดีต ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อนำมาวางแผนทางการเงินแก้ไขปัญหาในการดำเนินธุรกิจได้ถูกต้องและทันเวลา รวมทั้งกำหนดวิธีการดำเนินงานให้เหมาะสมก่อนการลงทุนเพื่อลดความเสี่ยงในการตัดสินใจลงทุนได้เป็นอย่างดี การวิเคราะห์ทางการเงินเป็นการวิเคราะห์ทางสถิติอาจมีข้อจำกัดหลายประการ ทั้งนี้เพราะจะนำเฉพาะรายการที่สามารถวัดค่าออกมาเป็นตัวเลขได้เท่านั้น แต่ในความเป็นจริงธุรกิจยังมีรายการเหตุการณ์ที่ไม่สามารถวัดค่าออกมาเป็นตัวเลขที่แน่นอนได้ ซึ่งผู้บริหารต้องนำข้อมูลเหตุการณ์เหล่านี้มาใช้ประกอบจะทำให้การนำข้อมูลไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมายในการวิเคราะห์งบการเงิน

งบการเงินเป็นข้อมูลทางการเงินที่สามารถนำมาวิเคราะห์และแปลความได้ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถทราบถึงจุดอ่อน และจุดแข็งของธุรกิจได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ การวิเคราะห์งบการเงินยังช่วยให้ผู้บริหารได้ทราบถึงผลการดำเนินงานของกิจการเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ หรือเป็นการควบคุมการปฏิบัติงาน รวมทั้ง สามารถประเมินผลกระทบของเหตุการณ์ในอนาคตที่มีต่อกระแสเงินสดของกิจการ การวิเคราะห์และสร้างความเข้าใจภาวะผูกพันทำให้ประเมินความเสี่ยงของกิจการได้ ซึ่งในการนำผลการวิเคราะห์ไปใช้จะมีความแตกต่างกัน ดังนี้

1. ผู้ลงทุนหรือเจ้าของกิจการ

ผู้ลงทุนหรือเจ้าของกิจการเป็นผู้นำเงินมาลงทุนถือเป็นแหล่งจัดหาเงินทุนระยะยาว โดยไม่มีภาระผูกพันในการจ่ายชำระคืน มีการจ่ายผลตอบแทนในรูปเงินปันผล และคืนทุนเมื่อเลิกกิจการ ดังนั้น สิ่งที่เจ้าของกิจการต้องการคือ ความเจริญเติบโตของธุรกิจ และความมั่นคงทางการเงินระยะยาว โดยเจ้าของกิจการจะวิเคราะห์งบการเงินเพื่อดูภาวะความเสี่ยงที่จะมีผลกระทบต่อเงินทุนของตน เพราะเงินทุนของเจ้าของจะใช้เป็นฐานรับความเสี่ยงทั้งหมด ที่จะเกิดขึ้นกับกิจการ และเจ้าของกิจการจะเป็นคนสุดท้ายที่จะได้รับส่วนแบ่งในผลประโยชน์ที่เหลือของกิจการผู้เป็นเจ้าของจึงต้องให้ความสนใจในการดำเนินธุรกิจโดยทำการวิเคราะห์ทางการเงินเพื่อทราบกำไรในปัจจุบัน แนวโน้มของกำไรในอนาคต การมีเสถียรภาพของกำไร ฐานะการเงิน โครงสร้างทางการเงิน ความสามารถในการจ่ายเงินปันผล ตลอดจนความสามารถในการชำระหนี้

2. เจ้าหนี้

เจ้าหนี้เป็นบุคคลที่ให้ธุรกิจยืมเงินทุนไปใช้ในการดำเนินธุรกิจในรูปแบบต่างๆ โดยได้รับผลตอบแทน ซึ่งผลตอบแทนเป็นเป้าหมายสำคัญในการวิเคราะห์หีบการเงินของเจ้าหนี้ ซึ่งเจ้าหนี้ต้องการให้ทำการวิเคราะห์เพื่อเป็นเกณฑ์ในการประเมินผลความสามารถในการใช้เงิน ความสามารถในการสร้างผลกำไร ตลอดจนความสามารถในการชำระหนี้ กล่าวคือ เจ้าหนี้มีความประสงค์ที่จะทราบว่ากิจการให้หลักประกันที่เพียงพอในการที่จะทำให้เจ้าหนี้ได้รับดอกเบี้ย และจำนวนเงินต้นที่ให้กู้เมื่อถึงกำหนดชำระ การวิเคราะห์หีบการเงินจะให้ความสนใจถึงความสามารถในการทำกำไร (earning power) โดยการเปรียบเทียบยอดรายได้ในอดีต และปัจจุบัน วิถีทางของสินค้าที่จำหน่าย และอัตราส่วนที่สำคัญๆ ของงบกำไรขาดทุน ซึ่งเจ้าหนี้ระยะสั้นจะสนใจในสภาพคล่องของธุรกิจ ในขณะที่เจ้าหนี้ระยะยาวสนใจในด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ความสามารถในการทำกำไร ตลอดจนอัตราความเสี่ยงภัยของธุรกิจโดยให้ความสนใจในเรื่องของความมั่นคง และการหมุนเวียนของกระแสเงินสดของกิจการเป็นกรณีพิเศษ ดังนั้น จึงวิเคราะห์หีบการเงินในรูปแบบของโครงสร้างของเงินทุน แหล่งที่ได้มาและใช้ไปของเงินทุน ตลอดจนความสามารถในการทำกำไรของกิจการในอนาคต รวมทั้งความต้องการเงินทุนเพิ่มของธุรกิจ

3. ผู้บริหาร

ผู้บริหารในองค์กรมีหน้าที่รับผิดชอบในการวางแผนจัดทำงบประมาณตลอดจนควบคุมการดำเนินงานของกิจการให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้และทำให้ธุรกิจได้ผลกำไรสูงสุด โดยมีความเสี่ยงน้อยที่สุด รวมทั้งผู้บริหารต้องรับผิดชอบต่อบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ โดยการวิเคราะห์หีบการเงินเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจ วางแผน และควบคุม ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารจะต้องรู้ถึงสถานะทางการเงินที่เป็นจริงในปัจจุบันเพื่อควบคุมการใช้สินทรัพย์ต่างๆ ให้เกิดผลตอบแทน หรือบริหารสินทรัพย์ให้เกิดประสิทธิภาพ แนวโน้มของกำไรและข้อมูลต่างๆ มีอิทธิพลต่อประเภทและจำนวนของการกู้ยืม

นอกจากนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินยังมีประโยชน์ต่อการบริหารงานของธุรกิจในการจัดทำงบประมาณลงทุน การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน การวิเคราะห์หาผลต่างทั้งในด้านต้นทุน ค่าใช้จ่ายและกำไร ซึ่งจะทำให้ผู้บริหารได้ใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขสถานการณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการวิเคราะห์เพื่อการเปรียบเทียบกับข้อมูลในอดีตของกิจการเองเปรียบเทียบกับงบการเงินของกิจการที่เป็นคู่แข่งชั้น และเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของอุตสาหกรรมประเภทเดียวกันโดยวิเคราะห์ในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสภาพคล่องของกิจการ (liquidity) สัดส่วนในการใช้เงินทุนจากการกู้ยืม (leverage) ความสามารถในการดำเนินงาน (activity) ความสามารถในการทำกำไรของกิจการ (profitability)

ความสำคัญของการวิเคราะห์งบการเงิน

การวิเคราะห์ธุรกิจจะทำให้ผู้บริหารได้ทราบจุดอ่อน จุดแข็ง และสภาพความเป็นจริงของธุรกิจเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขให้ธุรกิจมีความมั่นคงและดำเนินต่อไป การวิเคราะห์ทางการเงินเป็นการวิเคราะห์ฐานะทางการเงินของธุรกิจ ฐานะทางการเงินของธุรกิจวัดได้จากผลตอบแทนสำหรับส่วนที่แบ่งปันไปยังผู้มีส่วนได้ นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยพื้นฐานอื่นที่ใช้ประกอบการวิเคราะห์สถานะทางการเงินของธุรกิจ เช่น ปริมาณของเงินทุนของบริษัทหนึ่งจะขึ้นอยู่กับ การวิเคราะห์เกี่ยวกับความเสี่ยงและกระแสเงินสด ตลอดจนสภาพแรงงานที่พยายามจะให้จ่ายค่าจ้างและผลตอบแทนที่สูงขึ้น และการตั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของรัฐบาลที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจนั้นๆ

การวิเคราะห์ทางการเงิน ได้แก่ การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน การวิเคราะห์โดยวิธีย่อส่วนตามแนวดิ่ง การวิเคราะห์แนวโน้มการวิเคราะห์การเคลื่อนไหวของเงินทุน การวิเคราะห์งบกระแสเงินสด เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า การขาดสภาพคล่อง มีสภาพเสี่ยงสูง หรือขาดประสิทธิภาพในการหากำไรสาเหตุเนื่องมาจากต้นทุนขายมีอัตราขยายตัวมากกว่าอัตราขยายตัวของรายได้จากการดำเนินงาน มีการลงทุนและการจัดหาเงินทุนอย่างไม่สอดคล้องกัน แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ควรลดการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความคล่องตัวต่ำ ลดการก่อหนี้โดยเฉพาะหนี้สินหมุนเวียน ปรับปรุงเครื่องจักรและอุปกรณ์ในการผลิตให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นเพื่อลดต้นทุนในการผลิต และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพนักงานศึกษาต้นทุนอย่างเหมาะสม การวิเคราะห์งบการเงินมีความสำคัญ ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือที่จะช่วยผู้บริหารและนักวิเคราะห์ทราบถึงความสามารถในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของธุรกิจ
2. การวิเคราะห์ทำให้ทราบถึงจุดอ่อนและจุดแข็งที่สำคัญ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการหาทางแก้ไขได้ทันเวลา ตลอดจนวางแผนการใช้กลยุทธ์เพื่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างเต็มที่จากจุดแข็งที่มีอยู่
3. เป็นเครื่องมือในการกลั่นกรองเบื้องต้น เกี่ยวกับแหล่งที่มาและใช้ไปของเงินทุน โดยปกติจะเกี่ยวข้องกับกระแสเงินสดที่คาดหวังในอนาคตกับความเสี่ยงที่ต้องรับภาระ
4. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินธุรกิจและการบริหาร
5. การวิเคราะห์จะเป็นเครื่องชี้แนวทางในการดำเนินธุรกิจต่อไป และเป็นเครื่องมือที่จะช่วยส่งเสริมการตัดสินใจอย่างมีระเบียบและมีเหตุผลจากข้อมูลพื้นฐานที่น่าเชื่อถือได้มากกว่าการตัดสินใจจากกลางสังหรณ์ โชคชะตา หรือการเดา

กล่าวโดยสรุป การวิเคราะห์งบการเงินเป็นเครื่องมือเบื้องต้นเพื่อการกลั่นกรองการลงทุน ช่วยในการพยากรณ์ฐานะการเงินในอนาคต ผู้ใช้สามารถนำข้อมูลประกอบการวินิจฉัยปัญหาการบริหาร รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลประกอบการประเมินผลการปฏิบัติงาน

การวิเคราะห์งบการเงิน

การวิเคราะห์งบการเงิน นอกจากจะมีความจำเป็นสำหรับผู้บริหารการเงินแล้วยังมีความจำเป็นต่อบุคคลอื่นเช่นกัน เช่น ผู้บริหารสินเชื่อจำเป็นที่จะต้องทดสอบอัตราส่วนทางการเงินพื้นฐานบางอย่างที่เกี่ยวกับความคาดหวังจากลูกค้าก่อนที่จะทำการตัดสินใจขยายสินเชื่อ ซึ่งการวิเคราะห์ทางการเงินที่มีประสิทธิภาพนั้นจะขึ้นอยู่กับความถูกต้องของข้อมูล และเครื่องมือทางการเงินที่เหมาะสม การวิเคราะห์ทางการเงินประกอบไปด้วยการวิเคราะห์ 2 ประเภท คือการวิเคราะห์งบการเงิน (financial statement analysis) และการวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวของเงินลงทุน (funds flow analysis) ในบทนี้จะกล่าวเฉพาะการวิเคราะห์งบการเงิน

การวิเคราะห์งบการเงิน หมายถึง กระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับฐานะการเงิน และผลการดำเนินงานของกิจการในกิจกรรมหนึ่งจากงบการเงินของกิจการนั้น พร้อมทั้งนำข้อเท็จจริงของกิจการนั้นมาประกอบการตัดสินใจต่อไป (เพชรี ชุมทรัพย์ , 2548 , หน้า 1)

จากความหมายข้างต้น การวิเคราะห์งบการเงินแยกออกได้ 2 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 เป็นการหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะการเงินของกิจการ และผลการดำเนินงานของกิจการ

ประเด็นที่ 2 เป็นการนำข้อเท็จจริงที่ได้มาใช้ประกอบการตัดสินใจหรือเสนอแนะแนวทางในการตัดสินใจ

การวิเคราะห์งบการเงินเป็นกระบวนการนำงบการเงินมาวิเคราะห์ เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะทางการเงินตลอดจนการดำเนินงานของธุรกิจ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนและตัดสินใจต่อไป ส่วนมากจะเป็นการทดสอบในแง่ของความสามารถในการทำกำไรหรือความเสี่ยงของธุรกิจนั้น การประเมินความสามารถในการทำกำไรที่จะยอมรับได้จากการหวังผลตอบแทนของโครงการหนึ่งๆ จะได้จากการศึกษาผลดำเนินงานที่เกิดขึ้นในอดีต

1. ประโยชน์ของการวิเคราะห์งบการเงิน

ผลการวิเคราะห์งบการเงิน จะมีความสำคัญต่อผู้ใช้ภายในเพื่อการวางแผนการควบคุมและการตัดสินใจ เนื่องจากการวิเคราะห์งบการเงินจะแสดงข้อมูลที่เป็นความจริง และช่วยให้ผู้วิเคราะห์ตัดสินใจได้เป็นอย่างดีซึ่งมีประโยชน์หลายประการดังนี้

1.1 ผู้สนใจในกิจการทราบถึงความสามารถในการทำกำไรเพียงพอหรือไม่ กิจการมีความสามารถชำระหนี้ตามข้อผูกพันได้หรือไม่ และการลงทุนในกิจการนี้จะปลอดภัยหรือมีความเสี่ยงเพียงใด

1.2 ผู้ใช้ผลการวิเคราะห์ได้ทราบถึงความสัมพันธ์ของรายการต่างๆในงบการเงินว่าเป็นไปอย่างเหมาะสมหรือไม่ และมีฐานะมั่นคงเพียงใด

1.3 ผู้ใช้ผลการวิเคราะห์ทราบถึงแนวโน้มในอนาคตของกิจการ ช่วยให้สามารถคาดการณ์หรือคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตของกิจการได้

1.4 ผู้บริหารภายในนำผลการวิเคราะห์ไปวางแผน และควบคุมทางการเงินให้เป็นไปตามแผนการที่ได้กำหนดไว้

1.5 การวิเคราะห์งบการเงินเป็นเครื่องมือในการประเมินผลการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารการเงินมีประสิทธิภาพและจุดบกพร่องที่ต้องแก้ไขอย่างไร

1.6 การวิเคราะห์งบการเงินจะให้ข้อมูลการเปรียบเทียบของผลการดำเนินงานในอดีตกับปัจจุบัน

กล่าวได้ว่าการวิเคราะห์งบการเงินมีประโยชน์ต่อผู้ใช้ผลการวิเคราะห์ เนื่องจาก การวิเคราะห์งบการเงินของกิจการจะสามารถแสดงให้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วในอดีต ซึ่งพอจะใช้เป็นแนวทางชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มการดำเนินงานในอนาคต ผู้ถือหุ้น เจ้าหนี้ ลูกจ้าง ผู้ที่กำลังจะลงทุน และประชาชนทั่วไป จะเป็นผู้พิจารณาวิจิจฉัยผลการดำเนินงานของกิจการ โดยอาศัยการวิเคราะห์งบการเงินเป็นหลัก ฉะนั้นผู้บริหารควรตระหนักอยู่เสมอว่างบการเงินเป็นรายงานเกี่ยวกับความเป็นไปของกิจการ และเป็นเครื่องวัดความสามารถของฝ่ายบริหารด้วย ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์งบการเงินปัจจุบันนี้สามารถนำไปประกอบกับข้อมูลอื่นๆ เพื่อใช้ในการวางแผนการดำเนินงาน และการควบคุมในด้านต่างๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ เช่น เป้าหมายเกี่ยวกับอัตราผลตอบแทนต่อยอดขาย ที่จะนำมาเป็นเครื่องกำหนดราคาขายและควบคุมต้นทุน การเปรียบเทียบจำนวนสินค้าคงคลังกับต้นทุนสินค้าขายนำมาใช้เป็นสิ่งกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดซื้อสินค้า เพื่อให้มีจำนวนสินค้าเพียงพอต่อการจำหน่าย ระยะเวลาการเก็บหนี้จากลูกหนี้จะใช้เป็นเครื่องกำหนดนโยบายการให้สินเชื่อ และมีนโยบายอื่นๆ ที่ต้องอาศัยการวิเคราะห์อัตราส่วน (ratio analysis) เป็นเครื่องมือชี้แนวทางในการกำหนดนโยบายเฉพาะเรื่อง เป็นต้น

2. ความเกี่ยวข้องของข้อมูลในงบการเงิน

งบการเงินแต่ละงบมีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร กล่าวคือรายการทุกรายการมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันโดยตลอด ไม่มีรายการใดที่จะสามารถแยกแสดงต่างหากได้ ฉะนั้น การวิเคราะห์งบการเงินจึงเป็นสิ่งมีประโยชน์มาก ถ้าหากไม่ต้องการจะใช้ผลการวิเคราะห์เพื่อการอย่างอื่นแล้วผลการวิเคราะห์ก็ยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ในโครงสร้างของระบบบัญชี ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านงบการเงินได้เข้าใจการดำเนินงานของกิจการ และความสัมพันธ์ระหว่างงบการเงินต่างๆ

สินทรัพย์ หนี้สินและทุนในงบดุล จะมีความสัมพันธ์กับรายได้ และค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุน รายการใดรายการหนึ่งในงบการเงินจะมีความหมายในตัวเองน้อยมาก เช่น ปี 2548 กิจการมีกำไรสุทธิ 500,000 บาท ข้อมูลนี้มีความหมายในตัวเองน้อยมาก เพราะเป็นข้อมูลที่ไม่เพียงพอที่จะใช้ในการวินิจฉัยว่า เป็นกำไรสุทธิเพียงพอหรือไม่ ซึ่งเมื่อนำกำไรสุทธิจำนวนนี้ไปเปรียบเทียบกับยอดขายจะถือว่าเพียงพอได้หรือไม่และกำไรสุทธิจำนวนนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับสินทรัพย์ทั้งหมดที่ใช้ในการดำเนินงานจะได้อัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุนเท่าใด

การขายเชื่อจะเก็บเงินได้เร็วหรือช้า ฐานะทางการเงินของกิจการดีเพียงใด งบการเงินที่ใช้ในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย งบดุล งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด

3. ความสำคัญในการเปรียบเทียบ

อัตราส่วนที่ได้จากการวิเคราะห์งบการเงิน ก็เช่นเดียวกับข้อมูลในงบการเงิน หากแสดงไว้โดดๆ ณ ปีใดปีหนึ่งก็มีความหมายน้อยเช่นกัน อัตราส่วนจะมีความหมายขึ้นก็ต่อเมื่อใช้ในการเปรียบเทียบการดำเนินงานของกิจการระหว่างปี ตามปกติงบการเงินและอัตราส่วนต่างๆ ของปีปัจจุบันจะแสดงเปรียบเทียบกับตัวเลขของปีก่อนๆ อย่างน้อย 1 หรือ 2 ปีที่ผ่านมา เพื่อแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าหรือความเสื่อมของแต่ละปี ถ้าพิจารณาอัตราส่วนเฉพาะปีปัจจุบันเท่านั้นจะรู้สึกว่าเป็นที่น่าพอใจ แต่ถ้านำไปเปรียบเทียบกับปีก่อนๆ และปรากฏว่าอัตราส่วนของปีก่อนๆ สูงกว่าปัจจุบันฝ่ายบริหารจะหยุดการวิเคราะห์เพียงเท่านั้นไม่ได้ จะต้องวิเคราะห์ต่อไปอีกกว่าที่เกิดผลเช่นนั้น เพราะเหตุใด ในทางตรงข้ามถ้าการดำเนินงานมีแนวโน้มดีขึ้นเรื่อยๆ ย่อมเป็นที่น่าสนใจแก่ทุกฝ่าย แม้ว่าเหตุการณ์ในปัจจุบันยังไม่บรรลุถึงระดับที่ควรจะเป็นก็ตาม ลักษณะและการดำเนินงานของกิจการจะเป็นไปในรูปใดนั้น จะเห็นได้จากการเปรียบเทียบงบการเงิน ยิ่งไปกว่านั้นยังทำให้สามารถจะคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตได้ด้วย แต่ถ้าหากการเปรียบเทียบมิได้แสดงออกมาให้เห็นถึงลักษณะการดำเนินงานของกิจการว่าเป็นไปในรูปใดแล้วอาจจะเกิดขึ้นได้เพราะความไม่แน่นอนและความเสี่ยงภัยมีมากหรือถ้ามีข้อแตกต่างระหว่างปีต่างๆ มีมาก เช่น บางปีอาจจะได้กำไร และบางปีอาจจะขาดทุน

การเปรียบเทียบข้อมูลไม่ควรเปรียบเทียบกับเฉพาะการดำเนินงานของตนเองในอดีตเท่านั้น หากควรที่จะเปรียบเทียบกับหน่วยธุรกิจอื่นๆ ในประเภทเดียวกันด้วย เพราะโดยทั่วไปการดำเนินงานของกิจการในอุตสาหกรรมเดียวกันย่อมดำเนินไปในลักษณะใกล้เคียงกันลักษณะพิเศษเฉพาะและข้อจำกัดต่างๆ ของธุรกิจประเภทหนึ่งๆ จะมีผลสะท้อนออกมาให้เห็นในงบการเงินและอัตราส่วนต่างๆ เช่น อุตสาหกรรมผลิตสินค้าหนัก ได้แก่ เครื่องจักร เครื่องมือขนาดใหญ่ๆ จะมีสินทรัพย์ถาวรเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับกิจการค้าปลีกหรือ กิจการอุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ อัตราส่วนเงินลงทุนในสินค้างคลังค่าขายจะค่อนข้างสูง เพราะการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม (industrial goods) จะต้องใช้เวลาานกว่าการผลิตพวกสินค้าบริโภค (consumers' goods) ฉะนั้น ในการวิเคราะห์งบการเงินของหน่วยธุรกิจแต่ละประเภทนั้นๆ ด้วย ถ้าอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อค่าขายต่ำ ไม่จำเป็นจะต้องหมายความว่ากิจการดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จ หรือมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานต่ำ เพราะต้องดูข้อยกเว้นหรือเงื่อนไขพิเศษเฉพาะของลักษณะของอุตสาหกรรมนั้นๆ เสียก่อน อาจจะเป็นไปได้ว่าอุตสาหกรรมประเภทนั้นๆ โดยปกติอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อค่าขายต่ำ แต่ความจริงแล้วกิจการกำลังประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดีเมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมในประเภทเดียวกัน

4. ความแตกต่างของวิธีการบัญชี

การเปรียบเทียบงบการเงินของกิจการในระหว่างปีต่าง ๆ นั้น ทำได้ยากอยู่แล้วแต่จะมีข้อยุ่งยากยิ่งกว่านั้นอีกในการเปรียบเทียบงบการเงินของหน่วยธุรกิจต่างๆ ในอุตสาหกรรมเดียวกัน เพราะแต่ละกิจการจะมีความแตกต่างในทางปฏิบัติเกี่ยวกับนโยบายการดำเนินงานและวิธีการเกี่ยวกับการบัญชี เช่น บริษัท สองแห่งมีขนาดเท่ากัน ผลผลิตสินค้าประเภทเดียวกัน แต่ข้อมูลในงบการเงินของทั้งสองแห่งแตกต่างกันมาก ฉะนั้น จากข้อแตกต่างเหล่านี้จึงไม่จำเป็นจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า บริษัทหนึ่งดีกว่าบริษัทอื่นๆ ในอุตสาหกรรมเดียวกัน ทั้งนี้เพราะบริษัทหนึ่งอาจจะมีนโยบายทางการบัญชีแตกต่างกัน หรืออาจปฏิบัติตามหลักการที่ยอมรับกันทั่วๆ ไป แต่มีวิธีการปฏิบัติที่แตกต่างเป็นคนละแบบก็ได้

ความแตกต่างของการบัญชีระหว่างบริษัทที่ถือเป็นสาระสำคัญได้แก่การเปรียบเทียบระหว่างรายได้กับค่าใช้จ่าย เช่น บริษัทหนึ่งอาจบันทึกการรายจ่ายนั้นเป็นสินทรัพย์รอตัดจำหน่ายในปีต่อไป ขณะที่อีกบริษัทหนึ่งบันทึกการรายจ่ายนี้เป็นค่าใช้จ่ายประจำงวด ซึ่งจะทำให้ข้อมูลในงบการเงินของทั้งสองบริษัทแตกต่างกันได้

ตัวอย่างที่ 13.1 บริษัทนารายณ์ จำกัด มีนโยบายที่จะบันทึกการรายจ่ายสำหรับปรับปรุงสถานที่เป็นค่าใช้จ่ายประจำงวดที่เกิดขึ้นในระหว่าง 3 ปีที่ผ่านมา มีข้อมูลดังนี้

ปี	จำนวน	บาท	งบกำไรขาดทุนบางส่วนมีดังนี้		
			2547	2548	2549
ปี 2547	จำนวน	800,000			
ปี 2548	จำนวน	1,200,000			
ปี 2549	จำนวน	1,500,000			
			2547	2548	2549
	รายได้สุทธิ		5,300,000	4,800,000	4,000,000
	หัก ค่าใช้จ่าย		<u>4,500,000</u>	<u>4,200,000</u>	<u>3,800,000</u>
	กำไรสุทธิก่อนภาษีเงินได้		<u>800,000</u>	<u>600,000</u>	<u>200,000</u>

ในขณะที่บริษัทขุนทอง จำกัด มีรายได้และค่าใช้จ่ายจำนวนเดียวกันแต่รายจ่ายสำหรับปรับปรุงสถานที่ บริษัทฯ มีนโยบายการบันทึกบัญชีเป็นค่าใช้จ่ายรอการตัดบัญชี ซึ่งถือเป็นรายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนของกิจการ ตัดจำหน่ายภายใน 5 ปี งบการเงินของกิจการมีดังนี้

	งบกำไรขาดทุนบางส่วนมีดังนี้		
	2547	2548	2549
รายได้สุทธิ	5,300,000	4,800,000	4,000,000
หัก ค่าใช้จ่าย	<u>3,700,000</u>	<u>3,400,000</u>	<u>3,160,000</u>
กำไรสุทธิก่อนภาษีเงินได้	<u>1,600,000</u>	<u>1,400,000</u>	<u>840,000</u>

งบดุลของทั้งสองกิจการจะแตกต่างกันซึ่งบริษัทนายณจำกัตจะไม่มีรายการสินทรัพย์
ไม่มีตัวตนที่เป็นค่าใช้จ่ายรอการตัดบัญชี

	2547	2548	2549
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน (สุทธิ)			
บริษัทนายณ จำกัต	0	0	0
บริษัทยงทอง จำกัต	<u>2,240,000</u>	<u>1,440,000</u>	<u>640,000</u>

จะเห็นว่าในขณะที่รายได้และรายจ่ายเท่ากัน งบกำไรขาดทุน และงบดุลมีความ
แตกต่างกัน เนื่องจากกิจการเลือกใช้วิธีปฏิบัติทางบัญชีที่ต่างกัน

นอกจากนี้ สาเหตุที่ทำให้งบการเงินของกิจการต่างๆ มีความแตกต่างกันก็คือวิธีการ
ที่ใช้เกี่ยวกับการตีราคาสินค้าคงเหลือตามวิธีราคาทุนหรือตลาดที่ต่ำกว่า ในขณะที่อีกกิจการ
หนึ่งตีราคาสินค้าคงเหลือตามวิธีราคาทุน เช่น วิธีเข้าก่อนออกก่อน เข้าหลังออกก่อน หรือวิธี
ถัวเฉลี่ย โดยไม่คำนึงถึงราคาตลาด แม้ว่าราคาตลาดจะต่ำกว่าราคาทุนก็ตาม ในกรณีเช่นนี้
การเปรียบเทียบงบการเงินจะไม่ได้ผลตามความมุ่งหมาย ซึ่งแต่ละวิธีจะทำให้งบการเงินแสดงค่า
แตกต่างกัน

5. ความแตกต่างในการประมาณและการเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติทางการบัญชี

วิธีการประมาณเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้งบการเงินของกิจการแตกต่างกันได้
ถึงจะมีวิธีการปฏิบัติทางบัญชีที่เหมือนกันก็ตาม เช่น กิจการสองแห่งซื้อเครื่องจักรราคา
5,000,000 บาท กิจการหนึ่งประมาณอายุการใช้งาน 10 ปี คาดว่าจะมีราคาซาก 500,000 บาท
ดังนั้น ค่าเสื่อมราคาต่อปีมีจำนวน 450,000 บาท อีกกิจการหนึ่งประมาณการอายุการใช้งาน
15 ปี และประมาณราคาซาก 500,000 บาท ค่าเสื่อมราคาจะมีจำนวน 300,000 บาทต่อปี เมื่อ
เปรียบเทียบรายการ ค่าเสื่อมราคาซึ่งเป็นค่าใช้จ่าย จะต่างกัน

นอกจากนี้ กรณีภายในกิจการมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติทางการบัญชี
ไปจากเดิม ความสามารถในการเปรียบเทียบจะให้ผลที่คลาดเคลื่อนจึงไม่ควรนำงบการเงินของปี
ต่างๆ มาเปรียบเทียบกัน ยิ่งไปกว่านั้นยังมีปัญหาอื่นๆ ที่จะก่อให้เกิดปัญหาให้การเปรียบเทียบ
งบการเงินมีความยุ่งยากได้ เช่น ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมากิจการใช้วิธีตีราคาสินค้าคงเหลือ
ตามวิธีเข้าก่อนออกก่อน ปีปัจจุบัน กิจการเปลี่ยนมาใช้วิธีตีราคาสินค้าคงเหลือตามวิธีเข้าหลัง
ออกก่อน การประมาณค่าเสื่อมราคาหรือการประมาณต้นทุนใดๆ ก็ตามที่จะถือเป็นค่าใช้จ่าย
นำมาหักออกจากรายได้ประจำงวด หากมีการเปลี่ยนแปลงวิธีปฏิบัติแล้วจะก่อให้เกิดปัญหาใน
การเปรียบเทียบงบการเงินได้

6. ความจำเป็นที่ต้องใช้ตัวเลขถัวเฉลี่ย

อัตราส่วนต่างๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์งบการเงิน จะต้องพิจารณาถึงระยะเวลาของรายการที่เกิดขึ้น ฉะนั้นก่อนที่จะตัดสินใจว่าอัตราส่วนใดสูงเกินไปหรือต่ำเกินไป จำเป็นจะต้องเข้าใจความหมายอย่างแท้จริงของตัวเลขถัวเฉลี่ยก่อน ถ้าตัวเลขถัวเฉลี่ยที่ได้เอามาใช้นั้น ไม่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง คือไม่ได้เป็นตัวแทนของการวัดแล้วตัวเลขถัวเฉลี่ยที่ได้มานั้น ก็ไม่ควรนำมาใช้ในการวิเคราะห์ เช่น ในปี 2547 ปรากฏว่าบริษัท ก มีอัตรากำไร 30% ($240,000 \div 800,000$) ถ้ากำไรสุทธิประจำปีเป็น 240,000 บาท และสินทรัพย์ทั้งหมดควรจะเป็นจำนวน 800,000 บาท สมมติว่า ยอดสินทรัพย์ทั้งหมดได้เพิ่มขึ้นก่อนวันปิดบัญชีเพียงสัปดาห์เดียว คือบริษัทได้กู้เงินจากธนาคาร 560,000 บาท จากข้อเท็จจริงนี้หมายความว่าตลอดปีที่กิจการดำเนินงานมานั้น กิจการมีสินทรัพย์ใช้ในการดำเนินงานเพียง 240,000 บาท เท่านั้น ดังนั้น อัตราผลตอบแทนที่แท้จริงควรเป็น 100% ($240,000 \text{ บาท} \div 240,000 \text{ บาท}$)

ด้วยเหตุนี้ จำเป็นต้องถัวเฉลี่ยตัวเลขของข้อมูลในงบการเงิน ดังตัวอย่างข้างต้น อัตราผลตอบแทนควรคำนวณจากสินทรัพย์ที่ใช้ในการดำเนินงานถัวเฉลี่ยตลอดปี หรืออีกตัวอย่างหนึ่งเช่น ความสัมพันธ์ระหว่างลูกหนี้ที่ครบกำหนดชำระกับยอดขายเชื่ออาจจะแสดงออกมาให้เห็นว่าสามารถเก็บเงินจากลูกหนี้ได้เร็ว อย่างไรก็ตาม จำนวนลูกหนี้คงเหลืออยู่ ณ วันสิ้นงวดอาจจะสูงหรือต่ำกว่าปกติ อันเนื่องมาจากฤดูกาล ด้วยเหตุนี้ยอดลูกหนี้คงเหลือจึงควรใช้ตัวเลขถัวเฉลี่ยตลอดปี ซึ่งสินค้ายคงเหลือ สินทรัพย์ถาวร เจ้าหนี้ และรายการอื่นๆ อาจจะต้องใช้ตัวเลขถัวเฉลี่ยเช่นเดียวกัน เพื่อจะได้อัตราที่ถูกต้องมาใช้ในการวิเคราะห์งบการเงิน แต่ตัวเลขถัวเฉลี่ยอาจจะไม่แสดงลักษณะแท้จริงเสมอไปก็ได้ ฉะนั้น จึงต้องระมัดระวังในการเลือกใช้ตัวเลขเฉลี่ยที่เหมาะสม

รายการเพียงรายการเดียวอาจทำให้อัตราส่วนเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาได้ เช่น อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน ถ้าเพียงแต่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้บางส่วนก่อนวันสิ้นงวด ตัวอย่างเช่น สินทรัพย์และหนี้สินหมุนเวียน มีดังนี้

สินทรัพย์หมุนเวียน	600,000	บาท
--------------------	---------	-----

หนี้สินหมุนเวียน	400,000	บาท
------------------	---------	-----

อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียน : หนี้สินหมุนเวียน = 1.5 : 1

แต่ถ้าก่อนวันปิดบัญชีกิจการได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เป็นเงิน 300,000 บาท

อัตราส่วนจะเปลี่ยนแปลงไปดังนี้

สินทรัพย์หมุนเวียน	300,000	บาท
--------------------	---------	-----

หนี้สินหมุนเวียน	100,000	บาท
------------------	---------	-----

อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียน : หนี้สินหมุนเวียน = 3 : 1

7. ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์

การวิเคราะห์งบการเงินจะยุ่งยากมากขึ้นอีก ถ้าปรากฏว่าตัวเลขของข้อมูลนั้นมีปัญหาหรือมีข้อจำกัดบางประการ กล่าวคืองบการเงินของกิจการหนึ่งๆ จะประกอบไปด้วยรายการต่าง ๆ ที่ตัวเลขมีค่าของหน่วยเงินแตกต่างกันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในระดับราคา ถ้านำค่าของหน่วยเงินตามอำนาจซื้อในปัจจุบันไปเทียบกับค่าของหน่วยเงินที่มีอำนาจซื้อในอดีตแล้ว ผลที่ได้จะถูกบิดเบือนไปจากความจริงได้มาก

ฉะนั้น ในการวิเคราะห์งบการเงิน จึงจำเป็นจะต้องปรับข้อมูลเหล่านั้นเสียก่อน เพื่อให้ได้ใช้ผลจากการวิเคราะห์ได้ถูกต้อง ตัวอย่างเช่น สินทรัพย์หมุนเวียนในงบดุลอาจจะไม่เป็นจำนวนที่แสดงถึงความสามารถในการชำระหนี้ได้ ถ้าหากเงินลงทุนชั่วคราวและสินค้าได้บันทึกไว้ในราคาทุน ละยอดสินทรัพย์หมุนเวียนก็ได้แสดงถึงจำนวนที่อาจจะนำไปชำระหนี้สินหมุนเวียนด้วย ฉะนั้นถ้าจะใช้สินทรัพย์หมุนเวียนวัดความสามารถในการชำระหนี้สินหมุนเวียนได้เท่าใดนั้น จะต้องปรับปรุงข้อมูลต่าง ๆ ให้มีค่าเป็นปัจจุบันเสียก่อน

แม้ว่าในการวิเคราะห์งบการเงินจะมีข้อจำกัดและอุปสรรคมากมายการวิเคราะห์ก็ยังสามารถสรุปผลออกมาได้ งบการเงินต่างๆจะนำมาเปรียบเทียบกันได้โดยการปรับปรุงตัวเลขของหน่วยเงินให้มีค่าเสมอกัน และข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ควรเลือกใช้ แต่เฉพาะที่ต้องนำมาใช้ประโยชน์เท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นผู้วิเคราะห์จะต้องระลึกอยู่เสมอว่า ผลของการวิเคราะห์จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการคาดคะเนอนาคตเท่านั้น ไม่ใช่คำตอบปัญหาเพื่อการตัดสินใจ

วิธีการคิดค่าเสื่อมราคากับการวิเคราะห์งบการเงิน

วิธีการคิดค่าเสื่อมราคาจะมีผลกระทบต่องบกำไรขาดทุนและงบดุล โดยเฉพาะกิจการที่ใช้เงินลงทุนค่อนข้างสูง เนื่องจากค่าเสื่อมราคาเป็นการปันส่วนกระแสเงินสดที่จ่ายไปแล้วในอดีต ซึ่งไม่ว่ากิจการจะคิดค่าเสื่อมราคาโดยวิธีใดจะไม่มีผลกระทบต่องบกระแสเงินสด

1. ค่าเสื่อมราคาตามวิธีเส้นตรง

การคิดค่าเสื่อมราคาโดยวิธีเส้นตรง จะมีผลทำให้อัตราผลตอบแทนเพิ่มขึ้น เนื่องจากสินทรัพย์สุทธิในงบการเงินลดลง ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าถ้าใช้ยอดสินทรัพย์สุทธิเป็นเกณฑ์ในการคำนวณอัตราผลตอบแทน อัตราผลตอบแทนจะไม่คงที่ เพราะสินทรัพย์ที่ใช้เป็นเกณฑ์คำนวณจะค่อย ๆ ลดลงทุกปี ดังตัวอย่างที่ 13.2

ตัวอย่างที่ 13.2 สมมติ กิจการซื้อสินทรัพย์ถาวรมาราคา 5,000,000 บาท มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่าง ๆ ไม่รวมค่าเสื่อมราคาจำนวน 845,000 บาท คิดค่าเสื่อมราคาวิธีอัตราเส้นตรง อัตราผลตอบแทนของแต่ละปีจะคำนวณได้ดังตารางที่ 13.1

ตารางที่ 13.1 การคำนวณอัตราผลตอบแทน

	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
ราคาของสินทรัพย์	5,000,000	5,000,000	5,000,000	5,000,000	5,000,000
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม	1,000,000	2,000,000	3,000,000	4,000,000	5,000,000
ราคาสินทรัพย์สุทธิ	4,000,000	3,000,000	2,000,000	1,000,000	- 0 -
รายได้	2,000,000	2,000,000	2,000,000	2,000,000	2,000,000
ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ (ไม่รวมค่าเสื่อมราคา)	845,000	845,000	845,000	845,000	845,000
ค่าเสื่อมราคา	1,000,000	1,000,000	1,000,000	1,000,000	1,000,000
กำไรสุทธิ	155,000	155,000	155,000	155,000	155,000
อัตราผลตอบแทนคำนวณ จากยอดสินทรัพย์ก่อนหัก ค่าเสื่อมราคา	3.1 %	3.1 %	3.1 %	3.1 %	3.1 %
อัตราผลตอบแทนคำนวณ จากสินทรัพย์สุทธิ ณวันต้นปี	3.1 %	3.9 %	5.2 %	7.8 %	15.5 %

จากตัวอย่างที่ 13.2 จะเห็นว่า ถ้าใช้ยอดสินทรัพย์สุทธิเป็นเกณฑ์ในการคำนวณอัตราผลตอบแทน จะทำให้อัตราผลตอบแทนค่อยๆ สูงขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้ใช้งบการเงินมีความเข้าใจผิดว่า กิจการดำเนินงานก้าวหน้าตลอดเวลา 5 ปี แต่ความจริงแล้วกิจการยังคงหากำไรได้จำนวนเท่าเดิมทุกปี คือ 3.1 % โดยคำนวณจากสินทรัพย์ในราคาทุน

โดยปกติแล้วถ้าคิดค่าเสื่อมราคาวิธีเส้นตรง จะมีแนวโน้มทำให้อัตราผลตอบแทนสูงขึ้นเรื่อยๆ ตลอดอายุการใช้งานและถ้ากิจการมีการซื้อสินทรัพย์ใหม่จะทำให้อัตราผลตอบแทนที่คำนวณได้ต่ำเกินไป แต่ในขณะที่การใช้สินทรัพย์เก่าจะทำให้อัตราผลตอบแทนสูงเกินไปเช่นกัน ฉะนั้น ถ้าได้มีการกระจายการให้สินทรัพย์ทั้งเก่าและใหม่ตลอดอายุของสินทรัพย์แล้ว ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจะได้รับส่วนชดเชยให้หมดไป เพราะตลอดอายุการใช้งานของสินทรัพย์ส่วนที่ทำให้อัตราผลตอบแทนต่ำเกินไปและสูงเกินไปนี้จะหักกลบลบกันหมดไปพอดี

การคิดค่าเสื่อมราคาตามวิธีเส้นตรง จะทำให้อัตราผลตอบแทนต่อ สินทรัพย์สุทธิบิดเบือนไปจากความจริงได้ เนื่องจากสาเหตุ ดังนี้

- 1.1 กิจการมีสินทรัพย์ถาวรขึ้นเดียวจะทำให้อัตราผลตอบแทนจะสูงขึ้นเรื่อยๆ
- 1.2 กิจการที่ตั้งใหม่หรือมีสินทรัพย์ใหม่ๆ ทั้งหมด อัตราผลตอบแทนจะต่ำมากเมื่อเทียบกับปีต่อๆ มา
- 1.3 กิจการมีแต่สินทรัพย์เก่า ๆ ซึ่งอัตราผลตอบแทนจะสูงเกินไป ถ้าเทียบกับระยะแรกของการใช้งานของสินทรัพย์

2. ค่าเสื่อมราคาตามวิธีเงินรายปี

เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่อัตราผลตอบแทนไม่ตรงกับความจริงจึงใช้วิธีการคิดค่าเสื่อมราคาวิธีเงินรายปี (annuity method) โดยสมมติว่าถ้าใช้สินทรัพย์นี้ในการดำเนินงานแล้ว จะได้รับเงินสดตอบแทนเป็นรายได้ในอัตราสม่ำเสมอเท่ากันทุกปี ในขณะที่เดียวกันอัตราดอกเบี้ยที่ใช้ในการคำนวณค่าเสื่อมราคาเป็นอัตราเดียวกันกับเงินสดที่ได้รับเข้ามาจากการใช้สินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนที่คำนวณจากยอดสินทรัพย์สุทธิจะไม่สูงขึ้นตลอดระยะเวลาการใช้งานของสินทรัพย์ ยิ่งไปกว่านั้นจะไม่ก่อให้เกิดปัญหาว่ามีการนับยอดสินทรัพย์ซ้ำกัน 2 ครั้ง

ค่าเสื่อมราคาที่ดีถือเป็นค่าใช้จ่ายประจำงวดตามวิธีเงินรายปี แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ค่าเสื่อมราคาโดยตรง ซึ่งจะบันทึกไว้ในบัญชีค่าเสื่อมราคาสะสม และนำไปหักออกจากราคาต้นทุนของสินทรัพย์ เพื่อให้สินทรัพย์แสดงยอดสุทธิในงบดุล

ส่วนที่ 2 ดอกเบี้ยที่ควรจะได้รับ ถ้านำเงินจำนวนที่ซื้อสินทรัพย์นี้ไปลงทุนในกิจการอื่น

ดังนั้น ค่าเสื่อมราคาที่ดีถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายนำไปหักออกจากรายได้ประจำงวด จึงไม่เพียงแต่เป็นการตัดจำหน่ายต้นทุนของสินทรัพย์ออกตามอายุการใช้งานเท่านั้น แต่ยังต้องรวมดอกเบี้ยที่ควรจะได้รับ ถ้าหากไม่นำเงินมาลงทุนในสินทรัพย์ถาวรนี้ด้วย

ดอกเบี้ยที่ควรจะได้รับถ้าเลือกลงทุนในกิจการอื่นนี้ได้บันทึกเป็นส่วนหนึ่งของค่าเสื่อมราคาที่ดีเป็นค่าใช้จ่ายแล้วนั้น ยังต้องลงบันทึกดอกเบี้ยนี้ถือเป็นรายได้ด้วย จำนวนสินทรัพย์ถาวรที่จะแสดงในงบดุล หักค่าเสื่อมราคาสะสมซึ่งเท่ากับผลต่างระหว่างค่าใช้จ่ายค่าเสื่อมราคาหักด้วยดอกเบี้ยที่ควรจะได้รับ

กำไรสุทธิจะไม่ได้รับผลกระทบจากอัตราดอกเบี้ยที่ควรได้รับนี้เลย เพราะค่าเสื่อมราคาที่ดีเป็นค่าใช้จ่ายประจำงวดได้รวมเอาดอกเบี้ยส่วนนี้ไว้แล้ว และในขณะที่เดียวกันดอกเบี้ยจำนวนนี้ ก็ได้บันทึกรายการเป็นรายได้แล้ว ตัวอย่างเช่น ก่อนการบันทึกรายการเกี่ยวกับค่าเสื่อมราคา มีรายการปรากฏ ดังนี้

สินทรัพย์ถาวร (ราคาทุน)	5,000,000
หัก มูลค่าปัจจุบันของราคาซากของสินทรัพย์	- 0 -
มูลค่าปัจจุบันของสินทรัพย์	5,000,000
สมมติว่าอัตราดอกเบี้ย	5 %
ค่าเสื่อมราคาประจำปีหาได้จาก	

มูลค่าของสินทรัพย์

มูลค่าปัจจุบันของเงินซึ่งจะได้รับหรือจ่ายเป็นจำนวนเท่ากันทุกปี ปีละ 1 บาท ดอกเบี้ย 5% เวลา 5 ปี

$$= \frac{5,000,000}{4.329}$$

$$= 1,155,000 \text{ บาท}$$

ค่าใช้จ่ายค่าเสื่อมราคาประจำปี	1,155,000	บาท
หัก ดอกเบี้ยที่ควรจะได้รับ (5% ของ 5,000,000)	<u>250,000</u>	บาท
จำนวนค่าเสื่อมราคาสะสมปลายปีที่ 1	<u>905,000</u>	บาท

ค่าใช้จ่ายค่าเสื่อมราคาจะบันทึกในบัญชี ดังนี้

เดบิต	ค่าเสื่อมราคา	1,155,000
	เครดิต ดอกเบี้ยรับ	250,000
	ค่าเสื่อมราคาสะสม	905,000

ในปีต่อ ๆ ไป ค่าใช้จ่ายค่าเสื่อมราคาจะเท่ากันทุก ๆ ปี แต่ดอกเบี้ยที่ควรจะได้รับจะลดลงทุกปีๆ ละ 5 % ของสินทรัพย์สุทธิต้นปี ในขณะที่เดียวกันกับค่าเสื่อมราคาสะสมจะค่อยๆ เพิ่มขึ้นเท่ากับจำนวนดอกเบี้ยที่ควรได้รับที่ลดลงการคำนวณจะปรากฏดังตารางที่ 13.2

ตารางที่ 13.2 การคำนวณค่าเสื่อมราคา

ปีที่	ราคาสินทรัพย์ต้นปี	ค่าเสื่อมราคาประจำปี	ดอกเบี้ยรับ (5%ของสินทรัพย์ต้นปี)	ค่าเสื่อมราคาสะสมที่จะเพิ่มขึ้นรายปี
1	5,000,000	1,155,000	250,000	905,000
2	4,095,000	1,155,000	204,750	950,250
3	3,144,750	1,155,000	157,240	997,760
4	2,146,990	1,155,000	107,350	1,047,650
5 *	1,099,340	1,155,000	54,970	1,100,030

* ตัวเลขที่แตกต่างเนื่องจากการปัดเศษ

การคำนวณผลตอบแทน โดยใช้สินทรัพย์สุทธิเป็นเกณฑ์ อัตราผลตอบแทนจะไม่สูงขึ้นตลอดระยะเวลาของการใช้สินทรัพย์นั้น ถ้าคำนวณค่าเสื่อมราคาตามวิธีเงินรายปี และกิจการมีรายได้เป็นเงินสดที่ได้รับเข้ามาจากการใช้ประโยชน์ในสินทรัพย์เท่ากันทุกปีและเท่ากับจำนวนที่คาดไว้ เมื่อประมาณอัตราดอกเบี้ย ทั้งนี้เพราะกำไรสุทธิจะลดลงทุก ๆ ปี ตามอายุการใช้งานของสินทรัพย์ ซึ่งกำไรสุทธิจะลดลงเท่าดอกเบี้ยรับ เพราะดอกเบี้ยที่คาดว่าจะได้รับลดลง จำนวนค่าเสื่อมราคาสะสมสูงขึ้น มีผลให้กำไรสุทธิน้อยลงในขณะที่ราคาสินทรัพย์สุทธิก็จะลดลงด้วย ซึ่งการคำนวณอัตราผลตอบแทนโดยนำข้อมูลจากตารางที่ 13.2 ทำให้อัตราผลตอบแทนคงที่ดังตารางที่ 13.3

ตารางที่ 13.3 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์สุทธิต้นปี

ปีที่	1	2	3	4	5 *
ราคาของสินทรัพย์	5,000,000	5,000,000	5,000,000	5,000,000	5,000,000
ค่าเสื่อมราคาสะสม	<u>905,000</u>	<u>1,855,250</u>	<u>2,853,010</u>	<u>3,900,660</u>	<u>5,000,690</u>
สินทรัพย์สุทธิ	<u>4,095,000</u>	<u>3,144,750</u>	<u>2,146,990</u>	<u>1,099,340</u>	<u>(690)</u>
รายได้	2,000,000	2,000,000	2,000,000	2,000,000	2,000,000
ค่าใช้จ่ายไม่รวมค่าเสื่อมฯ	845,000	845,000	845,000	845,000	845,000
ค่าเสื่อมราคาประจำปี	1,155,000	1,155,000	1,155,000	1,155,000	1,155,000
ดอกเบี่ยรับ	<u>250,000</u>	<u>204,750</u>	<u>157,240</u>	<u>107,350</u>	<u>54,970</u>
กำไรสุทธิ	<u>250,000</u>	<u>204,750</u>	<u>157,240</u>	<u>107,350</u>	<u>54,970</u>
อัตราผลตอบแทนต่อ สินทรัพย์สุทธิต้นปี	5 %	5 %	5 %	5 %	5 %

* ตัวเลขที่แตกต่างเนื่องจากการปัดเศษ

กำไรสุทธิจะลดลงเป็นจำนวน 5% ของสินทรัพย์สุทธิต้นปีที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการคำนวณอัตราผลตอบแทนนั้นเอง หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าดอกเบี่ยรับ 5 % คิดจากต้นทุนสุทธิของสินทรัพย์ที่ยังไม่ได้คิดค่าเสื่อมราคา

กรณีที่ค่าเสื่อมราคาตามวิธีเงินรายปี อัตราผลตอบแทนจะไม่มีแนวโน้มสูงขึ้นเหมือนกับการคิดค่าเสื่อมราคาตามวิธีเส้นตรง เนื่องจากการคิดค่าเสื่อมราคาตามวิธีนี้จะคำนึงถึงมูลค่าของเงินตามเวลา โดยคิดดอกเบี่ยที่ควรจะได้รับจากจำนวนสินทรัพย์สุทธิที่คงเหลืออยู่ ณ วันต้นปี อัตราผลตอบแทนที่คำนวณได้จากสินทรัพย์สุทธิไม่ว่าจะคิดค่าเสื่อมราคาแบบเส้นตรงหรือแบบเงินรายปีก็ตาม ผลลัพธ์ที่ได้เกือบจะไม่มี ความแตกต่างถ้ากิจการมีสินทรัพย์ใช้เพียงพอและเหมาะสม โดยไม่มีแนวโน้มที่จะขยายงานหรือซื้อสินทรัพย์ใหม่อีก

ปัญหาในการคำนวณอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์จะทำให้ถูกต้องได้ยากมากเพราะค่าเสื่อมราคาไม่สามารถคำนวณได้ถูกต้อง และยังเป็นปัญหาว่า จะใช้อัตราดอกเบี่ยอะไรในการคิดค่าเสื่อมราคาตามวิธีเงินรายปี อย่างไรก็ตาม ผู้วิเคราะห์พึงระมัดระวังและตระหนักเกี่ยวกับอัตราผลตอบแทนจะไม่ตรงกับความจริงนัก เนื่องจากวิธีการคิดค่าเสื่อมราคา และการซื้อสินทรัพย์ในระยะเวลาต่าง ๆ กัน

การวิเคราะห์อัตราร้อยละของยอดรวม

วิธีอัตราร้อยละของยอดรวม (common size percentage analysis) หรือเรียกว่า การวิเคราะห์งบการเงินโดยการย่อส่วนตามแนวดิ่ง หรือการวิเคราะห์ตามแนวดิ่ง (vertical analysis) คือการลดตัวเลขลงของแต่ละรายการที่ปรากฏในงบกำไรขาดทุนและงบดุล ให้เป็นอัตราร้อยละของยอดรวมของหนี้สิน และทุน ทั้งนี้แล้วแต่จะวิเคราะห์จากงบใด (เพ็ชรี ชุมทรัพย์, 2548, หน้า 65)

วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์โดยการย่อส่วนตามแนวดิ่ง ก็เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างของงบการเงิน โดยย่อส่วนจำนวนเงินจากหลักล้าน หลักแสน หลักหมื่น หลักพัน ให้เหลือเพียงหลักร้อย การวิเคราะห์ย่อส่วนตามแนวดิ่งวิเคราะห์ได้ทั้งโครงสร้างของงบทั้งงบ หรือจะวิเคราะห์เฉพาะจุดใดจุดหนึ่งก็ได้ เป็นต้นว่าย่อส่วนตามแนวดิ่งเฉพาะสินทรัพย์หมุนเวียน หนี้สินหมุนเวียน หรือส่วนของผู้ถือหุ้น ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้วิเคราะห์ ถ้าเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบภายในกิจการ โดยการใช้ข้อมูลวิเคราะห์ต่อเนื่องหลาย ๆ ปี ก็จะทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้าง ว่าส่วนใหญ่แล้วไปตกอยู่ในรายการใด ซึ่งรายการเหล่านั้น อาจก่อให้เกิดปัญหาแก่ธุรกิจได้ อันจะเป็นแนวทางให้ผู้วิเคราะห์หาทางแก้ไขปัญหาต่อไป หรือในกรณีที่ต้องการจะเปรียบเทียบกับคู่แข่งกัน ก็จะทราบถึงโครงสร้างของการลงทุน การจัดหาเงินทุน ตลอดจนความสามารถในการหาค่าไรของคู่แข่งกันก็จะทราบถึงโครงสร้างของการลงทุน การจัดหาเงินทุน ตลอดจนความสามารถในการหาค่าไรของคู่แข่งกันว่าเป็นอย่างไร เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาใช้ในการเสนอแนะปรับปรุงกิจการให้ดียิ่งขึ้น

1. การวิเคราะห์งบกำไรขาดทุนแบบอัตราร้อยละของยอดรวม

งบกำไรขาดทุนย่อส่วน (common size income statement) เป็นการวิเคราะห์งบกำไรขาดทุน โดยวิธีอัตราร้อยละของยอดรวม หรือโดยวิธีย่อส่วนตามแนวดิ่ง คือ การลดตัวเลขของแต่ละรายการที่ปรากฏในงบกำไรขาดทุนให้เป็นอัตราร้อยละของยอดขายสุทธิในปีนั้นๆ การวิเคราะห์แบ่งขั้นตอนได้ดังนี้

1.1 กำหนดให้ยอดขายสุทธิในแต่ละปีเท่ากับ 100 % เทียบรายการแต่ละรายการในงบกำไรขาดทุนให้เป็นอัตราร้อยละของยอดขายสุทธิ

ตัวอย่างการวิเคราะห์เปรียบเทียบภายในกิจการ

บริษัทยูงทอง จำกัด
งบกำไรขาดทุนเปรียบเทียบ
สำหรับปี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม

	2549	2550
ขาย	1,020,000	1,300,000
รับคืน	<u>75,000</u>	<u>70,000</u>
ขายสุทธิ	945,000	1,230,000
ต้นทุนขาย	<u>645,000</u>	<u>730,000</u>
กำไรขั้นต้น	<u>300,000</u>	<u>500,000</u>
เงินเดือนพนักงานขาย	80,000	80,000
ค่าขนส่งออก	15,000	16,000
ค่าโฆษณา	30,000	35,000
ค่าเสื่อมราคา	12,000	15,000
เงินเดือนสำนักงาน	50,000	80,000
ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	<u>2,000</u>	<u>3,000</u>
รวมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	<u>189,000</u>	<u>229,000</u>
กำไรสุทธิจากการดำเนินงาน	111,000	271,000
รายได้อื่น ๆ	<u>4,000</u>	<u>4,500</u>
กำไรก่อนหักภาษี	115,000	275,500
ภาษีเงินได้ 30 %	<u>34,500</u>	<u>82,650</u>
กำไรสุทธิ	<u>80,500</u>	<u>192,850</u>

จากงบกำไรขาดทุนของ บริษัทยูงทอง จำกัด การวิเคราะห์ โดยวิธีอัตราร้อยละของยอดรวมจะต้องแปลงรายการต่างๆ ในงบกำไรขาดทุน ให้เป็นอัตราร้อยละของยอดขายสุทธิ ดังนี้

ปี 2549 กำหนดให้ยอดขายสุทธิ 945,000 = 100 %

$$\text{ขาย} = \frac{\text{ขาย} \times 100}{\text{ขายสุทธิ}}$$

$$\text{ขาย} = \frac{1,020,000 \times 100}{945,000} = 107.94 \%$$

รับคืน	=	$\frac{75,000 \times 100}{945,000}$	=	7.94 %
ต้นทุนขาย	=	$\frac{645,000 \times 100}{945,000}$	=	68.25 %
เงินเดือนพนักงานขาย	=	$\frac{80,000 \times 100}{945,000}$	=	8.47 %
ค่าขนส่งออก	=	$\frac{15,000 \times 100}{945,000}$	=	1.59 %
ค่าโฆษณา	=	$\frac{30,000 \times 100}{945,000}$	=	3.17 %
ค่าเสื่อมราคา	=	$\frac{12,000 \times 100}{945,000}$	=	1.27 %
เงินเดือนสำนักงาน	=	$\frac{50,000 \times 100}{945,000}$	=	5.29 %
ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	=	$\frac{2,000 \times 100}{945,000}$	=	0.21 %
รายได้อื่น ๆ	=	$\frac{4,000 \times 100}{945,000}$	=	0.42 %
ภาษีเงินได้	=	$\frac{34,500 \times 100}{945,000}$	=	3.65 %

การแปลงรายการในงบกำไรขาดทุน ปี 2550 ให้เป็นอัตราร้อยละของยอดขายสุทธิ ก็ทำเช่นเดียวกัน ผลลัพธ์ที่คำนวณได้ ดังงบการเงินเปรียบเทียบต่อไปนี้

บริษัทยูงทอง จำกัด
งบกำไรขาดทุนเปรียบเทียบและการย่อส่วนตามแนวดิ่ง
สำหรับปี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม

รายการ	บาท		%	
	2549	2550	2549	2550
ขาย	1,020,000	1,300,000	107.94	105.69
รับคืน	<u>75,000</u>	<u>70,000</u>	<u>7.94</u>	<u>5.69</u>
ขายสุทธิ	945,000	1,230,000	100.00	100.00
ต้นทุนขาย	<u>645,000</u>	<u>730,000</u>	<u>68.25</u>	<u>59.35</u>
กำไรขั้นต้น	300,000	500,000	31.75	40.65
เงินเดือนพนักงานขาย	80,000	80,000	8.47	6.50
ค่าขนส่งออก	15,000	16,000	1.59	1.30
ค่าโฆษณา	30,000	35,000	3.17	2.85
ค่าเสื่อมราคา	12,000	15,000	1.27	1.22
เงินเดือนสำนักงาน	50,000	80,000	5.29	6.50
ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	<u>2,000</u>	<u>3,000</u>	<u>0.21</u>	<u>0.24</u>
รวมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	189,000	229,000	20.00	18.61
กำไรสุทธิจากการดำเนินงาน	<u>111,000</u>	<u>271,000</u>	<u>11.75</u>	<u>22.04</u>
รายได้อื่น ๆ	4,000	4,500	0.42	0.37
กำไรก่อนหักภาษี	115,000	275,500	12.17	22.41
ภาษีเงินได้ 30 %	<u>34,500</u>	<u>82,650</u>	<u>3.65</u>	<u>6.72</u>
กำไรสุทธิ	<u>80,500</u>	<u>192,850</u>	<u>8.52</u>	<u>15.69</u>

1.2 การแปลความงบกำไรขาดทุน การแปลความงบกำไรขาดทุนเพียงปีเดียว จะทำให้ทราบถึงโครงสร้างส่วนประกอบของงบกำไรขาดทุน เช่น งบกำไรขาดทุน ปี 2549 ของบริษัทยูงทอง จำกัด มีกำไรสุทธิ 80,500 บาท ในปีนี้บริษัทมียอดขายสุทธิ 945,000 บาท ต้นทุนขาย 645,000 บาท ผลต่างคือ กำไรขั้นต้น 300,000 บาท นอกจากนี้ยังมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน 189,000 บาท กำไรสุทธิจากการดำเนินงาน 111,000 บาท บวกรายได้อื่น ๆ และหักภาษีเงินได้ จึงเหลือกำไรสุทธิ 80,500 บาท

แต่ถ้าวิเคราะห์เป็นอัตราร้อยละของยอดรวม จะทำให้เห็นโครงสร้างได้ชัดเจน และง่ายขึ้นดังนี้

งบกำไรขาดทุนในปี 2549 ยอดขายสุทธิ 100 % เป็นต้นทุนขาย 68.25 % ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน 20% รายได้อื่น ๆ 0.42% ภาษีเงินได้ 3.65% และกำไรสุทธิ 8.52 %

ตามตัวอย่างข้างต้น เป็นโครงสร้างของงบกำไรขาดทุนเปรียบเทียบ 2 ปี ระหว่างปี 2549 และ 2550 ถ้าวิเคราะห์โดยใช้วิธีอัตราร้อยละของยอดรวม จะทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างได้ชัดเจน ดังนี้

จากงบกำไรขาดทุนเปรียบเทียบ พบว่ากำไรขั้นต้นเพิ่มขึ้นจาก 31.75% ในปี 2549 เป็น 40.65 % ในปี 2550 ซึ่งเป็นผลจากยอดขายสินค้าสูงขึ้น แต่รายการรับคืนสินค้า และ ต้นทุนขายกลับมียอดลดลงจาก 7.94 % และ 68.25 % ในปี 2549 เหลือเพียง 5.69 % และ 59.35 % ตามลำดับ การที่อัตรากำไรขั้นต้นเพิ่มขึ้นดังกล่าว อาจเกิดจากบริษัทขยงทอง จำกัด ขายสินค้าได้ในปริมาณและราคาที่สูงขึ้น ต้นทุนขายที่ลดลงนั้น ก็เป็นผลต่อเนื่องจากการขาย สินค้าได้ในปริมาณที่สูงขึ้น ก่อให้เกิดการประหยัดในต้นทุนขายเมื่อซื้อครั้งละมาก ๆ จะได้ ส่วนลดการค้า และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานจะลดลงจากปีก่อน คือ จาก 20 % เป็น 18.61 % และรายได้อื่น ได้ลดลงจาก 0.42 % เหลือ 0.37 % แต่กำไรสุทธิของบริษัทก็ยังสูงกว่าปี ที่ผ่านมาถึง 7.17 %

ดังนั้น กล่าวได้ว่าความสามารถในการดำเนินงานของกิจการ มีประสิทธิภาพดีขึ้น กว่าปีที่ผ่านมา แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์ในรายละเอียดของค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน บริษัทขยงทอง จำกัดต้องพยายามลดเงินเดือนสำนักงานให้น้อยลง เพราะมีจำนวนสูงขึ้นมาก จาก 5.29 % เป็น 6.50 % ค่าใช้จ่ายส่วนนี้ เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหาร น่าที่จะควบคุมให้คงที่ได้ ส่วนรายได้อื่น ๆ นั้น ถ้าสามารถเพิ่มขึ้นได้เท่ากับปีก่อน ก็จะทำให้ผลการดำเนินงานดียิ่งขึ้น

ตัวอย่างการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกิจการอื่นหรือคู่แข่ง

การวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกิจการอื่นหรือคู่แข่งนี้จะทำให้ทราบว่าบริษัทเราดีกว่า หรือด้อยกว่าคู่แข่งขั้นในด้านใด มีจุดอ่อนที่จะต้องแก้ไขหรือไม่

	บริษัท ก จำกัด	บริษัท ข จำกัด
	%	%
ขายสุทธิ	100.00	100.00
ต้นทุนขาย	65.00	75.00
กำไรขั้นต้น	35.00	25.00
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	28.00	16.50
กำไรสุทธิจากการดำเนินงาน	7.00	8.50
ขาดทุนจากการขายหลักทรัพย์	2.00	1.75
กำไรก่อนหักภาษี	5.00	6.75
ภาษีเงินได้	1.50	1.80
กำไรสุทธิ	3.50	4.95

จากข้อมูลข้างต้น กำไรสุทธิของบริษัท ก เท่ากับ 3.50 % บริษัท ข 4.95 % ซึ่งเมื่อพิจารณาต้นทุนขาย กลับพบว่าต้นทุนขายของบริษัท ก ต่ำกว่าของบริษัท ข 10.00 % ดังนั้นสาเหตุที่ทำให้กำไรสุทธิของกิจการ น้อยกว่ากำไรสุทธิของบริษัทคู่แข่งนั้น ไม่ใช่เกิดจากต้นทุนขาย แต่เป็นเพราะค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่นๆ คือ ผลขาดทุนจากการขายหลักทรัพย์ มีจำนวนถึง 28.00 % และ 2.00 % ตามลำดับ ในขณะที่บริษัท ข มีจำนวนเพียง 16.50 % และ 1.75 % เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการทำกำไร กล่าวได้ว่าบริษัท ข มีประสิทธิภาพดีกว่า เพราะสามารถทำกำไรได้มากกว่า

ในลักษณะของการวิเคราะห์ ถ้าเราเป็นผู้วิเคราะห์ เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาของบริษัท ข แม้ว่ากิจการจะมีความสามารถในการทำกำไรได้สูงกว่าบริษัท ก ก็ตาม แต่ถ้ากิจการลดต้นทุนขายลงได้ ก็จะทำให้กำไรสุทธิมากขึ้น ซึ่งจะต้องค้นหาข้อเท็จจริงต่อไปว่าสาเหตุที่ต้นทุนขายของกิจการสูงกว่านั้น เพราะเหตุใด จะได้แก้ไขให้ตรงจุด

ส่วนบริษัท ก นั้น ต้นทุนขายของกิจการต่ำกว่าบริษัท ข ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ดีแล้ว แต่ถ้ากิจการสามารถลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่นๆ ลงได้ กิจการก็จะมีผลการดำเนินงาน ที่ทัดเทียมกับคู่แข่ง คือบริษัท ข ผู้วิเคราะห์ต้องค้นหาข้อเท็จจริงต่อไป ว่าสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เพิ่มขึ้นสูงกว่าคู่แข่ง คือ ค่าใช้จ่ายรายการใด อาจจะเป็นค่าโฆษณา เงินเดือนพนักงานขาย จะได้แก้ปัญหาเหล่านั้นต่อไป

การวิเคราะห์งบกำไรขาดทุนด้วยวิธีอัตราร้อยละของยอดรวม จะทำให้ทราบถึงโครงสร้างส่วนประกอบของงบกำไรขาดทุนปีนั้น และถ้าทำการวิเคราะห์งบกำไรขาดทุนเปรียบเทียบหลายๆ ปี จะทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้าง ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางไม่ดีจะได้วิเคราะห์ในรายละเอียดต่อไป เพื่อหาแนวทางแก้ไข ปรับปรุงการดำเนินงานของธุรกิจในอนาคตต่อไป และเมื่อทำการวิเคราะห์โครงสร้างงบกำไรขาดทุนเปรียบเทียบกับคู่แข่ง ก็จะทำให้ทราบความสามารถในการทำกำไรของบริษัทคู่แข่ง และทราบว่ารายการใดที่เป็นจุดอ่อนจุดแข็งของกิจการ

2. การวิเคราะห์งบดุลแบบอัตราร้อยละของยอดรวม

การวิเคราะห์งบดุลโดยวิธีอัตราร้อยละของยอดรวม คือการลดตัวเลขของแต่ละรายการที่ปรากฏในงบดุลทางด้านสินทรัพย์ เป็นอัตราร้อยละของสินทรัพย์รวม และลดตัวเลขของแต่ละรายการที่ปรากฏในงบดุลทางด้านหนี้สินและทุน เป็นอัตราร้อยละของหนี้สินและทุน ด้วยเหตุผลที่สมการบัญชี สินทรัพย์ = หนี้สิน + ทุน ดังนั้น ไม่ว่าจะวิเคราะห์ทางด้านสินทรัพย์หรือทางด้านหนี้สินและทุน ต่างก็เป็นฐานเดียวกัน รายการแต่ละรายการเมื่อเทียบเป็นอัตราร้อยละจึงสามารถนำมาเปรียบเทียบซึ่งกันและกันได้ การวิเคราะห์มีดังนี้

2.1 การคำนวณ มีวิธีการคำนวณหายอดรวมของสินทรัพย์หรือหนี้สินและทุน แล้วกำหนดให้ยอดรวมดังกล่าวเท่ากับ 100 % และเทียบรายการแต่ละรายการในงบดุล

ตัวอย่างต่อไปนี้ เป็นงบดุลเปรียบเทียบของบริษัทยูงทอง จำกัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2549 และ 2550

บริษัท ยูงทอง จำกัด
งบดุลเปรียบเทียบ
ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2549 และ 2550

สินทรัพย์	2549	2550
เงินสด	351,000	416,700
เงินลงทุนระยะสั้น	50,000	70,000
ตัวเงินรับ	20,000	-
ลูกหนี้การค้า	1,000,000	985,000
สินค้าคงเหลือ	<u>2,000,000</u>	<u>1,400,000</u>
สินทรัพย์หมุนเวียน	<u>3,421,000</u>	<u>2,871,700</u>
อาคารและเครื่องจักร	7,004,000	8,448,300
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม - อาคารและเครื่องจักร	<u>3,250,000</u>	<u>3,510,000</u>
สินทรัพย์ถาวรสุทธิ	3,754,000	4,938,300
สินทรัพย์อื่น ๆ	<u>15,000</u>	<u>10,000</u>
สินทรัพย์รวม	<u>7,190,000</u>	<u>7,820,000</u>
หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น		
เจ้าหนี้การค้า	420,000	480,000
ตัวเงินจ่าย	200,000	150,000
เงินเดือนได้ค้างจ่าย	45,000	60,000
ภาษีเงินได้ค้างจ่าย	<u>25,000</u>	<u>30,000</u>
หนี้สินหมุนเวียนรวม	690,000	720,000
หนี้สินระยะยาว	<u>1,800,000</u>	<u>1,600,000</u>
หนี้สินรวม	<u>2,490,000</u>	<u>2,320,000</u>
ทุนหุ้นสามัญ	2,500,000	3,000,000
กำไรสะสม	<u>2,200,000</u>	<u>2,500,000</u>
ส่วนของผู้ถือหุ้น	<u>4,700,000</u>	<u>5,500,000</u>
รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	<u>7,190,000</u>	<u>7,820,000</u>

จากงบดุลข้างต้น เมื่อจะทำการวิเคราะห์โดยวิธีอัตราร้อยละของยอดรวม จะต้อง
แปลงรายการต่างๆ ให้เป็นอัตราร้อยละ ดังนี้

ปี 2549 กำหนดให้สินทรัพย์รวม 7,190,000 = 100 %

เงินสด	=	$\frac{\text{เงินสด} \times 100}{\text{สินทรัพย์รวม}}$	
เงินสด	=	$\frac{351,000 \times 100}{7,190,000}$	= 4.88 %
เงินลงทุนระยะสั้น	=	$\frac{50,000 \times 100}{7,190,000}$	= 0.70 %
ตัวเงินรับ	=	$\frac{20,000 \times 100}{7,190,000}$	= 0.28 %
ลูกหนี้การค้า	=	$\frac{1,000,000 \times 100}{7,190,000}$	= 13.90 %
สินค้าคงเหลือ	=	$\frac{2,000,000 \times 100}{7,190,000}$	= 27.82 %
อาคารและเครื่องจักร	=	$\frac{7,004,000 \times 100}{7,190,000}$	= 97.41 %
ค่าเสื่อมราคาสะสม	=	$\frac{3,250,000 \times 100}{7,190,000}$	= 27.82 %
สินทรัพย์อื่น ๆ	=	$\frac{15,000 \times 100}{7,190,000}$	= 0.21 %

หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น กำหนดให้หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นรวม 7,190,000 = 100 %

เจ้าหนี้การค้า	=	$\frac{\text{เจ้าหนี้การค้า} \times 100}{\text{หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น}}$	
เจ้าหนี้การค้า	=	$\frac{420,000 \times 100}{7,190,000}$	= 5.84 %
ตัวเงินจ่าย	=	$\frac{200,000 \times 100}{7,190,000}$	= 2.78 %

เงินเดือนค้างจ่าย	=	$\frac{45,000 \times 100}{7,190,000}$	=	0.63 %
ภาษีเงินได้ค้างจ่าย	=	$\frac{25,000 \times 100}{7,190,000}$	=	0.35 %
หนี้สินระยะยาว	=	$\frac{1,800,000 \times 100}{7,190,000}$	=	25.03 %
ทุนหุ้นสามัญ	=	$\frac{2,500,000 \times 100}{7,190,000}$	=	34.77 %
กำไรสะสม	=	$\frac{2,200,000 \times 100}{7,190,000}$	=	30.60 %

การแปลงรายการในงบดุลปี 2550 ก็ทำเช่นเดียวกัน ผลลัพธ์ที่ได้ตั้งงบการเงิน
เปรียบเทียบต่อไปนี้

บริษัทยูงทอง จำกัด
งบดุลเปรียบเทียบและการย่อส่วนตามแนวดิ่ง
ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2549 และ 2550

รายการ	บาท		%	
	2549	2550	2549	2550
เงินสด	351,000	416,700	4.88	5.33
เงินลงทุนระยะสั้น	50,000	70,000	0.70	0.90
ตัวเงินรับ	20,000	-	0.28	-
ลูกหนี้การค้า	1,000,000	985,000	13.90	12.60
สินค้ำคงเหลือ	2,000,000	1,400,000	27.82	17.90
สินทรัพย์หมุนเวียน	3,421,000	2,871,700	47.58	36.73
อาคารและเครื่องจักร	7,004,000	8,448,300	97.41	108.03
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม - อาคารและเครื่องจักร	3,250,000	3,510,000	45.20	44.88
สินทรัพย์ถาวรสุทธิ	3,754,000	4,938,300	52.21	63.15
สินทรัพย์อื่น ๆ	15,000	10,000	0.21	0.12
สินทรัพย์รวม	7,190,000	7,820,000	100.00	100.00

งบดุล(ต่อ)

รายการ	บาท		%	
	2549	2550	2549	2550
หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	2549	2550	2549	2550
เจ้าหนี้การค้า	420,000	480,000	5.84	6.14
ตั๋วเงินจ่าย	200,000	150,000	2.78	1.92
เงินเดือนค้างจ่าย	45,000	60,000	0.63	0.77
ภาษีเงินได้ค้างจ่าย	25,000	30,000	0.35	0.38
หนี้สินหมุนเวียนรวม	690,000	720,000	9.60	9.21
หนี้สินระยะยาว	1,800,000	1,600,000	25.03	20.46
หนี้สินรวม	2,490,000	2,320,000	34.63	29.67
ทุนหุ้นสามัญ	2,500,000	3,000,000	34.77	38.36
กำไรสะสม	2,200,000	2,500,000	30.60	31.97
ส่วนของผู้ถือหุ้น	4,700,000	5,500,000	65.37	70.33
รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	7,190,000	7,820,000	100.00	100.00

2.1 การแปลงความงบดุล การอ่านงบดุลปีเดียวจะทำให้ทราบถึงโครงสร้างส่วนประกอบของงบดุลปีนั้น หลักในการอ่านมักจะอ่านจากจุดใหญ่ไปหาจุดย่อย กรณีอ่านเป็นตั๋วเงิน สำหรับปี 2549 จะแปลความได้ดังนี้ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2549 บริษัทฯ มีสินทรัพย์ทั้งสิ้น 7,190,000 บาท เป็นสินทรัพย์หมุนเวียนรวม 3,421,000 บาท สินทรัพย์ถาวรสุทธิจำนวน 3,754,000 บาท และสินทรัพย์อื่น ๆ 15,000 บาท ในจำนวนของสินทรัพย์หมุนเวียน 3,421,000 บาท ประกอบด้วย เงินสด 351,000 บาท เงินลงทุนระยะสั้น 50,000 บาท ตั๋วเงินรับ 20,000 บาท ลูกหนี้การค้า 1,000,000 บาท และสินค้าคงเหลือ 2,000,000 บาท การแปลความงบในลักษณะนี้ จะเห็นภาพไม่ชัดเจน แต่ถ้าทำให้เป็นอัตราส่วนตามแนวดิ่งแล้ว จะทำให้เห็นภาพง่ายขึ้น ดังนี้

สินทรัพย์รวมทั้งสิ้น 100% ประกอบด้วย สินทรัพย์หมุนเวียน 47.58 % สินทรัพย์ถาวรสุทธิ 52.21 % และสินทรัพย์อื่น ๆ 0.21% ทำให้ทราบว่า การลงทุนในสินทรัพย์ส่วนใหญ่เป็นสินทรัพย์ถาวร รองลงมาเป็นสินทรัพย์หมุนเวียน และในสินทรัพย์หมุนเวียนนี้ ยังประกอบด้วยเงินสด และเงินลงทุนระยะสั้นรวมกัน 5.56 % ตั๋วเงินรับและลูกหนี้การค้ารวมกัน 14.18 % สินค้าคงเหลือ 27.82 % สรุปได้ว่า สินทรัพย์หมุนเวียนส่วนใหญ่อยู่ที่ ลูกหนี้การค้าและสินค้าคงเหลือรวมกันได้มากถึง 41.72 %

หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น ประกอบด้วยหนี้สิน 34.63 % และส่วนของผู้ถือหุ้น 65.37 % ทำให้ทราบว่าโครงสร้างทางการเงิน เป็นส่วนของผู้ถือหุ้นเป็นส่วนใหญ่ แสดงให้เห็นถึงบริษัทที่มีความปลอดภัยสูง และหนี้สินรวม 34.63 % ยังประกอบด้วยหนี้สินหมุนเวียน 9.60 % และหนี้สินระยะยาว 25.03 % แสดงว่าในบรรดาหนี้สินด้วยกันแล้ว ส่วนใหญ่

เป็นหนี้สินระยะยาว และจากหนี้สินระยะสั้นนี้ยังประกอบด้วยเจ้าหนี้การค้าและตัวเงินจ่ายรวมกัน 8.62% ซึ่งเป็นหนี้สินส่วนใหญ่ของหนี้สินหมุนเวียน สำหรับรายการส่วนของผู้ถือหุ้น 65.37% นั้น ประกอบด้วยทุนหุ้นสามัญ 34.77 % และกำไรสะสม 30.60 %

จากการอ่านงบดุลทั้งปีวิเคราะห์ได้ว่า ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2549 บริษัทฯ ลงทุนในสินทรัพย์ถาวรมากกว่าสินทรัพย์หมุนเวียน และการลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียนนั้นมีสินค้าและลูกหนี้เป็นส่วนใหญ่ ส่วนการจัดหาเงินทุนแหล่งใหญ่ นั้นได้จากส่วนของผู้ถือหุ้น ซึ่งประกอบไปด้วยเงินทุนที่ได้จากการขายหุ้น 34.77% และได้จากแหล่งเงินทุนภายในคือกำไรสะสม ในอัตราใกล้เคียงกัน คือ 30.60% นอกจากนี้ ได้จากการก่อหนี้ในรูปของหนี้สินระยะยาว เป็นส่วนใหญ่

ตามตัวอย่างข้างต้น เป็นโครงสร้างของงบดุลเปรียบเทียบ 2 ปี ระหว่างปี 2549 และ 2550 ถ้าวิเคราะห์โดยใช้วิธีย่อส่วนตามแนวดิ่ง จะทำให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลง

สินทรัพย์ ปรากฏว่าโครงสร้างของการลงทุนในสินทรัพย์ ได้มีการเปลี่ยนแปลง โดยการลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียนและสินทรัพย์อื่นๆ ได้ลดลงจาก 47.58 % และ 0.21 % ของสินทรัพย์รวมปี 2549 เหลือเพียง 36.73 % และ 0.12 % ในปี 2550 ขณะเดียวกันสินทรัพย์ถาวร มีโครงสร้างเพิ่มขึ้นจาก 52.21 % ปี 2549 เป็น 63.15 ในปี 2550 สินทรัพย์หมุนเวียนที่ลดลงนั้น สาเหตุใหญ่มาจากสินค้าน่าคงเหลือลดลงจาก 27.82 % ของสินทรัพย์รวมปี 2549 เหลือเพียง 17.90 % ในปี 2550

2.2 ประโยชน์ของการวิเคราะห์งบดุลด้วยวิธีอัตราร้อยละของยอดรวม ทำให้ทราบถึงโครงสร้างของการลงทุนในสินทรัพย์ ว่าการลงทุนเหมาะสมหรือไม่ เช่น ถ้าลงทุนในสินทรัพย์ถาวรมากเกินไป กิจการอาจขาดสภาพคล่องได้ เพราะเงินทุนส่วนหนึ่ง จะไปจมอยู่ในสินทรัพย์ถาวร แต่ถ้าลงทุนในสินทรัพย์ถาวรน้อยไป ความสามารถในการทำกำไรก็อาจจะน้อยลง

นอกจากนี้ ยังทำให้ทราบถึงโครงสร้างทางการเงิน ว่ามีส่วนของหนี้สินเท่าใด ส่วนของผู้ถือหุ้นเท่าใด ธุรกิจจะจัดหาเงินทุนโดยวิธีใดและอย่างไรเช่นใดนั้น จะต้องศึกษาให้แน่ชัดก่อนว่าธุรกิจต้องการจะนำเงินที่จัดหามาได้ไปลงทุนในสินทรัพย์ประเภทใด โดยทั่วไปแล้ว ถ้าเป็นการลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียน ก็ควรจัดหาเงินทุนโดยการก่อหนี้ระยะสั้น สินทรัพย์หมุนเวียนส่วนที่จะต้องรักษาไว้ตลอดเวลา เช่น สินค้าขั้นต่ำที่ต้องเก็บไว้ประจำ ก็ควรจัดหาเงินทุนโดยการก่อหนี้ระยะยาว หรือออกหุ้นทุนเช่นเดียวกับการลงทุนในสินทรัพย์ถาวร การวิเคราะห์งบดุลนอกจากทราบถึงลักษณะของการจัดหาทุนแล้วยังช่วยทำให้ทราบถึงความเสี่ยงทางการเงินด้วย เช่น บริษัท ยุงทอง จำกัด มีหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น ดังนี้

	2549	2550
หนี้สิน	34.63 %	29.67 %
ส่วนของผู้ถือหุ้น	<u>65.37 %</u>	<u>70.33 %</u>
	<u>100.00 %</u>	<u>100.00 %</u>

กล่าวได้ว่า ความเสี่ยงทางการเงินของกิจการในปี 2550 ต่ำกว่าปี 2549 ฐานะการเงินมีความมั่นคงมากกว่าปีที่ผ่านมา เนื่องจากหนี้สินได้ลดลง แต่ส่วนของผู้ถือหุ้นมีมากขึ้น

การวิเคราะห์แนวโน้ม

เนื่องจากการวิเคราะห์ห้วงบดูลโดยวิธีย่อส่วนตามแนวคิดมีจุดบ่งพร่องบางประการ เช่น สินทรัพย์บางรายการ เป็นต้นว่า ที่ดิน ตลอดเวลาที่ผ่านมามีมูลค่าตามบัญชีเท่าเดิม เมื่อสินทรัพย์รวมในแต่ละปีเปลี่ยนแปลงไปก็จะมีผลทำให้อัตราส่วนระหว่างสินทรัพย์รายการนี้ต่อสินทรัพย์รวมเปลี่ยนแปลงไปด้วยอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดแก่ผู้วิเคราะห์ได้ เพื่อให้การวิเคราะห์รายการถูกต้องตรงกับข้อเท็จจริงมากที่สุดจึงนำวิธีอัตราร้อยละแนวโน้ม (trend percentage) เข้ามาช่วยเสริม ก็จะทำให้ทราบว่ารายการไม่เปลี่ยนแปลง ดังตัวอย่างข้างล่างนี้

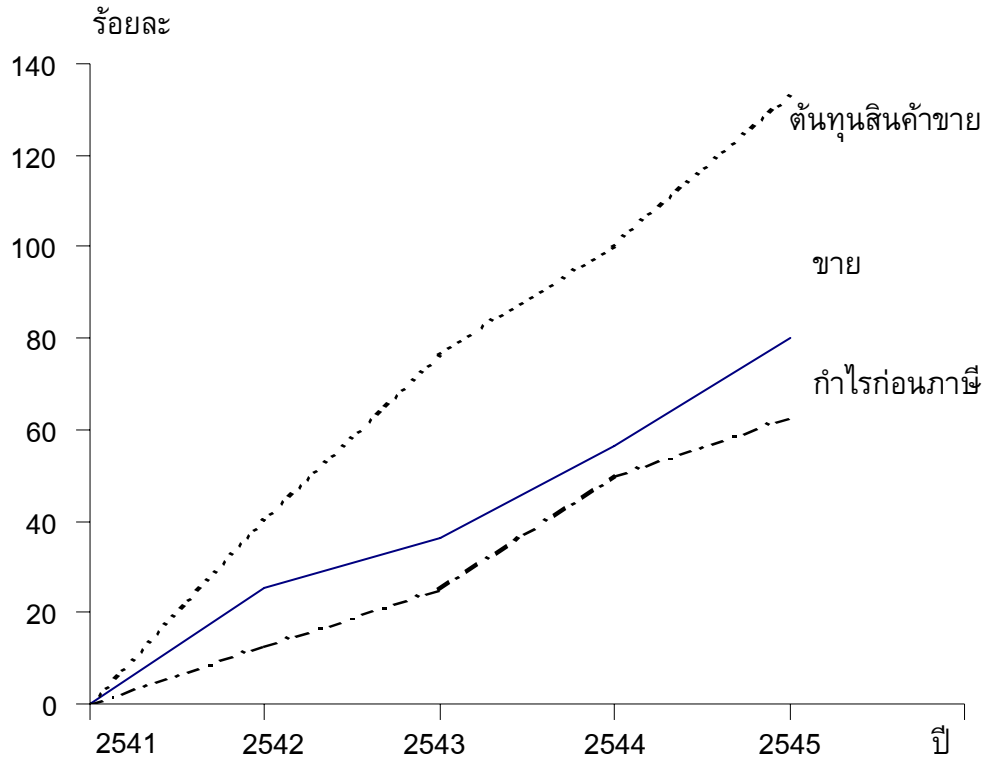
รายการ	2549	2550	2551	2552
ที่ดิน	200,000	200,000	200,000	200,000
อัตราร้อยละ	100	100	100	100
สินทรัพย์รวม	850,000	870,000	900,000	950,000
อัตราร้อยละของที่ดินต่อสินทรัพย์รวม	25.53 %	22.97%	22.22%	21.05%

การเปรียบเทียบข้อมูลหลายงวดย่อมจะแสดงแนวโน้มของรายการต่างๆ ได้ชัดเจน เพราะระยะเวลาของข้อมูลจะแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ดีกว่าการวิเคราะห์ข้อมูลเพียง 2 หรือ 3 งวด เช่นกิจการแห่งหนึ่งมีผลการวิเคราะห์แนวโน้ม 5 ปีเปรียบเทียบยอดขาย ต้นทุนสินค้าขายและกำไรสุทธิก่อนภาษี ดังนี้

	2541	2542	2543	2544	2545
ยอดขาย	550,000	690,000	750,000	860,000	990,000
ร้อยละ	0	25.5	36.4	56.4	80.0
ต้นทุนสินค้าขาย	300,000	420,000	530,000	600,000	700,000
ร้อยละ	0	40.0	76.7	100.0	133.3
กำไรก่อนภาษี	80,000	90,000	100,000	120,000	130,000
ร้อยละ	0	12.5	25.0	50.0	62.5

จากข้อมูลการวิเคราะห์แนวโน้ม จะเห็นว่า อัตราการเติบโตของยอดขายมีแนวโน้มสูงขึ้นไม่มาก แต่อัตราการเพิ่มขึ้นของต้นทุนสินค้าขายมีแนวโน้มสูงกว่ายอดขาย และกำไรก่อนภาษีมีแนวโน้มสูงขึ้นไม่มาก ซึ่งถ้าเทียบกับยอดขายจะเห็นว่าสูงขึ้นน้อยกว่า

ยอมชี้ให้เห็นว่าการที่กำไรก่อนภาษีมีแนวโน้มสูงขึ้นไม่มากสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นของ ต้นทุนขาย จากข้อมูลแนวโน้มสามารถนำมาแสดงเป็นกราฟได้ดังภาพที่ 13.1

ภาพที่ 13.1 กราฟแสดงแนวโน้ม
ที่มา (จินดา ชันทอง, 2540, หน้า 5-17)

การวิเคราะห์อัตราร้อยละของแนวโน้ม มีวัตถุประสงค์เพื่อดูแนวโน้มหรือทิศทางของรายการต่าง ๆ ที่ปรากฏในงบการเงินว่ารายการนั้น ๆ มีแนวโน้มสูงขึ้น ยังคงอยู่ในลักษณะเดิมไม่เปลี่ยนแปลง หรือมีแนวโน้มลดลง การวิเคราะห์แนวโน้มนี้ ต้องใช้งบการเงินของช่วงเวลาหลาย ๆ ปีต่อเนื่องกัน เป็นต้นว่า 10 ปี แนวโน้มที่ได้จะชัดเจนและตีความง่ายขึ้น สามารถสรุปเป็นข้อคิดเห็นได้ ว่าแนวโน้มฐานะทางการเงินและการดำเนินงานของธุรกิจ น่าพอใจหรือไม่ นอกจากนี้ยังสามารถช่วยพยากรณ์ถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ด้วยวิธีการวิเคราะห์อัตราร้อยละของแนวโน้มมี 2 วิธี (เพ็ชรี ชุมทรัพย์, 2540, หน้า 89)

1. เปรอร์เซนต์แนวโน้มแบบใช้ปีฐานต่อเนื่อง

เปรอร์เซนต์แนวโน้มแบบใช้ปีฐานต่อเนื่อง (progressive base year horizontal trend analysis) จะคำนวณเป็นอัตราร้อยละของการเพิ่มหรือลดของรายการนั้น ๆ ในแต่ละช่วงเวลาที่ผ่านมา โดยใช้งบการเงินปีแรกเป็นปีฐานของปีที่ 2 ปีที่ 2 เป็นปีฐานของปีที่ 3 เพื่อวิเคราะห์ว่า

รายการต่าง ๆ เพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร ดังตัวอย่างการคำนวณเปอร์เซ็นต์แนวโน้มของยอดขาย ดังนี้

รายการ	2546	2547	2548	2549	2550
ยอดขาย (พันบาท)	999	1,499	1,578	1,826	1,960
เปอร์เซ็นต์แนวโน้ม	100	50	5	16	7

วิธีการคำนวณ

กำหนดให้ปี 2546 เป็นปีฐาน

$$\begin{aligned}
 \text{ยอดขายปี 2547} &= \frac{\text{ยอดขายปี 2547} \times 100}{\text{ยอดขายปี 2546}} \\
 &= \frac{1,499 \times 100}{999} \\
 &= 150 \%
 \end{aligned}$$

หมายความว่า ยอดขายปี 2547 เท่ากับ 150 % ของยอดขายในปี 2546 หรือยอดขายปี 2547 เพิ่มขึ้น 50 % เมื่อเทียบกับยอดขายของปี 2546

กำหนดให้ปี 2547 เป็นปีฐาน

$$\begin{aligned}
 \text{ยอดขายปี 2548} &= \frac{\text{ยอดขายปี 2548} \times 100}{\text{ยอดขายปี 2547}} \\
 &= \frac{1,578 \times 100}{1,499} \\
 &= 105 \%
 \end{aligned}$$

หมายความว่า ยอดขายปี 2548 เท่ากับ 105 % ของยอดขายในปี 2547 หรือยอดขายปี 2548 เพิ่มขึ้น 5 % เมื่อเทียบกับยอดขายปี 2547

จากข้อมูลข้างต้น ยอดขายปี 2547 2548 2549 และ 2550 ได้มีอัตราการเพิ่มขึ้น 50 % 5 % 16 % และ 7 % ตามลำดับ อัตราการเพิ่มปีที่สูงที่สุด คือปี 2547 สูงถึง 50 %

หลังจากนั้นคือ 2548 2549 และ 2550 อัตราการเพิ่มของยอดขายกลับลดลงเหลือ 5 % 16 % และ 7 % จะเห็นได้ว่าอัตราการเพิ่มของยอดขายของกิจการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงเร็วมาก อย่างไรก็ตามกิจการมียอดขายเพิ่มขึ้นทุกปี และเพิ่มมากกว่าปีที่ผ่านมา ควรที่จะต้องค้นหาสาเหตุว่าเนื่องมาจากอะไร สาเหตุที่ยอดขายเพิ่มขึ้นนี้ อาจเนื่องมาจากปริมาณขายเพิ่มขึ้นหรือราคาต่อหน่วยเพิ่มขึ้นก็ได้

2. เปอร์เซนต์แนวโน้มแบบปีฐานเพียงปีเดียว

เปอร์เซนต์แนวโน้มแบบปีฐานเพียงปีเดียว (simple base year horizontal trend analysis) จะคำนวณเป็นอัตราร้อยละ โดยการเลือกงบการเงินของปีใดปีหนึ่งเป็นปีฐานแล้วเทียบรายการในปีอื่นเป็นร้อยละเท่าใดของปีฐาน เพื่อวิเคราะห์ว่ารายการต่าง ๆ มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร จากข้อมูลเดิมในข้อ 1 เปอร์เซนต์แนวโน้มของปีฐานปีเดียวจะเป็นดังนี้

รายการ	2546	2547	2548	2549	2550
ยอดขาย (พันบาท)	999	1,499	1,578	1,826	1,960
เปอร์เซนต์แนวโน้ม	100	150	158	183	196

วิธีการคำนวณ

2.1 กำหนดให้ปี 2546 เป็นปีฐาน

$$\begin{aligned}
 \text{ยอดขายปี 2547} &= \frac{\text{ยอดขายปี 2547} \times 100}{\text{ยอดขายปี 2546}} \\
 &= \frac{1,499 \times 100}{999} \\
 &= 150 \%
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 \text{ยอดขายปี 2548} &= \frac{\text{ยอดขายปี 2548} \times 100}{\text{ยอดขายปี 2546}} \\
 &= \frac{1,578 \times 100}{999} \\
 &= 158 \%
 \end{aligned}$$

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น โดยการกำหนดให้ปี 2546 เป็นปีฐาน ในช่วงเวลา 5 ปีที่ผ่านมา ยอดขายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 100 % ในปี 2546 เป็น 196 % ในปี 2550 สามารถคาดการณ์ได้ว่าความสามารถในการทำกำไรของกิจการน่าจะดีขึ้น เพราะแนวโน้มยอดขายได้สูงขึ้นตลอด

ตัวอย่างการวิเคราะห์งบการเงินโดยใช้อัตราร้อยละแนวโน้มแบบใช้ปีฐานปีเดียว

บริษัทไทยเจริญ จำกัด
งบดุลเปรียบเทียบและอัตราร้อยละแนวโน้ม
ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2546 – 2550

รายการ	หน่วยพันบาท					เปอร์เซ็นต์แนวโน้ม				
	46	47	48	49	50	46	47	48	49	50
<u>สินทรัพย์</u>										
เงินสด	30.8	32.0	28.6	29.0	28.6	100	104	93	94	93
หลักทรัพย์ระยะสั้น	14.4	8.8	11.2	13.8	10.4	100	61	78	96	72
ลูกหนี้สุทธิ	60.6	57.6	50.2	58.8	54.4	100	95	83	97	90
สินค้า	78.8	71.8	72.4	85.2	83.6	100	91	92	108	106
ค่าเช่าจ่ายล่วงหน้า	13.6	16.8	18.8	15.2	7.2	100	124	138	112	53
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	198.2	187.0	181.2	202.0	184.2	100	94	91	102	93
เงินลงทุนในบริษัทหลักทรัพย์	2.4	10.6	13.6	2.6	20.2	100	442	567	108	842
ที่ดินอาคารและอุปกรณ์สุทธิ	133.8	177.0	189.8	220.0	243.6	100	132	142	164	182
รวมทั้งสิ้น	334.4	374.6	384.6	424.6	448.0	100	112	115	127	134
<u>หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น</u>										
หนี้สินหมุนเวียน	70.0	63.1	57.4	68.0	58.0	100	90	82	97	83
หนี้สินระยะยาว	44.8	42.2	40.4	38.6	37.0	100	94	90	86	83
รวมหนี้สินทั้งสิ้น	114.8	105.4	97.8	106.6	95.0	100	92	85	93	83
หุ้นบุริมสิทธิ	32.6	32.6	32.6	32.6	32.6	100	100	100	100	100
หุ้นสามัญ	45.0	64.0	76.0	100.0	105.8	100	142	169	222	235
รวมทุนเรือนหุ้น	77.6	96.6	108.6	132.6	138.4	100	124	140	171	178
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ	85.4	95.4	104.2	114.4	116.0	100	112	112	134	136
กำไรสะสม	56.6	77.2	74.0	71.0	98.6	100	136	131	125	174
รวมส่วนของผู้ถือหุ้น	219.6	269.2	286.8	318.0	353.0	100	123	131	145	161
รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	334.4	374.6	384.6	424.6	448.0	100	112	115	127	134

บริษัทไทยเจริญ จำกัด
งบกำไรขาดทุนเปรียบเทียบอัตราร้อยละแนวนอน
สำหรับสิ้นปี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2546 – 2550

รายการ	หน่วยพันบาท					อัตราร้อยละแนวนอน				
	46	47	48	49	50	46	47	48	49	50
ขายสุทธิ	505.6	494.4	510.6	596.6	606.8	100	98	101	118	120
ต้นทุนขาย	346.2	349.6	346.8	391.2	399.6	100	101	100	113	115
กำไรขั้นต้น	159.4	144.8	163.8	205.4	207.2	100	91	103	129	130
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน										
ค่าใช้จ่ายในการขาย	82.8	87.8	82.2	92.8	105.8	100	106	99	112	128
ค่าใช้จ่ายในการบริหาร	16.8	19.4	20.4	23.8	24.8	100	115	121	142	148
ยอดรวม	99.6	107.2	102.6	116.6	130.6	100	108	103	117	131
กำไรสุทธิจากการดำเนินงาน	59.8	37.6	61.2	88.8	75.6	100	63	102	148	126
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	8.5	10.3	10.6	11.4	13.0	100	121	125	134	153
กำไรสุทธิก่อนหักภาษี	51.3	27.3	50.6	77.4	62.6	100	53	99	151	122
ภาษีเงินได้	15.4	8.2	15.2	23.2	18.8	100	53	99	151	122
กำไรสุทธิ	35.9	19.1	35.4	54.2	43.8	100	53	99	151	122

จากงบการเงิน วิธีคำนวณหาอัตราร้อยละแนวนอนในงบดุล ตัวอย่างรายการเงินสดที่ปรากฏในงบดุลของแต่ละปี เงินสดปี 2546 กำหนดให้เป็นปีฐาน มีจำนวน 308,000 บาท เป็น 100 % เทียบปี 2547 – 2550 กับปีฐานคำนวณได้ดังนี้

$$\frac{\text{เงินสดปลายปี 2547} \times 100}{\text{เงินสดปลายปี 2546}} = \frac{32.0 \times 100}{30.8} = 104 \%$$

$$\frac{\text{เงินสดปลายปี 2548} \times 100}{\text{เงินสดปลายปี 2546}} = \frac{28.6 \times 100}{30.8} = 93 \%$$

$$\frac{\text{เงินสดปลายปี 2549} \times 100}{\text{เงินสดปลายปี 2546}} = \frac{29.0 \times 100}{30.8} = 94 \%$$

$$\frac{\text{เงินสดปลายปี 2550} \times 100}{\text{เงินสดปลายปี 2546}} = \frac{28.6 \times 100}{30.8} = 93 \%$$

วิธีคำนวณหาอัตราร้อยละแนวโน้ม ในงบกำไรขาดทุน เช่น ยอดขายสุทธิปี 2546 กำหนดให้เป็นปีฐานมีจำนวน 505,600 บาท เป็น 100 % เทียบปี 2547 – 2550 กับปีฐานคำนวณได้ดังนี้

$$\frac{\text{เงินสดปลายปี 2547} \times 100}{\text{เงินสดปลายปี 2546}} = \frac{494,400 \times 100}{505,600} = 98 \%$$

$$\frac{\text{เงินสดปลายปี 2548} \times 100}{\text{เงินสดปลายปี 2546}} = \frac{510,600 \times 100}{505,600} = 101 \%$$

$$\frac{\text{เงินสดปลายปี 2549} \times 100}{\text{เงินสดปลายปี 2546}} = \frac{596,600 \times 100}{505,600} = 118 \%$$

$$\frac{\text{เงินสดปลายปี 2550} \times 100}{\text{เงินสดปลายปี 2546}} = \frac{606,800 \times 100}{505,600} = 120 \%$$

การคำนวณรายการอื่น ๆ ในงบการเงิน ก็มีวิธีการคำนวณเช่นเดียวกัน ข้อสังเกตในการคำนวณตัวเลขอัตราร้อยละของแนวโน้มอย่างหนึ่งก็คือ มักบิดทศนิยมให้เป็นจำนวนเต็ม ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกเวลาเปรียบเทียบจะได้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. การวิเคราะห์แนวโน้มของงบดุล

การแปลความการวิเคราะห์แนวโน้ม ตามงบการเงินข้างต้นสามารถตีความได้ดังนี้

ฐานะการเงินระยะสั้น ดูได้จากความสัมพันธ์ระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียนและหนี้สินหมุนเวียน ดังนี้ ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา สินทรัพย์หมุนเวียนมีแนวโน้มลดลง จาก 100 % ในปี 2546 เหลือ 93 % ในปี 2550 หรือลดลง 7 % ส่วนประกอบของสินทรัพย์หมุนเวียน คือ เงินสด หลักทรัพย์ระยะสั้น ลูกหนี้สุทธิ มีแนวโน้มลดลงเหลือ 93 % 72 % และ 90 % ตามลำดับ แต่สินค้ำมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็น 106 % ในปี 2550 และค่าเช่าจ่ายล่วงหน้าก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดถึงปี 2549 ในปี 2550 ได้ลดลงเหลือ 53 % ในขณะเดียวกัน หนี้สินหมุนเวียนมีแนวโน้มลดลงเช่นกัน คือจาก 100 % ในปี 2546 เหลือเพียง 83 % ในปี 2550 หรือ

ลดลง 17 % ทั้งสินทรัพย์หมุนเวียนและหนี้สินหมุนเวียนมีแนวโน้มลดลง แต่อัตราการลดของหนี้สินหมุนเวียนลดลงในอัตราที่มากกว่าการลดลงของสินทรัพย์หมุนเวียน คือ สินทรัพย์หมุนเวียน ลดลงเพียง 7% แต่หนี้สินหมุนเวียนลดลงถึง 17 % ซึ่งแสดงถึงฐานะทางการเงินในระยะสั้นดีขึ้น สภาพคล่องของกิจการมีมากขึ้น

การตีความในแต่ละรายการเพื่อประกอบการพิจารณา ในการสรุปผลการวิเคราะห์ข้างต้น เช่น แนวโน้มการลดลงของลูกหนี้ จาก 100 % ในปีฐานเหลือ 90 % ในปี 2550 แสดงให้เห็นถึงนโยบายการให้สินเชื่อ และการเรียกเก็บเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงระยะเวลาการชำระหนี้ ทำให้เก็บหนี้ได้เร็วขึ้น และอาจเป็นผลมาจากการขายสินค้าเป็นเงินสดเพิ่มขึ้น ทำให้การหมุนของบัญชีลูกหนี้ดีขึ้น

สำหรับสินค้าคงเหลือ แม้ว่าจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 100 % ในปีฐานเหลือ 90 % ในปี 2550 แสดงให้เห็นถึงนโยบายการให้สินเชื่อและการเรียกเก็บเงินมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงระยะเวลาการชำระหนี้ทำให้เก็บหนี้ได้เร็วขึ้น และอาจเป็นผลมาจากการขายสินค้าเป็นเงินสดเพิ่มขึ้น ทำให้การหมุนของบัญชีลูกหนี้ดีขึ้น

นอกจากนี้สินค้าคงเหลือ แม้ว่าจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยเมื่อเทียบกับยอดขายที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็น 120 % ในปี 2550 หรือเพิ่มขึ้นถึง 20 % การเพิ่มขึ้นของสินค้าคงเหลืออยู่ในขั้นที่น่าพอใจ แสดงว่า การหมุนเวียนของลูกหนี้และสินค้าคงเหลือมีความคล่องตัวมากขึ้น

สินทรัพย์ถาวรสุทธิ ซึ่งประกอบด้วยที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ มีแนวโน้มสูงขึ้นจาก 100 % เป็น 182 % ซึ่งเป็นผลมาจากการขยายกิจการ จึงซื้อสินทรัพย์ถาวรเพิ่มขึ้นในขณะที่แนวโน้มของยอดขายสุทธิ เพิ่มขึ้นในอัตราที่น้อยกว่าอัตราการเพิ่มของสินทรัพย์ถาวร คือ เพิ่มจากปีฐานเพียง 20 % เท่านั้น ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบแนวโน้มของสินทรัพย์ถาวร กับแนวโน้มของยอดขาย การใช้ประโยชน์ของสินทรัพย์ถาวรลดลง แหล่งที่มาของเงินทุนที่ใช้สำหรับการลงทุนในที่ดิน อาคารและอุปกรณ์นั้นได้มาจากการขายหุ้นสามัญในราคาสูงกว่ามูลค่า และจากกำไรจากการดำเนินงาน จะเห็นได้จากหุ้นสามัญ ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ และกำไรสะสม มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 100 % ในปีฐานเป็น 136 % 131 % 125 % และ 174 % ตามลำดับ

โครงสร้างทางการเงิน เป็นการเปรียบเทียบระหว่างหนี้สินทั้งสิ้นและส่วนของผู้ถือหุ้น ในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา หนี้สินทั้งสิ้นมีแนวโน้มลดลงตลอดเวลา คือจาก 100 % เหลือเพียง 83 % หรือลดลง 17 % ในขณะที่ส่วนของผู้ถือหุ้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น คือจาก 100 % เป็น 161 % หรือเพิ่มขึ้นถึง 61 % ส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้นในขณะที่หนี้สินกลับลดลง ดังนั้น ความปลอดภัยของเจ้าหนี้สูงขึ้นแหล่งเงินทุนที่ได้มาระหว่างปี 2546 ตลอดถึงปี 2550 นั้น ได้จากส่วนของผู้ถือหุ้นเป็นสำคัญ เงินทุนส่วนของผู้ถือหุ้นเข้ามาในรูปแบบของการขายหุ้นสามัญได้ในราคาสูงกว่ามูลค่า และได้จากกำไรสะสมซึ่งเพิ่มจาก 10 % เป็น 17 % หรือเพิ่มถึง 74 % บริษัทได้มีการลงทุนในบริษัทหลักทรัพย์ มีสินทรัพย์ถาวรเพิ่มขึ้น ส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันหนี้สินทั้งสิ้นกลับมีแนวโน้มลดลง ซึ่งให้เห็นถึงการลงทุนระยะยาว การเพิ่มขึ้นใน

สินทรัพย์ถาวร และการลดลงของหนี้สิน ได้มาจากเงินทุนส่วนหุ้น และให้เห็นถึงฐานะการเงิน
อันมั่นคงของกิจการ

4. การวิเคราะห์แนวโน้มของงบกำไรขาดทุน

จากงบกำไรขาดทุน สามารถตีความได้ดังนี้ แนวโน้มของยอดขายเพิ่มขึ้นใน
อัตราที่สูงกว่าต้นทุนขาย คือ ยอดขายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 100 % ในปีฐานเป็น 120 %
ในขณะที่ต้นทุนขายมีแนวโน้มเพิ่มจากปีฐานเพียง 15 % แสดงว่าผู้บริหารของกิจการมี
ความสามารถในการควบคุมต้นทุนขายให้สอดคล้องกับปริมาณการขายที่เปลี่ยนแปลงไป จึง
เป็นผลทำให้กำไรขั้นต้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็น 130 % ในปี 2550 แต่ถ้าค่าใช้จ่ายในการ
ดำเนินงาน ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่นๆ มีแนวโน้มสูงขึ้นมากกว่ายอดขายที่เพิ่มขึ้น จึงทำให้กำไร
สุทธิมี แนวโน้มเพิ่มขึ้นเพียง 22 % เท่านั้น เป็นที่น่าสังเกตว่าทั้งค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ค่าใช้จ่าย
ในการขายและบริหารเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของยอดขาย โดยทั่วไปเมื่ออัตราการ
ขายเพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายในการขายจะผันแปรไปตามยอดขาย แต่ค่าใช้จ่ายในการบริหารน่าจะ
ควบคุมให้คงที่ หรือถ้าเพิ่มขึ้นก็ควรเพิ่มน้อยกว่ายอดขายที่เพิ่มขึ้น แต่การที่ค่าใช้จ่ายดังกล่าว
มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปีฐานเป็น 128 % และ 148 % ตามลำดับ มากกว่าการเพิ่มในยอดขายที่
เพิ่มขึ้นเพียง 20 % เท่านั้น แสดงว่ารายการนี้มีปัญหา ควรค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อลดค่าใช้จ่าย
ดังกล่าวลงก็จะทำให้กำไรสุทธิมีแนวโน้มสูงขึ้นมากกว่านี้

การวิเคราะห์แนวโน้มหรือเรียกว่าการวิเคราะห์แนวนอน มีประโยชน์คือ แสดงให้
เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของรายการที่วิเคราะห์จากอดีตมาปัจจุบัน เพื่อเป็นเครื่องชี้ว่าการ
เปลี่ยนแปลงนั้น ๆ เป็นไปในทางที่ดีขึ้นหรือต่ำลง โดยเฉพาะผู้บริหาร มักจะใช้การวิเคราะห์
แนวโน้มรายการในงบกำไรขาดทุน เช่นยอดขาย เพื่อเป็นหลักฐานในการพยากรณ์ยอดขายได้
เป็นอย่างดี ถ้ามีแนวโน้มในทางที่ไม่ดีจะได้วิเคราะห์หาสาเหตุ และข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อการ
พิจารณาแก้ไข

5. ข้อเสียของการวิเคราะห์ด้วยวิธีอัตราร้อยละของแนวโน้ม

การวิเคราะห์โดยใช้เปอร์เซ็นต์แนวโน้ม มีข้อเสียบางประการที่นักวิเคราะห์
จะต้องคำนึงถึง คือ

5.1 ปีฐานที่เลือกเป็นปีปกติหรือไม่ เช่น รายการเงินสดในปีฐานมีจำนวน
6,000,000 บาท แต่ในปีต่อ ๆ มา เงินสดกับมียอดเพียง 3,000,000 บาท หรือต่ำกว่า แสดงว่า
ปีฐานที่ใช้จะต้องผิดปกติทำให้การวิเคราะห์เปอร์เซ็นต์แนวโน้มผิดพลาดไปจากความเป็นจริงได้

5.2 ความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กับขนาดของตัวเลข เช่น ตัวเลข
รายการหนึ่งอาจเพิ่มจาก 100 บาท เป็น 200 บาท เพิ่มขึ้นเท่ากับ 100 % และในขณะเดียวกัน
อีกรายการหนึ่งเพิ่มจาก 1 ล้านบาท เป็น 2 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 100 % เช่นเดียวกัน แต่ในแง่ของ

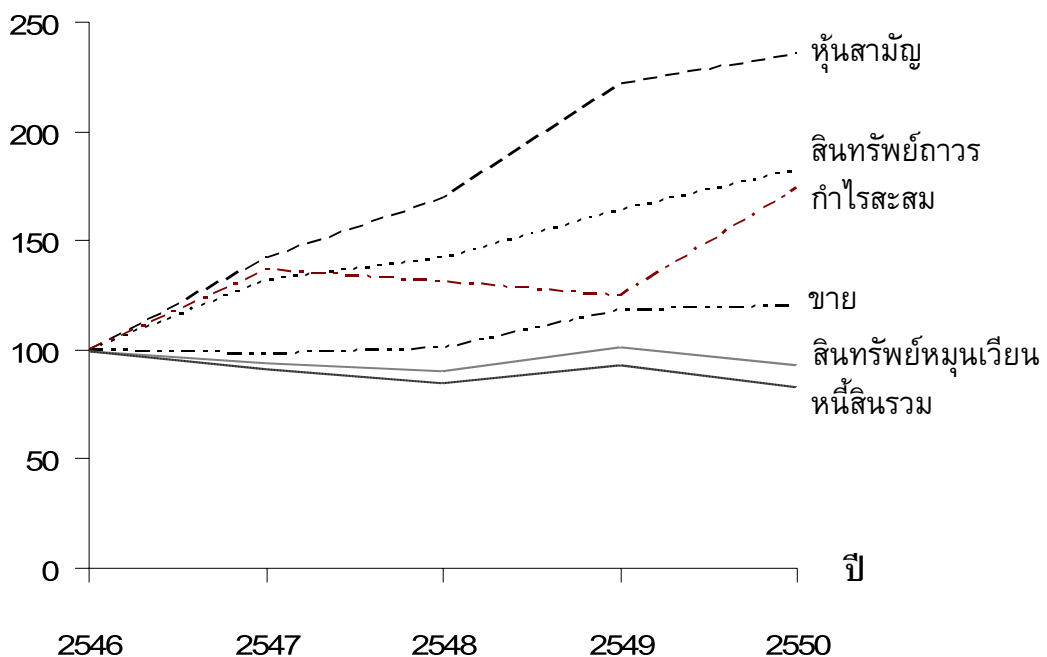
ความสำคัญ ในการวิเคราะห์จะแตกต่างกันมาก นักวิเคราะห์จะต้องนำจำนวนเงินมาประกอบการพิจารณาด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของรายการแรกมีความสำคัญน้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงของรายการหลัง

5.3 ความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กับลักษณะของรายการนักวิเคราะห์ อาจให้ความสนใจ ในรายการที่เปลี่ยนแปลงไป 100 % มากกว่ารายการที่เปลี่ยนแปลงไปเพียง 50 % ทั้ง ๆ ที่รายการหลังมีความสำคัญมากกว่า เป็นต้นว่ารายการค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้าเพิ่ม 100 % อาจไม่สำคัญเท่ารายการสินค้าเพิ่มเพียง 50 %

เพื่อเป็นการลดข้อผิดพลาดในการวิเคราะห์งบการเงินด้วยวิธีอัตราร้อยละแนวโน้ม ให้น้อยลงโดยปกติแล้ว ในการวิเคราะห์แนวโน้ม ไม่จำเป็นต้องคำนวณทุกรายการในงบกำไรขาดทุนและงบดุลแต่จะคำนวณเฉพาะรายการที่มีความสัมพันธ์ทางการเงิน ก็จะทำให้ประโยชน์ได้ เช่นเดียวกัน ดังตัวอย่างข้างล่างนี้

รายการ	46	47	48	49	50
ขาย	100	98	101	118	120
สินทรัพย์หมุนเวียน	100	94	91	102	93
สินทรัพย์ถาวร	100	132	142	164	182
หนี้สินรวม	100	92	85	93	83
หุ้นสามัญ	100	142	169	222	235
กำไรสะสม	100	136	131	125	174

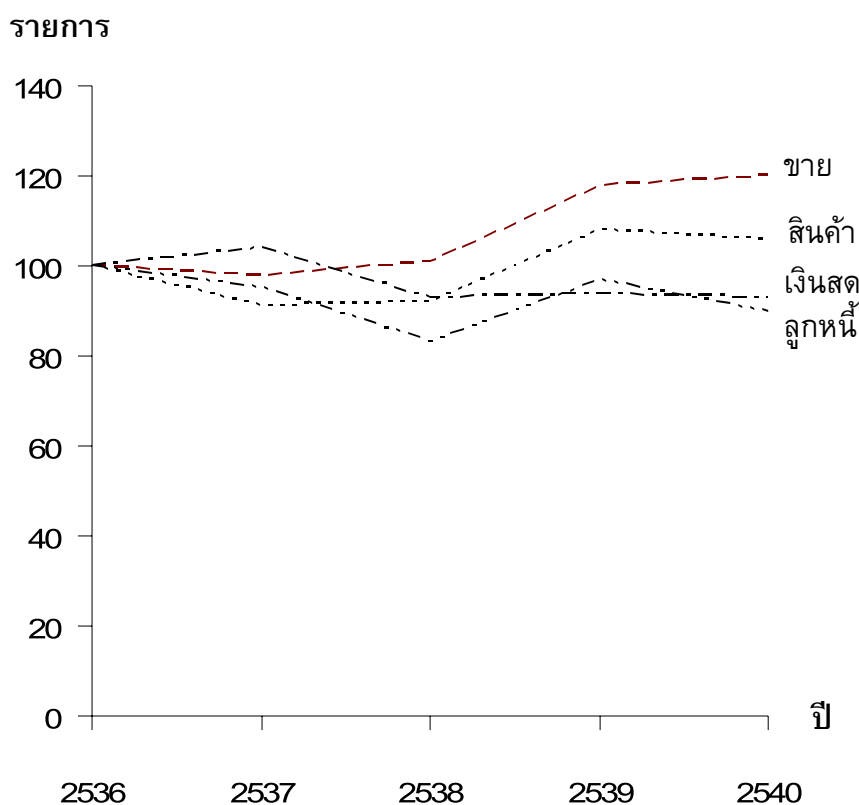
รายการ

จากข้อมูลข้างต้น วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างยอดขาย และสินทรัพย์ถาวร ทำให้ทราบว่าคุณภาพการใช้สินทรัพย์ถาวรเพื่อก่อให้เกิดรายได้มีแนวโน้มลดลง เนื่องจากยอดขายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 100 % ปีฐานเป็น 120 % ในปี 2550 แต่สินทรัพย์ถาวรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปีฐานถึง 82 % เป็นการเพิ่มที่สูงกว่ายอดขายมาก

เงินลงทุนในสินทรัพย์ถาวรระหว่างปี 2546 ถึง 2550 ได้มาจากส่วนของผู้ถือหุ้น เห็นได้จากหุ้นสามัญและกำไรสะสม มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็น 235 % และ 174 % ตามลำดับ ในขณะที่หนี้สินรวมลดลงเหลือ 83 %

รายการ	46	47	48	49	50
ขาย	100	98	101	118	120
เงินสด	100	104	93	94	93
ลูกหนี้	100	95	83	97	90
สินทรัพย์	100	91	92	108	106

ภาพที่ 13.4 กราฟแสดงแนวโน้มขายกับสินทรัพย์หมุนเวียน

จากตารางข้างต้น เป็นการดูความสัมพันธ์ระหว่างขายกับสินทรัพย์หมุนเวียน ถ้า ลูกหนี้สินค้ำมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในขณะที่แนวโน้มยอดขายลดหรือเพิ่มขึ้นในอัตราที่น้อยกว่า แสดงว่ากิจการกำลังประสบปัญหาด้านการตลาดและการเงิน อันมีสาเหตุมาจากการขาด ประสิทธิภาพ ของแผนกจัดซื้อและแผนกสินเชื่อ ตามตัวอย่าง ยอดขายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 100 % ในปี 2546 เป็น 120 % ในปี 2550 แต่เงินสดและลูกหนี้กลับมีแนวโน้มลดลงเหลือ 93 % และ 90 % ตามลำดับ ในขณะที่สินค้ำมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นแต่ไม่มากนัก การลดลงของ ลูกหนี้ แสดงให้เห็นถึงนโยบายการให้สินเชื่อ และการเรียกเก็บหนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อาจเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงระยะเวลาการชำระหนี้ทำให้กิจการเก็บหนี้ได้เร็วขึ้น

การวิเคราะห์งบดุลเฉพาะจุด

วิธีอัตราร้อยละของยอดรวม ไม่นิยมใช้วิเคราะห์รายการในงบดุลทั้งบ ถ้าใช้ ก็มักจะเน้นการวิเคราะห์เฉพาะจุดเพื่อให้เห็นรายการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การวิเคราะห์สามารถแยกวิเคราะห์เฉพาะจุดสำคัญ ๆ ได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ส่วนผสมของสินทรัพย์หมุนเวียน

สินทรัพย์หมุนเวียนเป็นสินทรัพย์ที่มีความสำคัญที่ใช้ในการดำเนินงานตามปกติ ของกิจการ เป็นสินทรัพย์แสดงความคล่องตัวในระยะสั้น ดังนั้น การวิเคราะห์ลักษณะนี้ เป็นการวิเคราะห์เน้นเฉพาะจุด ทำให้เห็นความแตกต่างที่ชัดเจนขึ้น โดยกำหนดให้สินทรัพย์ หมุนเวียนรวมเป็น 100 % หลังจากนั้น เทียบส่วนประกอบของสินทรัพย์หมุนเวียนแต่ละรายการ ให้เป็นอัตราร้อยละของสินทรัพย์หมุนเวียน ดังตัวอย่างงบดุลของบริษัทยูงทอง จำกัด ข้างล่างนี้

รายการ	บาท		%	
	2549	2550	2549	2550
เงินสด	351,000	416,700	10.26	14.51
เงินทุนระยะสั้น	50,000	70,000	1.46	2.44
ตัวเงินรับ	20,000	-	0.58	-
ลูกหนี้การค้า	1,000,000	985,000	29.23	34.30
สินค้ำคงเหลือ	2,000,000	1,400,000	58.47	48.75
สินทรัพย์หมุนเวียนรวม	3,421,000	2,841,700	100.00	100.00

จากการวิเคราะห์ข้างต้น ทำให้ผู้วิเคราะห์ทราบว่าเงินลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียน ส่วนใหญ่ไปลงทุนในสินค้ำคงเหลือมากที่สุดถึง 58.47 % และ 48.75 % ในปี 2549 และ 2550 รองลงมาคือลูกหนี้การค้า 29.23 % และ 34.30 % ตามลำดับ

สินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว ประกอบด้วย เงินสด เงินลงทุนระยะสั้น ตัวเงินรับ และ ลูกหนี้การค้า มีอัตราร้อยละต่อยอดรวมเพิ่มขึ้น จาก 41.53 % ในปี 2549 เป็น 51.25 % ในปี 2550 แต่สินค้างเหลือ ซึ่งเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนที่เปลี่ยนเป็นเงินสดได้ช้ากว่าสินทรัพย์หมุนเวียนรายการอื่น ได้ลดลงจาก 58.47 % เหลือ 48.75 % ดังนั้น กล่าวได้ว่าสภาพคล่องของสินทรัพย์หมุนเวียน ในการเปลี่ยนกลับมาเป็นเงินสดในปี 2550 มีมากกว่าปี 2549

การวิเคราะห์ส่วนผสมของสินทรัพย์หมุนเวียน ทำให้ทราบลักษณะของการลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคล่องตัวทางการเงินในระยะสั้น ถ้ากิจการลงทุนในลูกหนี้และสินค้างเหลือมากเกินไป โอกาสที่จะเกิดหนี้สูญก็จะมีมากขึ้นและเงินทุนส่วนหนึ่งจะไปจมอยู่ในสินค้า ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้ความคล่องตัวลดลง การวิเคราะห์ลักษณะนี้จะช่วยแนะแนวทางให้ผู้บริหารให้ความระมัดระวังในการบริหารอาจทำให้ธุรกิจขาดความคล่องตัวได้ง่าย จะได้หาแนวทางแก้ไขทันเวลา สำหรับการวิเคราะห์ส่วนผสมของสินทรัพย์หมุนเวียนคือ การวิเคราะห์เปรียบเทียบแต่ละรายการจะทำให้ทราบสภาพคล่องของแต่ละกิจการ ผู้ให้ความสนใจวิเคราะห์ลักษณะนี้คือ ผู้ให้สินเชื่อระยะสั้น จะใช้ประกอบการตัดสินใจในการปล่อยสินเชื่อให้กับกิจการต่อไป

2. การวิเคราะห์ส่วนผสมของหนี้สินหมุนเวียน

การวิเคราะห์ในลักษณะนี้เป็นการเน้นเฉพาะจุดหนี้สินหมุนเวียน ว่าประกอบด้วยรายการที่สำคัญอะไรบ้าง โดยเทียบหนี้สินหมุนเวียนรวมเป็น 100 % และเทียบส่วนประกอบต่าง ๆ ให้เป็นอัตราร้อยละของหนี้สินหมุนเวียน ดังข้อมูลข้างล่างนี้

รายการ	บาท		%	
	2549	2550	2549	2550
เจ้าหนี้การค้า	420,000	480,700	60.87	66.67
ตัวเงินจ่าย	200,000	150,000	28.99	20.83
เงินเดือนค้างจ่าย	45,000	60,000	6.52	8.33
ภาษีเงินได้ค้างจ่าย	25,000	30,000	3.62	4.17
หนี้สินหมุนเวียนรวม	690,000	720,700	100.00	100.00

จากข้อมูลในงบดุล ปี 2550 ข้างต้น ถ้ากำหนดให้หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นเป็น 100% ประกอบด้วยหนี้สินหมุนเวียนเพียง 9.21% หนี้สินระยะยาว 20.46 % และส่วนของผู้ถือหุ้น 70.33 % จะเห็นว่ารายการหนี้สินหมุนเวียนรวมมี 9.21 % เท่านั้น นับว่ามีน้อยมาก ผู้วิเคราะห์อาจไม่ให้ความสำคัญ แต่เมื่อกำหนดให้หนี้สินหมุนเวียนรวมเป็น 100% จะได้

ผลลัพธ์ดังตารางข้างต้น คือ เจ้าหนี้การค้า 66.67% และตัวเงินจ่าย 20.83% เงินเดือน ค้างจ่ายและภาษีเงินได้ค้างจ่ายรวมกัน 12.50 % ส่วนประกอบของหนี้สินหมุนเวียนที่ควร ให้ความสนใจคือ เจ้าหนี้การค้า ซึ่งมีอัตราส่วนสูงมาก คือ มีถึง 66.67 % ทำให้ทราบว่า แหล่งเงินทุนระยะสั้นของกิจการ ส่วนใหญ่ได้มาจากเจ้าหนี้การค้า

2.1 การวิเคราะห์ส่วนผสมของหนี้สินหมุนเวียน ทำให้ทราบแหล่งเงินทุนระยะสั้น และค่าใช้จ่ายในการจัดหาเงินทุน โดยปกติการจัดหาเงินทุนจากธนาคาร ค่าใช้จ่ายอัตราดอกเบี้ย จะต่ำกว่าการใช้เครดิตทางการค้าโดยเฉพาะในกรณีที่มีการกำหนดเงื่อนไขในการชำระเงิน เช่น 2/10, n/30 ค่าใช้จ่ายในการใช้เครดิตทางการค้าในกรณีที่กิจการไม่เลือกที่จะรับส่วนลดเงินสด แต่ใช้ประโยชน์ในการยืดเวลาชำระหนี้ออกไป ค่าใช้จ่ายนี้จะคิดเป็นร้อยละต่อปีดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ต้นทุนที่แท้จริงกรณีชำระหนี้เกินเวลาที่ให้ส่วนลด} &= \frac{\text{อัตราส่วนลดเงินสด}}{(1 - \text{อัตราส่วนลดเงินสด})} \\ &= \frac{.02}{(1 - 0.02)} \\ &= \frac{0.02}{0.98} \\ &= 2.04 \% \end{aligned}$$

กรณีเงื่อนไข 2/10,n/30 งวดของการให้สินเชื่อ 20 วัน ถ้าไม่ชำระภายใน 10 วันจะเสีย

$$\text{ดอกเบี้ย } 2.04 \% \text{ ต่อ } 20 \text{ วัน หากคิดเป็นปีจะเท่ากับ } \frac{2.04 \times 365}{20} = 37.23 \%$$

ซึ่งถ้าสมมติว่ากิจการกู้ยืมจากธนาคาร เสียดอกเบี้ย 15 % ต่อปี การใช้ เครดิตทางการค้าจะมีต้นทุนสูงกว่า

จากตัวอย่างข้างต้น ในปี 2549 และ 2550 กิจการได้มีการจัดหาแหล่งเงินทุน ระยะสั้น จากเจ้าหนี้การค้าเป็นสำคัญทั้ง 2 ปี เจ้าหนี้การค้าในปี 2549 มีจำนวน 60.87 % เพิ่มขึ้นเป็น 66.67 % ในปี 2550 ฉะนั้น ค่าใช้จ่ายในการจัดหาเงินทุนของกิจการจึงเพิ่มมากขึ้นกว่าปี 2549 เป็นต้น

2.2 การรับรู้รายการและวัดมูลค่าของหนี้สินจะมีผลกระทบต่อการวิเคราะห์ งบการเงินใน 2 ลักษณะคือ

2.2.1 ความสามารถในการทำกำไร กิจการมีการใช้สินค้าหรือบริการ เพื่อก่อให้เกิดรายได้ แต่ยังไม่ได้มีการจ่ายชำระค่าสินค้าหรือบริการนั้นทันที การจ่ายเงินจะจ่าย ในอนาคต นอกจากนี้กิจการอาจมีสัญญาที่จะส่งมอบสินค้าหรือให้บริการในอนาคต ในขณะที่ กิจการได้รับเงินสดและบันทึกรายการในงวดปัจจุบันแล้ว

2.2.2 หนี้สินเป็นรายการที่บอกถึงภาระผูกพันที่กิจการต้องจ่ายชำระให้หมดในอนาคต กิจการที่มีทรัพยากรไม่เพียงพอที่จะจ่ายชำระหนี้ จะทำให้มีความเสี่ยงที่ไม่สามารถอยู่รอดได้ หรืออาจเกิดล้มละลายได้ นอกจากนี้จำนวนหนี้สินที่ปรากฏในงบดุลจะไม่เท่ากับจำนวนเงินที่กิจการต้องจ่ายชำระหนี้ ซึ่งจะแสดงมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่ต้องจ่ายในอนาคตเท่านั้นที่จะปรากฏในงบดุล เช่น ถ้ากิจการกู้ยืมเงิน 100 บาท อัตราดอกเบี้ย 10% ต่อปี ณ สิ้นปีแรก จะมีหนี้สินจำนวน 110 บาท แต่จะปรากฏในงบดุลเท่ากับ 100 บาท เท่านั้น เป็นต้น

2.3 ประเภทของหนี้สินจะมีผลกระทบต่อกระแสเงินสด เนื่องจากหนี้สินระยะสั้นเป็นหนี้ที่ครบกำหนดจ่ายชำระภายในหนึ่งปี หรือรอบระยะเวลาดำเนินงาน ซึ่งอาจเป็นหนี้ที่เกิดจากกิจกรรมดำเนินงาน และกิจกรรมจัดหาเงิน และในการวิเคราะห์สภาพคล่องของกิจการสำหรับรายการเงินรับล่วงหน้าจากลูกค้า กับเจ้าหนี้การค้าจะแตกต่างกัน เนื่องจากเจ้าหนี้การค้าต้องมีการจ่ายชำระด้วยเงินสด ส่วนเงินรับล่วงหน้ากิจการจะชำระหนี้ด้วยการส่งมอบสินค้าหรือบริการ ซึ่งมีผลทำให้เงินสดที่จ่ายชำระต่ำกว่าเงินรับล่วงหน้าที่บ้านทึกไว้ นอกจากนี้ กิจการมักจะขายสินค้าสูงกว่าราคาต้นทุน หากกิจการมีจำนวนเงินรับล่วงหน้าเพิ่มขึ้นจะส่งผลดีต่อกิจการเนื่องจากทำให้คาดการณ์ได้ว่าในอนาคตกิจการมีรายได้เข้ามา

นอกจากนี้ ผู้บริหารต้องตรวจสอบสัดส่วนของหนี้ที่เกิดจากกิจกรรมการดำเนินงานกับหนี้สินจากกิจกรรมการจัดหา เนื่องจากหนี้สินที่เกิดจากกิจกรรมดำเนินงานเป็นข้อบ่งชี้ถึงเงินทุนในการดำเนินงานสำหรับกำลังการผลิตและยอดขาย การเปลี่ยนแปลงจากหนี้สินที่เกิดจากกิจกรรมดำเนินงานไปเป็นหนี้สินที่เกิดจากกิจกรรมจัดหา เป็นสัญญาณที่บอกถึงการเกิดปัญหา เนื่องจากกิจการหาทางก่อหนี้ขึ้นมาใหม่ (refinancing) จากการศึกษาที่ไม่มีความสามารถชำระหนี้ระยะสั้นได้

2.4 หนี้สินระยะยาว ในกรณีที่กิจการมีการจัดหาเงินโดยการออกหุ้นกู้ และมีการจำหน่ายในราคาที่สูงกว่ามูลค่า เงินสดที่ต้องจ่ายในแต่ละงวดส่วนหนึ่งเป็นเงินต้น ซึ่งควรจะแสดงเป็นกระแสเงินสดใช้ไปในกิจกรรมจัดหาเงิน ดังนั้น กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานจะมีมูลค่าต่ำไป และกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาจะมีมูลค่าสูงไปด้วยจำนวนเงินที่เท่ากันในทางตรงข้ามในการออกหุ้นกู้จำหน่ายโดยมีส่วนลดมูลค่าหุ้นกู้ การตัดส่วนลดจะมีผลทำให้ดอกเบี้ยจ่ายที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานจึงมีจำนวนสูงไป และกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินจะมีจำนวนเงินต่ำไป

สำหรับหุ้นกู้ที่ไม่มีดอกเบี้ย กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานจะไม่ถูกกระทบจากดอกเบี้ยจ่าย ผลคือกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานที่กิจการรายงานจะสูงเกินไป ซึ่งจะส่งผลต่ออัตราส่วนทางการเงินที่ใช้รายการนี้ไปคำนวณ

กล่าวโดยสรุป การจัดประเภทกระแสเงินสดของการจ่ายชำระหนี้ ขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไว้ในหุ้นกู้ ไม่ใช่อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง เมื่ออัตราดอกเบี้ยทั้งสองชนิดแตกต่างกัน จึงทำให้กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานจะมีจำนวนที่ไม่ถูกต้อง

2.5 หนี้สินที่อัตราดอกเบี้ยเปลี่ยนแปลง หรือสัญญาสวอป (swap) เพื่อแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยลอยตัวให้เป็นอัตราดอกเบี้ยคงที่ หรือทำในทางตรงกันข้าม จะทำให้ดอกเบี้ยจ่าย กระแสเงินสด และอัตราส่วนทางการเงินที่เกี่ยวข้องมีความผันผวนสูง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย และหากกระแสเงินสดจากการดำเนินงานของกิจการมีความสัมพันธ์กับอัตราดอกเบี้ย หนี้สินที่อัตราดอกเบี้ยลอยตัวจะช่วยลดความเสี่ยงลงได้ ความเชื่อที่ว่าอัตราดอกเบี้ยคงที่จะลดความเสี่ยงลงได้จึงอาจไม่ถูกต้อง

3. การวิเคราะห์โครงสร้างของทุน

การวิเคราะห์ในลักษณะนี้ เป็นการเน้นเฉพาะเงินทุนระยะยาว ซึ่งประกอบด้วยหนี้สินระยะยาวและส่วนของผู้ถือหุ้น โดยเทียบเงินทุนระยะยาวเป็น 100 % แล้วเทียบแต่ละรายการ ที่เป็นส่วนประกอบของเงินทุนระยะยาว ให้เป็นอัตราร้อยละของเงินทุนระยะยาว ดังตัวอย่างข้างล่างนี้

รายการ	บาท		%	
	2549	2550	2549	2550
หนี้สินระยะยาว	2,600,000	2,400,700	31.45	27.60
ทุนหุ้นสามัญ	2,800,000	3,280,000	33.87	37.71
กำไรสะสม	2,867,000	3,017,000	34.68	34.69
เงินทุนระยะยาว	8,267,000	8,697,700	100.00	100.00

จากการวิเคราะห์ข้างต้น ทำให้ทราบว่าโครงสร้างเงินทุนของบริษัท มาจากส่วนของผู้ถือหุ้นโดย จากการขายหุ้นสามัญ จาก 33.79 % ในปี 2549 เพิ่มขึ้นเป็น 40.02 % ในปี 2550 และได้มาจากกำไรสะสมซึ่งถือว่าเป็นแหล่งเงินทุนภายในของกิจการ

การวิเคราะห์โครงสร้างของทุน ทำให้ทราบถึงแหล่งเงินทุนระยะยาว ทราบภาระในการจ่ายดอกเบี้ย และเงินต้นแก่เจ้าหนี้ แสดงถึงความเสี่ยงทางการเงินของกิจการ ว่ามีมากหรือน้อยเพียงใด ตามตัวอย่างข้างต้น บริษัท มีหนี้สินระยะยาว 31.45 % ส่วนของผู้ถือหุ้นรวม 68.55 % ในปี 2549 และปี 2550 หนี้สินระยะยาวมีเพียง 27.60 % แต่ส่วนของผู้ถือหุ้นรวมได้เพิ่มขึ้นเป็น 72.40 % หนี้สินระยะยาวน้อยลง ส่วนของผู้ถือหุ้นมีมากขึ้น ความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทยังต่ำอยู่ และความเสี่ยงทางการเงินมีน้อยกว่าปี 2549 เนื่องจาก แหล่งของเงินทุนระยะยาวส่วนใหญ่มาจากส่วนของผู้ถือหุ้น

การวิเคราะห์อัตราส่วน

ในการประเมินฐานะการเงิน ตลอดจนผลของการดำเนินงานของธุรกิจ นอกจากนักวิเคราะห์งบการเงิน จะอาศัยเครื่องมือต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาแล้วในบทก่อน ๆ อัตราส่วนทางการเงินยังเป็นเครื่องมืออีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งแสดงออกในรูปความสัมพันธ์ระหว่างรายการที่ปรากฏในงบการเงิน ซึ่งได้แก่ งบดุล งบกำไรขาดทุน และงบกำไรสะสม ความสัมพันธ์ระหว่างรายการ อาจเป็นรายการในงบเดียวกัน หรือต่างงบกันก็ได้ เช่น อัตรากำไรขั้นต้น อัตราการหมุนของเจ้าหนี้ เป็นต้น

การวิเคราะห์งบการเงินโดยวิธีอัตราส่วนนี้ สิ่งที่คุณวิเคราะห์จะต้องทราบ คือ จุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์ ว่าต้องการอะไรจากการวิเคราะห์ โดยข้อเท็จจริงแล้ว อัตราส่วนแต่ละอัตราจะไม่สิ้นสุดในตัวของมันเอง การวิเคราะห์จะต้องอาศัยอัตราส่วนอื่นที่เหมาะสมเข้าเสริม เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงที่แฝงอยู่ในอัตราส่วนนั้น การเลือกใช้อัตราส่วนที่เหมาะสม จะช่วยตอบคำถามต่าง ๆ ได้ง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น

ในด้านงานศึกษาที่ใช้อัตราส่วนทางการเงินเป็นตัวแปรในการพยากรณ์ภาวะความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกิจการ สเปรนท์ (Sprenst, 1993) ได้ทำการพยากรณ์ภาวะความล้มเหลวของธุรกิจ โดยใช้อัตราส่วนทางการเงินเป็นตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ อัตราส่วนหมุนเวียน (current ratio) อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงคลัง (inventory turnover ratio) อัตราส่วนการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม (total asset turnover ratio) อัตราส่วนกำไร (profit margin) อัตราส่วนหนี้สิน (debt ratio) ผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (return on assets) และผลตอบแทนต่อส่วนทุนเจ้าของ (return on equity) ชิราตะ (Shirata, 2002) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความล้มเหลว และความสำเร็จของกิจการในอดีตเป็นจำนวนมาก ที่ใช้อัตราส่วนทางการเงินมาเป็นตัวแปรพยากรณ์ความล้มเหลว และความสำเร็จของกิจการ

จะเห็นว่า การใช้อัตราส่วนทางการเงินสามารถพยากรณ์ภาวะความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของกิจการได้ โดยอัตราส่วนทางการเงินจะแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

1. ความหมายของอัตราส่วนทางการเงิน

อัตราส่วนทางการเงิน (financial ratios) หมายถึงอัตราส่วนที่เกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบรายการทางการเงินที่ปรากฏในงบการเงินสำหรับระยะเวลาหนึ่ง โดยนำมาสัมพันธ์กันในรูปสัดส่วนหรืออัตราร้อยละ ทำให้ได้ผลลัพธ์ที่จะชี้ให้เห็นผลการดำเนินงาน หรือฐานะการเงินของกิจการ เช่น เมื่อเอายอดขายไปหารกำไรสุทธิ อัตราส่วนนี้เรียกว่า อัตรากำไรสุทธิ ทำให้ทราบว่ากิจการมีกำไรสุทธิต่อยอดขายเป็นอย่างไรหรือเมื่อเอาหนี้สินหารด้วยสินทรัพย์รวม ก็จะทราบว่า การลงทุนในสินทรัพย์ทั้งสิ้นเป็นเงินทุนที่เกิดจากการก่อหนี้ระยะสั้น และหนี้ระยะยาวเท่าใด ทำให้ผู้วิเคราะห์ทราบถึงสภาพความเสี่ยงทางการเงินของกิจการได้

การวิเคราะห์โดยใช้เครื่องมืออัตราส่วนทางการเงินนี้มักนิยมใช้วิเคราะห์เปรียบเทียบภายในกิจการสามารถนำไปใช้ประโยชน์เป็นแนวทางในการวางแผนทางการเงิน ประโยชน์

รองลงมาคือ ถ้าวิเคราะห์เปรียบเทียบกับคู่แข่งชั้น ก็จะทำให้ทราบว่าการดีกว่า หรือด้อยกว่า คู่แข่งในด้านใด และถ้าวิเคราะห์เปรียบเทียบกับอัตราส่วนมาตรฐาน หรืออัตราส่วนเฉลี่ยของอุตสาหกรรม ก็จะเป็นเครื่องชี้ถึงสิ่งที่กิจการแต่ละแห่งต้องการวัดว่าการดีกว่าหรือสูงกว่า มาตรฐาน เมื่อเปรียบเทียบกับกิจการประเภทเดียวกันภายในอุตสาหกรรมนั้น ๆ

2. ประเภทของอัตราส่วนทางการเงิน

อัตราส่วนที่ใช้ในการวิเคราะห์งบการเงิน มีอยู่หลายประเภท แต่ละประเภทต่าง ก็มีจุดมุ่งหมายในการใช้แตกต่างกันออกไป เช่น ถ้าผู้วิเคราะห์เป็นสถาบันทางการเงิน และต้องการทราบว่าควรให้เครดิตแก่บริษัทที่ขอกู้ระยะสั้นหรือไม่ ก็จะมุ่งความสนใจในสินทรัพย์ที่ เปลี่ยนสภาพเป็นเงินสดได้ง่ายว่ามีจำนวนมากน้อยเพียงใด เพื่อดูความคล่องตัวทางการเงินของ บริษัท ขึ้นต่อไปก็จะวิเคราะห์โดยใช้อัตราส่วนต่าง ๆ ที่สามารถวัดความสามารถในการชำระหนี้ ระยะสั้น ไม่จำเป็นต้องใช้อัตราส่วนทั้งหมด แต่จะนำเฉพาะอัตราส่วนกลุ่มที่จะช่วยชี้ให้เห็นถึง ความคล่องตัวของกิจการมาใช้เท่านั้น เพื่อความเข้าใจในการวิเคราะห์ลักษณะธุรกิจของกิจการ จะแบ่งการศึกษาอัตราส่วนทางการเงินเป็น 4 กลุ่ม (เพ็ชรี ชุมทรัพย์, 2548, หน้า 200)

1. อัตราส่วนวิเคราะห์สภาพคล่อง (liquidity ratios)
2. อัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการก่อหนี้ (leverage ratios)
3. อัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการใช้สินทรัพย์ (activity ratios)
4. อัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไร (profitability ratios)

ซึ่งวิธีการคำนวณและการวิเคราะห์ด้วยอัตราส่วน (ratio analysis) เป็นการ วิเคราะห์ดูความสัมพันธ์ของข้อมูล 2 ชุด โดยให้ตัวหนึ่งเป็นตัวตั้ง อีกตัวหนึ่งเป็นตัวหาร เรียกว่า อัตราส่วน อัตราส่วนที่ได้ต้องนำไปเปรียบเทียบกับอัตราส่วนที่ถูกกำหนดให้เป็นเกณฑ์ มาตรฐาน

2.1 อัตราส่วนวิเคราะห์สภาพคล่อง (liquidity ratio) เป็นการวัดสภาพคล่อง ว่ากิจการมีความสามารถในการชำระหนี้สินระยะสั้นได้ดีเพียงใด มีอัตราส่วนที่ใช้ในการวิเคราะห์ 2 อัตราส่วน ดังนี้

2.1.1 อัตราส่วนเงินสะพัด (current ratio) คือ อัตราส่วนระหว่าง สินทรัพย์หมุนเวียนกับหนี้สินหมุนเวียน เขียนเป็นสูตรได้ว่า

$$\text{อัตราส่วนเงินสะพัด} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}} \quad \text{หน่วยเป็นเท่า}$$

อัตราส่วนนี้บอกให้ทราบว่า กิจกรรมมีสินทรัพย์หมุนเวียนเป็นกี่เท่าของหนี้สินหมุนเวียน เช่น คำนวณผลลัพธ์ได้ 2 เท่า หมายความว่ากิจกรรมมีสินทรัพย์หมุนเวียนเป็น 2 เท่าของหนี้สินหมุนเวียนการที่กิจกรรมมีสินทรัพย์มากกว่าหนี้สินหมุนเวียน แสดงว่ากิจกรรมมีสภาพคล่องอยู่ระดับหนึ่ง เป็นต้น

2.1.2 อัตราส่วนจับปล้นหรืออัตราส่วนคล่องตัว (quick ratio or acid test ratio) คือ อัตราส่วนระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียนทั้งหมดยกเว้นสินทรัพย์หมุนเวียนซ้ำกับหนี้สินหมุนเวียน ที่ต้องตัดสินทรัพย์หมุนเวียนซ้ำออกเพราะอัตราส่วนนี้จะวัดความคล่องตัวอย่างจับปล้น สินทรัพย์หมุนเวียนซ้ำ ได้แก่ สินทรัพย์คงเหลือ ค่าใช้จ่ายล่วงหน้า เป็นต้นสินทรัพย์เหล่านี้มีความคล่องตัวหรือการหมุนเวียนเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ช้าหรือไม่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ จึงตัดสินทรัพย์หมุนเวียนเหล่านี้ออกเขียนเป็นสูตรได้ว่า

$$\text{อัตราส่วนจับปล้น} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}} \quad \text{หน่วยเป็นเท่า}$$

อัตราส่วนนี้บอกให้ทราบว่า กิจกรรมมีสินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว ได้แก่ เงินสด หลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด ลูกหนี้ ตัวเงินรับ เป็นกี่เท่าของหนี้สินหมุนเวียน เช่น คำนวณผลลัพธ์ได้ 1.5 เท่า หมายความว่ากิจกรรมมีสินทรัพย์หมุนเวียนเร็วเป็น 1.5 เท่าของหนี้สินหมุนเวียน จากตัวอย่างนี้กิจกรรมมีสินทรัพย์หมุนเวียนเร็วมากกว่าหนี้สินหมุนเวียน แสดงว่ากิจกรรมมีสภาพคล่องอยู่ระดับหนึ่ง เป็นต้น

อย่างไรก็ดีการใช้อัตราส่วนทั้งสองอย่างนี้ มาประเมินฐานะทางการเงินในระยะสั้นของกิจการแล้วสรุปผลออกมาว่าบริษัทมีสภาพคล่องในระยะสั้นดีหรือไม่ดีอย่างไร โดยไม่ดูปัจจัยอื่น ๆ ประกอบ เช่น คุณภาพของลูกหนี้ และหลักทรัพย์ชั่วคราว อาจเกิดข้อผิดพลาดในการวิเคราะห์ได้

2.2 อัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการก่อหนี้ (leverage ratio) เป็นการวัดสัดส่วนของการจัดหาเงินทุน 2 แบบ คือ จากการก่อหนี้สินกับจากส่วนของเจ้าของว่าสัดส่วนนี้เหมาะสมหรือไม่โดยการวิเคราะห์จะต้องไม่ให้มีสัดส่วนของการก่อหนี้สินมากเกินไป ซึ่งการก่อหนี้สินมากจะทำให้มีภาระผูกพันแก่บริษัทตามมา ได้แก่ ดอกเบี้ย และภาระผูกพันระยะยาวจากการเช่า เช่น ค่าเช่าสำนักงาน เป็นต้น ซึ่งถ้ากิจการมีภาระผูกพันเหล่านี้ อัตราส่วนด้านนี้จะวัดความสามารถในการชำระภาระผูกพันเหล่านี้ว่า กิจการสามารถทำกำไรได้เพียงพอกับการชำระหนี้มากน้อยแค่ไหน มีอัตราส่วนที่ใช้ในการวิเคราะห์ 4 อัตราส่วนดังนี้

2.2.1 อัตราส่วนหนี้สิน (debt ratio) คือ อัตราร้อยละระหว่างหนี้สินทั้งหมดกับสินทรัพย์ทั้งหมด เขียนเป็นสูตรได้ว่า

$$\text{อัตราส่วนหนี้สิน} = \frac{\text{หนี้สินทั้งหมด}}{\text{สินทรัพย์ทั้งหมด}} \times 100 \text{ หน่วยเป็น \%}$$

อัตราส่วนนี้บอกให้ทราบว่า กิจกรรมมีหนี้สินทั้งหมดเป็นกี่เปอร์เซ็นต์ของสินทรัพย์ทั้งหมด

2.2.2 อัตราส่วนจำนวนเท่าของผลตอบแทนต่อดอกเบี้ย (times interest earned) คือ อัตราระหว่างกำไรจากการดำเนินงานก่อนดอกเบี้ยและภาษีเงินได้ (earning before interest and taxes : EBIT) กับจำนวนดอกเบี้ย (interest : I) เขียนเป็นสูตรได้ว่า

$$\text{อัตราส่วนจำนวนเท่าของผลตอบแทนต่อดอกเบี้ย} = \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน (EBIT)}}{\text{ดอกเบี้ยจ่าย (I)}} \text{ หน่วยเป็นเท่า}$$

อัตราส่วนนี้บอกให้ทราบว่า ใน 1 รอบระยะเวลาบัญชีที่ผ่านมากิจการมีกำไร (EBIT) เป็นกี่เท่าของดอกเบี้ยจ่าย เช่น คำนวณผลลัพธ์ได้ 3 เท่า หมายความว่ากิจการมีกำไร (EBIT) เป็น 3 เท่าของดอกเบี้ยจ่าย แสดงว่ากิจการมีกำไรพอจ่ายดอกเบี้ยจากหนี้สินที่กิจการก่อในระดับหนึ่ง เป็นต้น

2.2.3 อัตราส่วนรายได้คุ้มค่าใช้จ่ายประจำ (fixed charge coverage) คืออัตราส่วนระหว่างกำไรก่อนภาษีบวกดอกเบี้ยจ่ายบวกภาระผูกพันจากการเช่ากับดอกเบี้ยจ่ายบวกภาระผูกพันจากการเช่า (ค่าใช้จ่ายประจำ) เขียนเป็นสูตรได้ว่า

$$\text{อัตราส่วนรายได้คุ้มค่าใช้จ่ายประจำ} = \frac{\text{กำไรก่อนภาษี} + \text{ดอกเบี้ยจ่าย} + \text{ภาระผูกพันจากการเช่า}}{\text{ค่าใช้จ่ายประจำ}} \text{ หน่วยเป็นเท่า}$$

อัตราส่วนนี้บอกให้ทราบว่า ใน 1 รอบระยะเวลาบัญชีที่ผ่านมากิจการมีกำไรก่อนภาษีบวกดอกเบี้ยจ่ายบวกภาระผูกพันจากการเช่าเป็นกี่เท่าของค่าใช้จ่ายประจำ เช่น คำนวณผลลัพธ์ได้ 2.5 เท่า หมายความว่า ใน 1 รอบบัญชีที่ผ่านมากิจการมีกำไรก่อนภาษีบวกดอกเบี้ยจ่ายบวกภาระผูกพันจากการเช่าเป็น 2.5 เท่า ของค่าใช้จ่ายประจำ แสดงว่ากิจการมีกำไรพอจ่ายค่าใช้จ่ายประจำของกิจการในระดับหนึ่ง เป็นต้น

2.2.4 อัตราส่วนเงินสดรับคุ้มรายจ่ายประจำ (cash flow coverage)

เป็นอัตราส่วนระหว่างเงินสดรับ (กำไรสุทธิบวกค่าเสื่อมราคา) กับดอกเบี้ยจ่ายบวกภาระผูกพันจากการเช่าบวกรายจ่ายปันผลหุ้นบุริมสิทธิก่อนภาษีบวกรายจ่ายชำระหนี้เงินกู้ก่อนภาษี (รายจ่ายประจำ) เขียนเป็นสูตรได้ว่า

$$\text{อัตราส่วนเงินสดรับคุ้มรายจ่ายประจำ} = \frac{\text{กำไรสุทธิ} + \text{ค่าเสื่อม}}{\frac{\text{ค่าใช้จ่ายประจำ} + \text{เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ} + \text{รายจ่ายชำระหนี้เงินกู้}}{(1 - \text{ภาษี})}} \quad \text{หน่วยเป็นเท่า}$$

มีเงินสดรับเพียงพอกับภาระรายจ่ายประจำก็เท่า เช่น คำนวณผลลัพธ์ได้ 3 เท่า หมายความว่ากิจการมีเงินสดรับเป็น 3 เท่าของรายจ่ายประจำ แสดงว่ากิจการมีเงินสดรับเพียงพอกับรายจ่ายประจำในระดับหนึ่ง เป็นต้น

2.3 อัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการใช้สินทรัพย์ (activity ratio)

เป็นการวัดประสิทธิภาพในการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ สินค้า ลูกหนี้ สินทรัพย์ถาวรและสินทรัพย์ทั้งหมดว่ากิจการลงทุนไปในสินทรัพย์ต่างๆ เหล่านั้น ทำให้เกิดกำไรเป็นกี่เท่าของสินทรัพย์นั้นๆ หรือสินทรัพย์นั้นหมุนเวียนทำให้เกิดกำไรได้เร็ว หรือช้าเพียงใด มีอัตราส่วนที่ใช้ในการวิเคราะห์ 4 อัตราส่วนดังนี้

2.3.1 อัตราส่วนการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ (inventory turnover)

คือ อัตราส่วนระหว่างต้นทุนขายกับสินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย เขียนเป็นสูตรได้ว่า

$$\text{อัตราส่วนการหมุนเวียนสินค้าคงเหลือ} = \frac{\text{ต้นทุนขาย}}{\frac{\text{สินค้าต้นงวด} + \text{สินค้าปลายงวด}}{2}} \quad \text{หน่วยเป็นรอบ}$$

แต่ถ้าไม่สามารถคำนวณหาราคาสินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ยได้ ก็มีอีกสูตรหนึ่งที่อนุโลมให้ใช้ได้ และมีผู้นิยมใช้กันอย่างกว้างขวาง ดังนี้

$$\text{อัตราส่วนการหมุนเวียนสินค้าคงเหลือ} = \frac{\text{ยอดขาย}}{\text{สินค้าคงเหลือปลายงวด}} \quad \text{หน่วยเป็นรอบ}$$

ถึงแม้ว่าสูตรอันหลังนี้จะไม่สู้ดีนัก เพราะเป็นการเปรียบเทียบระหว่าง ยอดขายซึ่งเป็นราคาขายกับสินค้าคงเหลือซึ่งเป็นราคาทุน แต่ก็พอใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ให้ได้

อัตราส่วนนี้บอกให้ทราบว่า ใน 1 รอบระยะเวลาบัญชีที่ผ่านมากิจการ มีการขายสินค้าได้เป็นกี่รอบของสินค้าคงเหลือ เช่น จำนวนผลลัพธ์ได้ 5 รอบ หมายความว่า ใน 1 รอบระยะเวลาบัญชีที่ผ่านมากิจการมีการขายสินค้าได้เป็น 5 รอบของสินค้าคงเหลือ แสดงว่ากิจการสามารถดำเนินกิจการซื้อสินค้าหรือผลิตสินค้าขายได้มีประสิทธิภาพในระดับหนึ่ง เป็นต้น

2.3.2 ระยะเวลาการจัดเก็บหนี้ (average collection period) คือ อัตราส่วนระหว่างลูกหนี้กับยอดขายสุทธิต่อปีคูณด้วย 365 วัน เขียนเป็นสูตรได้ว่า

$$\text{ระยะเวลาการจัดเก็บหนี้} = \frac{\text{ลูกหนี้สิ้นปี}}{\text{ยอดขายเชื่อสุทธิ}} \times 365 \text{ หน่วยเป็นวัน}$$

อัตราส่วนนี้บอกส่วนนี้บอกให้ทราบว่า กิจการใช้เวลาเก็บหนี้ จากลูกหนี้เฉลี่ยกี่วัน เช่น จำนวนผลลัพธ์ได้ 30 วัน หมายความว่า กิจการใช้เวลาเก็บหนี้จาก ลูกหนี้เฉลี่ย 30 วัน เป็นต้น

2.3.3 อัตราส่วนการหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวร (fixed asset turnover) คือ อัตราส่วนระหว่างยอดขายสุทธิต่อปีกับสินทรัพย์ถาวรสุทธิ เขียนเป็นสูตรได้ว่า

$$\text{อัตราส่วนการหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวร} : \frac{\text{ยอดขายสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์ถาวรสุทธิ}}$$

หน่วยเป็นเท่า

อัตราส่วนนี้บอกให้ทราบว่า กิจการสามารถใช้สินทรัพย์ต่าง ๆ ให้เกิด ประโยชน์ในรูปของยอดขาย ได้เป็นกี่เท่าของสินทรัพย์ถาวรทั้งหมด เช่น จำนวนผลลัพธ์ได้ 2 เท่า หมายความว่า กิจการใช้สินทรัพย์ถาวรก่อให้เกิดประโยชน์ในรูปของยอดขายเป็น 2 เท่า ของสินทรัพย์ถาวรแสดงว่ากิจการมีประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ถาวรให้เกิดประโยชน์ได้ใน ระดับหนึ่ง เป็นต้น

2.3.4 อัตราส่วนการหมุนเวียนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น (total asset turnover) คือ อัตราส่วนระหว่างยอดขายสุทธิต่อปีกับสินทรัพย์ทั้งหมด เขียนเป็นสูตรได้ว่า

$$\text{อัตราส่วนการหมุนเวียนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น} = \frac{\text{ยอดขายสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์ทั้งหมด}} \quad \text{หน่วยเป็นเท่า}$$

อัตราส่วนนี้บอกให้ทราบว่า กิจกรรมลงทุนในสินทรัพย์รูปต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ในรูปของยอดขายได้เป็นกี่เท่าของสินทรัพย์ทั้งหมด เช่น จำนวนผลลัพธ์ได้ 2.5 เท่าหมายความว่ากิจกรรมใช้สินทรัพย์ทั้งหมดให้เกิดประโยชน์ในรูปของยอดขาย เป็น 2.5 เท่าของสินทรัพย์ทั้งหมดแสดงว่ากิจกรรมมีประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ทั้งหมดให้เกิดประโยชน์ได้ในระดับหนึ่ง เป็นต้น

2.4 อัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถทำกำไร (profitability ratio) เป็นการวัดความสามารถในการทำกำไรของกิจการว่า ใน 1 รอบระยะเวลาบัญชีที่ผ่านมากิจการสามารถทำกำไรได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหารงานโดยส่วนรวมด้วย มีอัตราส่วนที่ใช้ในการวิเคราะห์ 3 อัตราส่วนดังนี้

2.4.1 กำไรต่อยอดขาย (profit margin on sales) เป็นอัตราร้อยละระหว่างกำไรสุทธิหลังภาษี (earning after tax : EAT) กับยอดขายสุทธิเขียนเป็นสูตรได้ว่า

$$\text{กำไรต่อยอดขาย} = \frac{\text{ยอดขายสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์ทั้งหมด}} \times 100 \quad \text{หน่วยเป็น \%}$$

อัตราส่วนนี้บอกให้ทราบว่า ใน 1 รอบระยะเวลาบัญชีที่ผ่านมา กิจการมีกำไรสุทธิหลักหักภาษีเป็นกี่เปอร์เซ็นต์ของยอดขายสุทธิ เช่น จำนวนผลลัพธ์ได้ 30% หมายความว่าใน 1 รอบบัญชีปีที่ผ่านมากิจการมีกำไรสุทธิหลังภาษีเป็น 30% ของยอดขายสุทธิ แสดงถึงประสิทธิภาพในการทำกำไรต่อยอดขายระดับหนึ่ง เป็นต้น

2.4.2 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (return on total asset : ROA) เป็นอัตราร้อยละระหว่างกำไรสุทธิหลังหักภาษีกับสินทรัพย์ทั้งหมด เขียนเป็นสูตรได้ว่า

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์} = \frac{\text{กำไรสุทธิ (EAT)}}{\text{สินทรัพย์ทั้งหมด}} \times 100 \quad \text{หน่วยเป็น \%}$$

อัตราส่วนนี้สามารถเรียกได้อีกชื่อหนึ่งว่า อัตราผลตอบแทนต่อการลงทุน (return on investment : ROI) เพราะอัตราส่วน ROI เป็นผลคูณระหว่างกำไรต่อยอดขายกับอัตรากำไรสุทธิของสินทรัพย์ทั้งหมด ซึ่งให้ผลลัพธ์ออกมาเช่นเดียวกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ผลตอบแทน (ROI)} &= (\text{กำไรต่อยอดขาย}) \times (\text{อัตรากำไรสุทธิของสินทรัพย์ทั้งหมด}) \\ &= \frac{\text{กำไรสุทธิ (EAT)}}{\text{ยอดขายสุทธิ}} \times \frac{\text{ยอดขายสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์ทั้งหมด}} \\ &= \frac{\text{กำไรสุทธิ (EAT)}}{\text{สินทรัพย์ทั้งหมด}} \times 100 \text{ หน่วยเป็น \%} \end{aligned}$$

อัตราส่วนนี้บอกให้ทราบว่า ใน 1 รอบระยะเวลาบัญชีที่ผ่านมากิจการมีกำไรสุทธิหลังภาษี (EAT) เป็นกี่เปอร์เซ็นต์ของสินทรัพย์ทั้งหมด เช่น กำหนดผลลัพธ์ได้ 20% หมายความว่า ใน 1 รอบบัญชีที่ผ่านมากิจการมีกำไรสุทธิหลังภาษี (EAT) เป็น 20% ของสินทรัพย์ทั้งหมด แสดงถึงประสิทธิภาพในการทำกำไรต่อสินทรัพย์ทั้งหมดระดับหนึ่งเป็นต้น

2.4.3 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (return on net worth or return on equity : ROE) เป็นอัตราร้อยละระหว่างกำไรสุทธิหลังหักภาษี (EAT) กับส่วนของผู้ถือหุ้นเขียนเป็นสูตรได้ว่า

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น} = \frac{\text{กำไรสุทธิ (EAT)}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}} \times 100 \text{ หน่วยเป็น \%}$$

อัตราส่วนนี้บอกให้ทราบว่าใน 1 รอบระยะเวลาบัญชีที่ผ่านมากิจการมีกำไรสุทธิหลังภาษี (EAT) เป็นกี่เปอร์เซ็นต์ของส่วนของผู้ถือหุ้น เช่น กำหนดผลลัพธ์ได้ 15% หมายความว่าใน 1 รอบบัญชีที่ผ่านมากิจการมีกำไรสุทธิหลังภาษี (EAT) เป็น 15% ของส่วนของผู้ถือหุ้น แสดงถึงประสิทธิภาพในการทำกำไรต่อส่วนผู้ถือหุ้นระดับหนึ่ง เป็นต้น

นอกจากนี้กำไรต่อหุ้น (earning per share) เป็นข้อมูลที่นักวิเคราะห์นิยมใช้ในการประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อประมวลดูความสามารถในการดำเนินงานในอนาคต และในการตัดสินใจลงทุน

สำหรับบริษัทที่มีโครงสร้างแบบง่าย กำไรที่เป็นของผู้ถือหุ้นสามัญ ได้แก่ กำไรสุทธิหักเงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ สำหรับงวดที่ประกาศจ่ายหรือจ่ายไปแล้ว และเงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิสะสมสำหรับงวดปัจจุบันที่ยังไม่ได้ชำระหรือยังไม่ได้ประกาศจ่าย

กำไรต่อหุ้นสามัญ	=	$\frac{\text{กำไรสุทธิ} - \text{เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ}}{\text{จำนวนหุ้นสามัญ}}$	
ตัวอย่างเช่น บริษัท			
หุ้นกู้แปลงสภาพไม่ได้ชนิด 10 % @ 100 บาท		10,000,000	บาท
หุ้นบุริมสิทธิชนิด 8 % แปลงสภาพไม่ได้และไม่			
สะสม 50,000 หุ้น ๑ละ 100 บาท		5,000,000	บาท
หุ้นสามัญ 500,000 หุ้น ๑ ละ 100 บาท		50,000,000	บาท
กำไรสุทธิหลังหักดอกเบี้ยและภาษี		5,000,000	บาท
ไม่มีการจ่ายเงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ			

$$\begin{aligned} \text{กำไรต่อหุ้นสามัญ} &= \frac{\text{กำไรสุทธิหลังหักดอกเบี้ยและภาษี}}{\text{จำนวนหุ้นสามัญ}} \\ &= \frac{5,000,000}{500,000} \\ &= 10 \text{ บาท} \end{aligned}$$

บริษัทประกาศจ่าย หรือจ่ายเงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ

$$\begin{aligned} \text{กำไรต่อหุ้นบุริมสิทธิ} &= \frac{\text{กำไรสุทธิหลังหักดอกเบี้ยและภาษี} - \text{เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ}}{\text{จำนวนหุ้นสามัญ}} \\ &= \frac{5,000,000 - 400,000}{500,000} \\ &= 9.20 \text{ บาท} \end{aligned}$$

ในกรณีที่บริษัทมีโครงสร้างทุนที่ซับซ้อนคือมีหลักทรัพย์แปลงสภาพได้หรือมีใบสำคัญแสดงสิทธิในการซื้อหุ้น การคำนวณกำไรต่อหุ้น จะต้องคำนวณ 2 อย่าง คือ กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน และกำไรต่อหุ้นลดลงเต็มที่

$$\text{กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน} = \frac{\text{กำไรสุทธิหลังหักดอกเบี้ยและภาษี} - \text{เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ}}{\text{จำนวนหุ้นสามัญที่เฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่ออกอยู่}}$$

$$\text{กำไรต่อหุ้นลดลงเต็มที่} = \frac{\text{กำไรสุทธิหลังหักดอกเบี้ยและภาษี} - \text{ดอกเบี้ยจ่ายหลังหักภาษี}}{\text{จำนวนหุ้นสามัญ} - \text{หุ้นซึ่งเทียบเท่าหุ้นสามัญ}}$$

ตัวอย่างเช่น บริษัทแห่งหนึ่งได้เปลี่ยนโครงสร้างทุนเป็นดังนี้	
หุ้นกู้แปลงสภาพได้ชนิด 10 % 100,000 หุ้นๆ ละ 100 บาท	
แปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญได้ 200,000 หุ้น	10,000,000
หุ้นบุริมสิทธิชนิด 8 % หุ้นละ 100 บาท จำนวน 50,000 หุ้น	
สะสมและแปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญได้ 50,000 หุ้น	5,000,000
หุ้นสามัญจดทะเบียนและออกจำหน่ายแล้ว 500,000 หุ้น	
หุ้นละ 100 บาท	50,000,000
กำไรสุทธิหลังหักดอกเบี้ยและภาษี	5,000,000

$$\begin{aligned} \text{กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน} &= \frac{\text{กำไรสุทธิหลังหักดอกเบี้ยและภาษี} - \text{เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิ}}{\text{จำนวนหุ้นสามัญถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่ออกอยู่}} \\ &= \frac{5,000,000 - 400,000}{500,000} \\ &= 9.20 \text{ บาท} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{กำไรต่อหุ้นลดลงเต็มที่} &= \frac{\text{กำไรสุทธิหลังหักดอกเบี้ยและภาษี} - \text{ดอกเบี้ยจ่ายหลังหักภาษี}}{\text{จำนวนหุ้นสามัญ} + \text{หุ้นซึ่งเทียบเท่าหุ้นสามัญ}} \\ &= \frac{5,000,000 - 700,000}{500,000 + (200,000 + 50,000)} \\ &= 5.73 \text{ บาท} \end{aligned}$$

ดอกเบี้ยจ่าย (10,000,000 x 10 %)	1,000,000
ภาษี 30 %	<u>300,000</u>
ดอกเบี้ยจ่ายหลังหักภาษี	<u>700,000</u>

ข้อควรระวังในการวิเคราะห์กำไรต่อหุ้นก็คือ ตัวเลขนี้อาจปรับให้เพิ่มขึ้นได้ง่าย เช่น โดยการลดจำนวนหุ้นสามัญ หรือการซื้อหุ้นสามัญคืนมา หรือโดยการขยายฐานของเงินลงทุนของผู้ถือหุ้น คือ ในกรณีที่บริษัทนำกำไรจากการดำเนินงานมาลงทุนขยายกิจการ อัตรากำไรต่อหุ้นจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากจำนวนหุ้นซึ่งเป็นตัวหารไม่เพิ่มขึ้น เป็นต้น

การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) หรืออัตราผลตอบแทนต่อการลงทุน (ROI) กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ทั้งสองอัตราส่วนนี้เป็นอัตราส่วนที่บริษัทต้องเป็นบริษัทแรกที่พัฒนา ส่วนการวิเคราะห์อัตราส่วน ROE เป็นการปรับสูตรของคูปองอีกทีหนึ่ง (modified Dupont formula)

วิธีการของระบบคูปอง จะนำข้อมูลจากงบกำไรขาดทุนมาคำนวณหากำไรต่อยอดขาย (profit margin on sales) ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการทำกำไรต่อยอดขาย กับนำข้อมูลจากงบดุลและยอดขายจากงบกำไรขาดทุนมาคำนวณหาอัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น (total asset turnover) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดยอดขาย ตามสูตรของคูปองผลคูณของอัตราส่วน 2 ตัวดังกล่าว จะได้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) หรืออัตราผลตอบแทนต่อการลงทุน (ROI) ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ผลตอบแทน (ROA หรือ ROI)} &= \text{กำไรต่อยอดขาย} \times \text{อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น} \\
 &= \frac{\text{กำไรสุทธิหลังภาษี}}{\text{ภาษี}} \times \frac{\text{ยอดขายสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์ทั้งหมด}} \\
 &= \frac{\text{กำไรสุทธิหลังภาษี}}{\text{สินทรัพย์ทั้งหมด}}
 \end{aligned}$$

ส่วนการปรับสูตรคูปองเพื่อคำนวณผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) สูตรนี้แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง (ROI) กับตัวคูณของผู้ถือหุ้น (equity multiplier) ตัวคูณส่วนของผู้ถือหุ้นเป็นอัตราส่วนระหว่างสินทรัพย์ทั้งหมดกับส่วนของผู้ถือหุ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการใช้ประโยชน์จากหนี้ ดังนั้น ROE คำนวณได้ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ผลตอบแทนผู้ถือหุ้น} &= \text{ผลตอบแทนการลงทุน (ROI)} \times \text{ตัวคูณส่วนของผู้ถือหุ้น} \\
 &= \frac{\text{กำไรสุทธิหลังภาษี}}{\text{สินทรัพย์ทั้งหมด}} \times \frac{\text{สินทรัพย์ทั้งหมด}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}} \\
 &= \frac{\text{กำไรสุทธิหลังภาษี}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}}
 \end{aligned}$$

กล่าวโดยสรุปกระบวนการวิเคราะห์ด้วยอัตราส่วน มีลำดับในการวิเคราะห์ 3 ขั้นตอนนี้
 ขั้นที่ 1 คำนวณอัตราส่วนของกิจการ จากงบการเงินของกิจการคำนวณอัตราส่วน
 ของกิจการด้านที่ต้องการวิเคราะห์ คือ ด้านสภาพคล่อง ด้านสัดส่วนเงินทุน ด้านกิจกรรม
 ด้านความสามารถทำกำไร ด้านใดด้านหนึ่ง หรือทั้งหมดตามอัตราส่วนที่กล่าวแล้ว

ขั้นที่ 2 กำหนดมาตรฐานในการวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบฐานะของกิจการในแต่ละด้าน
 ว่าดีหรือเลวเพียงใด โดยนำอัตราส่วนของกิจการไปเปรียบเทียบกับตัวที่กำหนดเป็นมาตรฐาน
 ซึ่งอาจใช้มาตรฐานที่ใช้เปรียบเทียบภาษาอังกฤษอาจเรียกว่า norms หรือ benchmarking ก็ได้
 โดยใช้้อัตราตัวเฉลี่ยของอุตสาหกรรมนั้น (industry average ratio) ในงวดเวลาเดียวกัน ใช้
 อัตราส่วนของกิจการอื่นในอุตสาหกรรมเดียวกันในงวดเวลาเดียวกัน หรือใช้อัตราส่วนของกิจการ
 เองในงวดเวลาที่ต่างกัน

นักวิเคราะห์ต้องพิจารณาเลือกใช้มาตรฐานที่เหมาะสมและเข้ากับสภาพการณ์นั้น
 เพื่อให้ผลการวิเคราะห์ถูกต้องแม่นยำมากที่สุด

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์ฐานะของกิจการ นำเอาผลการคำนวณอัตราส่วนของกิจการ จาก
 ขั้นที่ 1 เปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนดขึ้นจากขั้นที่ 2 การเปรียบเทียบจะพบว่าอัตราส่วน
 ของกิจการสูงกว่าอัตราส่วนมาตรฐานหรือใกล้เคียงมาตรฐานหรือต่ำกว่ามาตรฐานอย่างไรอย่าง
 หนึ่ง ซึ่งสามารถวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบได้เป็น 3 แบบคือ ฐานะดี (good) ฐานะ
 พอใช้ได้ (satisfactory) ฐานะตกต่ำ (poor) ตัวอย่างเช่น กิจการแห่งหนึ่งได้ทำการ
 วิเคราะห์อัตราส่วนซึ่งสรุปผลการวิเคราะห์ทั้งหมดตามตารางที่ 13.4

ตารางที่ 13.4 วิเคราะห์ฐานะของกิจการ

อัตราส่วน	ผลการวิเคราะห์		
	อัตราส่วน บริษัทสูงกว่า มาตรฐาน	อัตราส่วน บริษัทเท่ากับ มาตรฐาน	อัตราส่วน บริษัทต่ำกว่า มาตรฐาน
1. ด้านสภาพคล่อง (liquidity)			
- อัตราส่วนเดินสะพัด	ดี	พอใช้	ตกต่ำ
- อัตราส่วนฉบับปล้น	ดี	พอใช้	ตกต่ำ
2. ด้านสัดส่วนเงินทุน (leverage)			
- อัตราส่วนหนี้สิน	ตกต่ำ	พอใช้	ตกต่ำ
- อัตราส่วนจำนวนเท่าของผลตอบ แทนต่อดอกเบี้ย	ดี	พอใช้	ตกต่ำ
- อัตราส่วนรายได้คุ้มค่าใช้จ่ายประจำ	ดี	พอใช้	ตกต่ำ
- อัตราส่วนเงินสตรีรับคุ้มค่าใช้จ่ายประจำ	ดี	พอใช้	ตกต่ำ

อัตราส่วน	ผลการวิเคราะห์		
	อัตราส่วน บริษัทสูงกว่า มาตรฐาน	อัตราส่วน บริษัทเท่ากับ มาตรฐาน	อัตราส่วน บริษัทต่ำกว่า มาตรฐาน
3. ด้านกิจกรรม (activity)			
- อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ	ดี	พอใช้	ตกต่ำ
- ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย	ตกต่ำ	พอใช้	ตกต่ำ
- อัตราการหมุนเวียนสินทรัพย์ถาวร	ดี	พอใช้	ตกต่ำ
- อัตราการหมุนเวียนสินทรัพย์ทั้งสิ้น	ดี	พอใช้	ตกต่ำ
4. ด้านความสามารถทำกำไร (profitability)			
- กำไรต่อยอดขาย	ดี	พอใช้	ตกต่ำ
- อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น	ดี	พอใช้	ตกต่ำ
- อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	ดี	พอใช้	ตกต่ำ

จากตารางที่ 13.4 แปลความการวิเคราะห์อัตราส่วนได้ว่า

1. ด้านสภาพคล่อง ถ้ากิจการมีอัตราส่วนเดินสะพัดมีค่าสูงกว่าอัตราส่วนมาตรฐาน แสดงให้เห็นว่ากิจการมีสินทรัพย์หมุนเวียนสูงกว่าหนี้สินหมุนเวียนมาก สภาพคล่องของกิจการดี แต่ในทางตรงข้ามถ้าอัตราส่วนเดินสะพัดมีค่าต่ำกว่าอัตราส่วนมาตรฐาน ย่อมแสดงให้เห็นถึงสภาพคล่องที่ไม่ดีของกิจการ

ถ้าอัตราส่วนจับปล้นมีค่าสูงกว่าอัตราส่วนมาตรฐาน แสดงให้เห็นว่ากิจการมีสินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว สินทรัพย์หมุนเวียนทั้งหมด ยกเว้นสินทรัพย์หมุนเวียนช้า สูงกว่าหนี้สินหมุนเวียนมาก สภาพคล่องจะสูงผลการวิเคราะห์คือดี ฉะนั้นในการตรงกันข้ามถ้าผลลัพธ์อัตราส่วนจับปล้นมีค่าต่ำกว่าอัตราส่วนมาตรฐาน ย่อมแสดงให้เห็นถึงสภาพคล่องของกิจการที่ไม่ดี

2. ด้านสัดส่วนเงินทุน ถ้าอัตราส่วนหนี้สินสูงกว่าส่วนมาตรฐาน แสดงว่ากิจการมีระดับหนี้สินสูงกว่าที่ควร กิจการไม่ควรก่อหนี้เพิ่มอีกและควรแก้ไขการก่อหนี้ให้ได้สัดส่วนที่ดี แต่ถ้าผลลัพธ์อัตราส่วนหนี้สินต่ำกว่าอัตราส่วนมาตรฐาน แสดงว่าหนี้สินของกิจการอยู่ในระดับต่ำหากกิจการต้องการก่อหนี้เพิ่มก็อาจทำได้

ถ้าอัตราส่วนจำนวนเท่าของผลตอบแทนต่อดอกเบี้ยสูงกว่าอัตราส่วนมาตรฐาน แสดงว่ากิจการมีกำไรเพียงพอจ่ายดอกเบี้ยได้ในระดับดี แต่ถ้าต่ำกว่าอัตราส่วนมาตรฐาน แสดงว่าความสามารถทำกำไรให้เพียงพอจ่ายดอกเบี้ยอยู่ในระดับต่ำ ต้องปรับปรุง

ถ้าอัตราส่วนรายได้คุ้มค่าใช้จ่ายประจำ สูงกว่าอัตราส่วนมาตรฐานแสดงว่ากิจการมีเงินสดรับเพียงพอจ่ายค่าใช้จ่ายประจำได้ในระดับดี แต่ถ้าผลลัพธ์นี้ต่ำกว่าอัตราส่วนมาตรฐานแสดงว่าความสามารถทำกำไรเพียงพอจ่ายค่าใช้จ่ายประจำอยู่ในระดับต่ำต้องปรับปรุง

ถ้าอัตราส่วนเงินสดรับคุ้มรายจ่ายประจำ สูงกว่าอัตราส่วนมาตรฐาน แสดงว่ากิจการมีเงินสดรับเพียงพอจ่ายรายจ่ายประจำได้ในระดับดี แต่ถ้าผลลัพธ์นี้ต่ำกว่าอัตราส่วนมาตรฐานแสดงว่าความสามารถในการจัดการเงินสดรับให้เพียงพอรายจ่ายประจำอยู่ในระดับต่ำต้องปรับปรุง

3. ด้านกิจกรรม ถ้าผลลัพธ์อัตราส่วนการหมุนเวียนของสินค้างเหลือสูงกว่า อัตราส่วนมาตรฐานแสดงว่า กิจการสามารถหมุนเวียนสินค้างให้เกิดยอดขายในระดับดี แต่ถ้าผลลัพธ์นี้ต่ำแสดงว่าการหมุนเวียนสินค้างให้เกิดยอดขายอยู่ในระดับต่ำ ต้องปรับปรุง

ถ้าระยะเวลาการจับเก็บหนี้สูงกว่า อัตราส่วนมาตรฐาน แสดงว่า กิจการมีประสิทธิภาพในการจับเก็บหนี้ยังไม่ดีพอ เก็บหนี้ได้ช้ากว่าที่ควร ต้องปรับปรุง แต่ถ้าผลลัพธ์นี้ต่ำกว่าอัตราส่วนมาตรฐาน แสดงว่ากิจการสามารถเก็บหนี้ได้เร็ว ประสิทธิภาพในการจับเก็บหนี้ดี

ถ้าอัตราส่วนการหมุนเวียนสินทรัพย์ถาวรสูงกว่า อัตราส่วนมาตรฐาน แสดงว่า กิจการสามารถใช้สินทรัพย์ถาวรให้เกิดยอดขายได้ในระดับดี แต่ถ้าผลลัพธ์นี้ต่ำกว่าอัตราส่วนมาตรฐาน แสดงว่าการหมุนเวียนสินทรัพย์ถาวรให้เกิดยอดขายอยู่ในระดับต่ำ ต้องปรับปรุง

ถ้าอัตราส่วนการหมุนเวียนสินทรัพย์ทั้งสิ้น สูงกว่า อัตราส่วนมาตรฐานแสดงว่า กิจการสามารถใช้สินทรัพย์ทั้งหมดให้เกิดยอดขายได้ในระดับดี แต่ถ้าผลลัพธ์นี้ต่ำกว่าอัตราส่วนมาตรฐานแสดงว่าการหมุนเวียนสินทรัพย์ทั้งหมดให้เกิดยอดขายอยู่ในระดับต่ำ ต้องปรับปรุง

4. ด้านความสามารถทำกำไร ถ้ากำไรต่อยอดขาย สูงกว่า อัตราส่วนมาตรฐาน แสดงว่าความสามารถในการทำกำไรเปรียบเทียบกับยอดขายแล้วอยู่ในเกณฑ์ดี แต่ถ้าผลลัพธ์นี้ต่ำกว่าอัตราส่วนมาตรฐานแสดงว่าความสามารถในการทำกำไรเปรียบเทียบกับยอดขายแล้วอยู่ในเกณฑ์ต่ำต้องปรับปรุง

ถ้าอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้นสูงกว่าอัตราส่วนมาตรฐานแสดงว่า ความสามารถในการทำกำไรเปรียบเทียบกับสินทรัพย์ทั้งสิ้นอยู่ในเกณฑ์ แต่ถ้าผลลัพธ์นี้ต่ำกว่าอัตราส่วนมาตรฐาน แสดงว่าความสามารถในการทำกำไรเปรียบเทียบกับสินทรัพย์ทั้งสิ้นอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ต้องปรับปรุง

ถ้าอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นสูงกว่าอัตราส่วนมาตรฐานแสดงว่า ความสามารถในการทำกำไรเปรียบเทียบกับส่วนของผู้ถือหุ้นอยู่ในเกณฑ์ดี แต่ถ้าผลลัพธ์นี้ต่ำกว่าอัตราส่วนมาตรฐาน แสดงว่าความสามารถในการทำกำไรเปรียบเทียบกับส่วนของผู้ถือหุ้นอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ต้องปรับปรุง

การวิเคราะห์สินทรัพย์กับอัตราผลตอบแทน

อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ทั้งหมดจะสูงหรือต่ำ ขึ้นอยู่กับอัตราส่วนผลกำไรสุทธิต่อค่าขาย และอัตราส่วนค่าขายต่อสินทรัพย์ทั้งหมด ความสัมพันธ์ของอัตราส่วนแสดงในรูปสมการดังนี้ (เพ็ชรี ชุมทรัพย์, 2548, หน้า 254)

$$\frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์ทั้งหมด}} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ค่าขาย}} \times \frac{\text{ค่าขาย}}{\text{สินทรัพย์ทั้งหมด}}$$

จากการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ ของอัตราผลตอบแทนนี้ จะทำให้ผู้บริหารได้พบจุดอ่อนของการดำเนินงาน และหาทางแก้ไขได้ อย่างไรก็ตามในบางกรณี การแก้ไขปรับปรุงส่วนประกอบต่าง ๆ เหล่านี้อาจทำได้ไม่มากนัก เพราะในอุตสาหกรรมบางประเภทอัตราส่วนกำไรต่อค่าขายต่ำมาก และโอกาสที่จะเพิ่มราคาขายหรือลดต้นทุนทำได้ยากมาก หรือเกือบจะทำได้ไม่เลย ถ้าในกรณีที่อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์เหมาะสมอยู่แล้ว และอัตราส่วนผลกำไรต่อสินทรัพย์ของกิจการก็อยู่ในระดับสูงที่สุดด้วย คือปรับปรุงอีกไม่ได้ ในทางตรงข้ามถ้าต้องลงทุนในสินทรัพย์อีกเพื่อสนับสนุนการขายเมื่อเป็นเช่นนั้นอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ก็ไม่สามารถจะปรับปรุงให้เพิ่มขึ้นอีกได้

1. กำไรสุทธิที่ใช้ในการวิเคราะห์งบการเงิน

กำไรสุทธิที่จะนำมาใช้ในการคำนวณหาอัตราผลตอบแทนอาจจะเป็นทั้งกำไรสุทธิก่อนหักดอกเบี้ยจ่าย หรือกำไรสุทธิหลังหักดอกเบี้ยจ่ายแล้วก็ได้ หรือกำไรสุทธิก่อนหักภาษีเงินได้ การที่จะเลือกใช้กำไรสุทธิมาใช้ในการคำนวณนั้นขึ้นอยู่กับอัตราผลตอบแทนที่คำนวณได้นั้นจะนำไปใช้พิจารณาทางด้านใด

ก่อนที่จะนำกำไรสุทธิตามที่ปรากฏในงบกำไรขาดทุนไปใช้ในการวิเคราะห์ จะต้องทำการปรับปรุงรายการที่มีได้เกิดขึ้นตามปกติของการดำเนินงาน ในการดำเนินงานของกิจการออกไปเสียก่อน ในงบกำไรขาดทุนจะปรากฏกำไรสุทธิจากการดำเนินงานตามปกติ กำไรสุทธิส่วนนี้จะใช้เป็นเครื่องวัดผลการดำเนินงานของกิจการ และพยากรณ์กำไรในอนาคตได้ ตัวอย่างเช่น กิจการขายสินทรัพย์ถาวรได้มีกำไรมากพอสมควร กำไรส่วนนี้มีได้เกิดขึ้นเนื่องจากการดำเนินงานตามปกติวิสัยของธุรกิจ จึงควรหักออกจากกำไรสุทธิ ก่อนที่จะนำไปคำนวณอัตราส่วนผลตอบแทนถ้าไม่นำกำไรจากการขายสินทรัพย์ถาวรมาหักออกจากกำไรสุทธิจะทำให้อัตราผลตอบแทนที่คำนวณได้นั้นผิดไปจากความเป็นจริง ยิ่งไปกว่านั้นถ้านำรายการพิเศษต่าง ๆ เหล่านี้มารวมกับกำไรจากการดำเนินงานแล้ว จะทำให้การเปรียบเทียบงบกำไรขาดทุนระหว่างปีต่าง ๆ ไม่ตรงกับความจริงด้วย

เงินปันผลรับ และดอกเบี้ยรับจากเงินลงทุนในหุ้นและหุ้นกู้ในบริษัทอื่นจะต้องนำมารวมกับกำไรสุทธิด้วย ถ้าสินทรัพย์ทั้งหมดได้รวมเงินลงทุนนี้ไว้ด้วยแล้วแต่ถ้าในยอดสินทรัพย์ทั้งหมดมิได้รวมรายการเงินลงทุนในหุ้นและหุ้นกู้ในบริษัทอื่นไว้ก็ไม่ควรนำเงิน

ปันผลและดอกเบี้ยรับส่วนนี้ไปรวมกับกำไรสุทธิ ถ้าจะนำงบการเงินของปีต่างๆ มาเปรียบเทียบกันทั้งกำไรสุทธิและสินทรัพย์ควรจะได้รับ การปรับปรุงให้อยู่ในระดับเดียวกันเสียก่อน การเปรียบเทียบงบการเงินจะไม่ตรงกับความจริงเลย ถ้าหากว่างบการเงินในปีหนึ่งได้รวมเงินลงทุนในกิจการอื่นและผลตอบแทนเข้ากับกำไรจากการดำเนินงาน และอีกปีหนึ่งมิได้รวมรายการนี้ไว้ด้วย

ถ้าต้องการวัดความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารระดับรองลงมา กำไรสุทธิที่จะนำมาคำนวณหาอัตราส่วนผลตอบแทน จะเป็นกำไรสุทธิก่อนหักดอกเบี้ยจ่าย ทั้งนี้ เพราะผู้บริหารระดับรองลงมาไม่มีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการจัดหาเงินทุน แต่มีหน้าที่รับผิดชอบในการที่จะใช้สินทรัพย์ทั้งหมดของกิจการไปในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ได้มากที่สุดเท่านั้น ในการจัดหาเงินทุนโดยการกู้ยืมนี้จะมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ และดอกเบี้ยเกิดขึ้น ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ ไม่ควรนำมาเกี่ยวข้องในการพิจารณาความสามารถของบุคคลที่มีได้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการจัดหาเงินทุนมาใช้ในการดำเนินงาน ยิ่งไปกว่านั้นถ้ามีการเปรียบเทียบงบการเงินระหว่างบริษัท ไม่ควรจะนำความแตกต่างทางด้านบริหารทางการเงินเข้ามาเกี่ยวข้องในการวัดความสามารถทั่ว ๆ ไปของแต่ละบริษัท แต่ถ้าต้องการวัดประสิทธิภาพของการดำเนินงานทั้งหมด รวมทั้งด้านการจัดการทางการเงินด้วย กำไรสุทธิที่จะใช้คำนวณหาอัตราผลตอบแทนจะต้องเป็นกำไรหลังหักดอกเบี้ยจ่ายแล้ว

ผู้บริหารระดับสูงไม่เพียงแต่มีหน้าที่รับผิดชอบในการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์เท่านั้นแต่ยังต้องรับผิดชอบด้วยว่าจะจัดหาสินทรัพย์เหล่านั้นมาได้อย่างไร ดังนั้น เมื่อจะวัดความสามารถของผู้บริหาร กำไรสุทธิที่จะนำมาใช้จะต้องเป็นกำไรสุทธิหลังหักดอกเบี้ยจ่ายแล้ว ซึ่งอัตราผลตอบแทนที่หาได้นี้ นอกจากจะใช้วัดประสิทธิภาพของผู้บริหารระดับสูงแล้วยังถือเป็นอัตราส่วนผลตอบแทนต่อเงินลงทุนของเจ้าของกิจการด้วย เพราะกำไรสุทธิส่วนนี้ได้หักส่วนที่ควรจ่ายให้แก่เจ้าหนี้ออกแล้ว

สำหรับภาษีเงินได้ก็เช่นเดียวกันควรจะไปหักออกจากกำไรสุทธิก่อน หรือไม่ยังขึ้นอยู่กับสถานการณ์ต่าง ๆ กัน สำหรับผู้บริหารระดับรองลงมาไม่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมการคำนวณเงินค่าภาษีหรือการวางแผนเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้ ฉะนั้น ในการวัดประสิทธิภาพของผู้บริหารระดับนี้ จึงไม่ควรนำเงินค่าภาษีเข้ามาพิจารณาด้วย ให้ใช้กำไรสุทธิก่อนหักเงินภาษี ถ้าพิจารณาในฐานะผู้ถือหุ้นกำไรสุทธิจะต้องเป็นกำไรที่หักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ รวมทั้งค่าภาษีเงินได้แล้ว เพราะในการดำเนินงานธุรกิจ ค่าภาษีเงินได้จะถือเป็นค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกับค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ฉะนั้นจึงควรหักค่าภาษีออกจากกำไรสุทธิก่อนจะนำไปใช้วิเคราะห์ผลการดำเนินงานของกิจการ

ถ้ามีการปรับปรุงรายการพิเศษต่างๆที่จะต้องหักออก หรือ บวกกลับคืนกับกำไรสุทธิหลังหักภาษีเงินได้แล้ว รายการพิเศษเหล่านั้น จะต้องนำเอาอัตราภาษีมาคำนวณเสียก่อน หมายความว่า รายการที่จะบวกกลับคืนหรือหักออกนั้นจะต้องนำเอาอัตราภาษีมาคิดปรับปรุงให้คงเหลือเฉพาะส่วนที่สุทธิจากการเสียภาษีแล้ว

ตัวอย่างที่ 13.3 กิจการขาดทุนจากการขายสินทรัพย์ถาวรเป็นเงิน 40,000 บาท ซึ่งนำมาหักออกจากกำไรสุทธิก่อนเสียภาษี ถ้าต้องการจะปรับปรุงรายการนี้ โดยนำกลับมาบวกคืนจำนวนเงิน 40,000 บาทนั้น จะต้องปรับปรุงด้วยอัตราภาษีเงินได้ 30% นั้นเสียก่อน เพราะฉะนั้นส่วนที่จะบวกกลับคืนจำนวน 12,000 บาท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ค่าขายสุทธิ	1,000,000	
หัก ต้นทุนสินค้าขาย	<u>600,000</u>	
กำไรขั้นต้น	400,000	
หัก ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินงาน (รวมทั้งขาดทุนขายสินทรัพย์ถาวร 40,000 บาท)	<u>250,000</u>	
กำไรสุทธิก่อนหักภาษีเงินได้	150,000	
หัก ภาษีเงินได้ 30 %	<u>45,000</u>	
กำไรสุทธิหลังหักภาษี	<u>105,000</u>	

ปรับปรุงรายการขาดทุนจากการขายสินทรัพย์โดยบวกกลับคืนเข้ากับกำไรสุทธิหลังหักภาษีแล้ว ดังนี้

กำไรสุทธิหลังหักภาษี		105,000
บวก ขาดทุนจากรายการขายสินทรัพย์ถาวร	40,000	
หัก ส่วนที่ทำให้เสียภาษีน้อยลง	<u>12,000</u>	<u>52,000</u>
กำไรสุทธิหลังหักภาษีและขาดทุนในการขายสินทรัพย์ถาวร		<u>157,000</u>

2. สินทรัพย์ที่จะใช้เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์งบการเงิน

จำนวนสินทรัพย์ที่ปรากฏในงบดุลอาจจะต้องปรับปรุงเสียก่อนที่จะนำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการคำนวณหาอัตราส่วนผลตอบแทน ส่วนจะปรับปรุงอย่างไรขึ้นอยู่กับลักษณะของอัตราส่วนผลตอบแทนที่จะนำไปใช้ สินทรัพย์อาจจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงในระหว่างปี อัตราผลตอบแทนที่คำนวณได้แตกต่างกันมากถ้าจำนวนสินทรัพย์ที่ใช้ในการคำนวณไม่เท่ากัน ตัวอย่างเช่น อัตราผลตอบแทนจะคำนวณจากยอดสินทรัพย์ที่มีอยู่ ณ วันต้นปี แต่อัตราผลตอบแทนที่คำนวณได้นี้ไม่ได้คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์ที่เกิดขึ้นในระหว่างปี ในทางตรงข้ามถ้าอัตราผลตอบแทน คำนวณจากจำนวนสินทรัพย์ที่มีอยู่ ณ วันสิ้นปี ผลที่ได้ก็จะไม่ตรงต่อความเป็นจริง ฉะนั้นเพื่อให้อัตราส่วนที่คำนวณได้เป็นอัตราส่วนที่เหมาะสมและนำไปใช้ในการวิเคราะห์จึงควรใช้จำนวนถัวเฉลี่ยของสินทรัพย์ที่มีอยู่ตลอดปีเป็นเกณฑ์

สินทรัพย์ส่วนที่มีได้ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของกิจการไม่ควรจะนำเข้ามารวมกับยอดสินทรัพย์ที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการคำนวณหาอัตราผลตอบแทน เพื่อประเมินประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ เช่น ต้นทุนของสินทรัพย์ที่อำนวยความสะดวก แต่มิได้ใช้งาน

หรือสินทรัพย์ที่มีอยู่ในระหว่างการก่อสร้าง สินทรัพย์เหล่านี้มิได้มีส่วนในการก่อให้เกิดผลกำไร ประจํางวดแต่อย่างใด แม้ว่าสินทรัพย์เหล่านี้ จะมีไว้เพื่อใช้ในการดำเนินงานในปีต่อไปก็ตาม ฉะนั้นในขณะที่สินทรัพย์ยังไม่ก่อให้เกิดผลกำไรนี้ จึงควรหักจำนวนต้นทุนนี้ออกจากยอดรวมของสินทรัพย์ทั้งหมดให้เหลืออยู่เฉพาะยอดรายการของสินทรัพย์ที่ใช้งานจริง ที่จะใช้เป็นเกณฑ์ในการคำนวณหาอัตราผลตอบแทน ในการวิเคราะห์ห้งบการเงินหากนำอัตราส่วนผลตอบแทนที่คำนวณจากยอดสินทรัพย์ทั้งหมดรวมทั้งที่ใช้งาน และที่ไม่ใช้งานมาเปรียบเทียบกับอัตราผลตอบแทนที่คำนวณจากยอดสินทรัพย์ที่ใช้งานจริง ๆ ผลการเปรียบเทียบจะแสดงออกมาให้เห็นว่ากิจการมีสินทรัพย์ที่มีได้ใช้ให้เป็นประโยชน์ในงวดปัจจุบันมากน้อยเท่าใด

ถ้าหากจะคำนวณหาอัตราผลตอบแทนเพื่อวัดประสิทธิภาพของผู้บริหารระดับรองลงมาเงินลงทุนในหลักทรัพย์ในบริษัทอื่นจะต้องนำมาหักออกจากยอดรวมของสินทรัพย์ทั้งหมด ทั้งนี้เพราะผู้บริหารระดับนี้ไม่มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดหาเงินทุนมาเพื่อดำเนินงาน ฉะนั้นผลประโยชน์หรือรายจ่ายที่จะเกิดขึ้นเนื่องจากการบริหารทางการเงินจึงไม่ควรนำมาพิจารณาด้วยทั้งสิ้น โดยอัตราผลตอบแทน คำนวณได้ ดังนี้

$$\text{อัตราผลตอบแทน} = \text{อัตราผลกำไรต่อค่าขาย} \times \text{อัตราหมุนเวียนของสินทรัพย์}$$

ตัวอย่างที่ 13.4 สมมติ บริษัท ก จำกัด และบริษัท ข จำกัด ต่างก็มีสินทรัพย์ทั้งหมดจำนวน 4,000,000 บาท เท่ากัน และอัตราผลกำไรต่อยอดสินทรัพย์ทั้งหมดเป็น 10% เท่ากัน หรือมีกำไรสุทธิ 400,000 บาท บริษัท ก จำกัด มีค่าขายสุทธิ 4,000,000 บาท อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์เท่ากับ 1 แต่มีอัตราผลกำไรต่อค่าขายเป็น 10% ในขณะที่บริษัท ข จำกัด มีอัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์เป็น 10 แต่มีอัตราผลกำไรต่อค่าขายเป็น 1 เท่านั้น

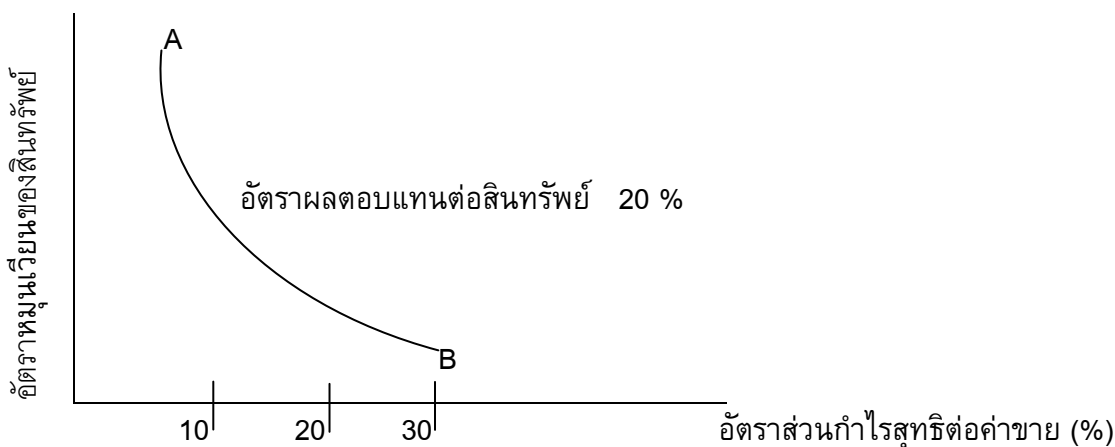
	บริษัท ก จำกัด	บริษัท ข จำกัด
ค่าขายสุทธิ	4,000,000	4,000,000
สินทรัพย์ทั้งหมด	4,000,000	4,000,000
กำไรสุทธิ	400,000	400,000
อัตราผลกำไรสุทธิต่อค่าขาย	10%	1%
อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์	1	10
อัตราส่วนผลกำไรต่อสินทรัพย์ทั้งหมด	10%	10%

ถ้าบริษัท ก จำกัด ต้องการที่จะรักษาอัตรากำไรต่อยอดสินทรัพย์ให้คงเดิมไว้เท่ากับ 10 % บริษัท ก จำกัด จะต้องพยายามดำเนินงานให้อัตราผลกำไรต่อค่าขายให้สูงเป็น 10 % ด้วย ในขณะที่บริษัท ข จำกัด ต้องการจะรักษาระดับการหมุนเวียนของสินทรัพย์ให้คงเป็น 10 เท่าเดิม โดยการเพิ่มการหมุนเวียนของสินทรัพย์เป็น 2 เท่าของเดิม บริษัท ก จำกัดจะสามารถเพิ่มอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ทั้งหมดเป็น 2 เท่าของเดิมคือเพิ่มจาก 10 % เป็น 20 % โดยไม่ต้องเพิ่มปริมาณขายหรือเพิ่มกำไรต่อค่าขาย

อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์

	บริษัท ก จำกัด	บริษัท ข จำกัด
ค่าขายสุทธิ	4,000,000	40,000,000
สินทรัพย์ทั้งหมด	2,000,000	4,000,000
กำไรสุทธิ	400,000	800,000
อัตราผลกำไรสุทธิต่อค่าขาย	10%	2%
อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์	2	10
อัตราส่วนผลกำไรต่อสินทรัพย์ทั้งหมด	20%	20%

ถ้ากิจการต้องการรักษาอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ให้คงที่ อาจจะทำให้ได้โดยการเลือกใช้อัตราผลตอบแทนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และอัตราร้อยละของกำไรเข้าช่วย ส่วนจะปรับปรุงให้อัตราส่วนต่างๆ มากน้อยเพียงใด อาจจะเขียนออกมาเป็นกราฟ หรือเป็นตารางก็ได้ ภาพที่ 13.2 เป็นเส้นแสดงผลกำไรต่อสินทรัพย์ทั้งหมด 20 % ณ ทุกๆ จุดบนเส้น A B นี้ กิจการจะเลือกส่วนผสมของอัตราส่วนต่างๆ อย่างไรก็ดีจะทำให้ได้รับผลตอบแทนเป็น 20% เสมอ

ภาพที่ 13.4 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์

3. การใช้ราคาสินทรัพย์ก่อนหักค่าเสื่อมราคา

สินทรัพย์ที่มีการหักค่าเสื่อมราคา หรือตัดจำหน่ายจากบัญชี (amortization) มักจะก่อให้เกิดความยุ่งยากในการคำนวณหาอัตราผลตอบแทน เพราะอาจจะเกิดปัญหาว่าสินทรัพย์ที่ใช้ในการคำนวณนี้ ควรจะเป็นสินทรัพย์ตามราคาต้นทุนที่ได้มาเริ่มแรก หรือควรจะเป็นสินทรัพย์สุทธิที่หักค่าเสื่อมราคาสะสมแล้ว ถ้าเป็นสินทรัพย์ที่หักค่าเสื่อมราคาสะสมแล้วสินทรัพย์ที่จะใช้เป็นเกณฑ์จะมีจำนวนลดน้อยลงไปทุกปี ทำให้ผู้บริหารหรือผู้ที่กำลังจะลงทุนเข้าใจผิดได้ว่า การบริหารงานของกิจการดีขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้เพราะสินทรัพย์ที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการคำนวณอัตราผลตอบแทนลดลงเรื่อยๆ ดังนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหานี้ อาจจะใช้ราคาทุนของ

สินทรัพย์ก่อนหักค่าเสื่อมราคาเป็นเกณฑ์ในการคำนวณอัตราผลตอบแทน แต่การเลือกใช้วิธีนี้ก็มีผลเสียได้เช่นกัน

ค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์เป็นค่าใช้จ่ายที่แตกต่างไปจากค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานประเภทอื่น ๆ เพราะเป็นค่าใช้จ่ายที่มีได้ทำให้สินทรัพย์หมุนเวียนลดน้อยลงไป หรือทำให้หนี้สินหมุนเวียน เพิ่มขึ้นแต่อย่างใด ตัวอย่างเช่น เมื่อขายสินค้าให้แก่ลูกค้า สินค้าเป็นสินทรัพย์หมุนเวียน เมื่อส่งไปให้ลูกค้าจะทำให้จำนวนสินค้าน้อยลง หรือค่าเช่าจ่ายเมื่อจ่ายเงินค่าเช่าจะทำให้สินทรัพย์หมุนเวียนคือเงินสดน้อยลง หรือถ้าไม่จ่ายเงินสดออกไปก็จะเกิดเป็นหนี้สินหมุนเวียนขึ้นแทน เช่น ค่าเช่าค้างจ่าย สำหรับสินทรัพย์ถาวรที่ปรากฏในงบดุลจะมีจำนวนลดลงเนื่องจากการหักค่าเสื่อมราคาออกไปเป็นค่าใช้จ่ายประจำงวด แต่มีได้ทำให้สินทรัพย์หมุนเวียนลดน้อยลงหรือหนี้สินหมุนเวียนเพิ่มขึ้น เช่น ถ้าหากกิจการจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นเท่ากับจำนวนกำไรสุทธิหลังหักภาษี จะมีสินทรัพย์อื่น ๆ จำนวนหนึ่งที่ยังคงเหลืออยู่ในกิจการเท่ากับจำนวนของค่าเสื่อมราคา ซึ่งมีได้จ่ายออกไปจากกิจการ ดังนั้น ถ้าใช้ราคาทุนเดิมของสินทรัพย์ก่อนหักค่าเสื่อมราคาเป็นเกณฑ์ในการคำนวณอัตราผลตอบแทน ก็เท่ากับเป็นการนับจำนวนสินทรัพย์ส่วนที่เป็นค่าเสื่อมราคาซ้ำเป็น 2 ครั้ง เพราะค่าเสื่อมราคาที่เป็นค่าใช้จ่ายได้หักออกจากรายได้ประจำงวด แต่เนื่องจากค่าใช้จ่ายรายการนี้มีได้จ่ายออกเป็นตัวเงิน จะยังคงเหลืออยู่ในรูปของสินทรัพย์อย่างใดอย่างหนึ่ง ฉะนั้น เมื่อนับสินทรัพย์ทั้งหมดตามราคาทุนเดิมก่อนหักค่าเสื่อมราคาก็จะนับเอาสินทรัพย์ส่วนนี้รวมเข้าไปอีกครึ่งหนึ่ง

ตัวอย่างที่ 13.5 สินทรัพย์ถาวรมีราคาทุน 2,000,000 บาท คิดค่าเสื่อมราคาปีละ 500,000 บาท กิจการมีกำไรสุทธิประจำปี และจ่ายเป็นเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นทั้งหมด

ราคาสินทรัพย์ต้นปี

สินทรัพย์ถาวร (ราคาทุน)	<u>2,000,000</u>
-------------------------	------------------

ราคาสินทรัพย์ปลายปี

สินทรัพย์อื่น ๆ เท่ากับจำนวนค่าเสื่อมราคาประจำปี	500,000
--	---------

สินทรัพย์ถาวร (ซื้อต้นปี)	<u>2,000,000</u>
---------------------------	------------------

	<u>2,500,000</u>
--	------------------

เมื่อพิจารณาสินทรัพย์ปลายปีแล้ว จะเกิดปัญหาว่าสินทรัพย์ทั้งหมดเพิ่มขึ้นซึ่งไม่น่าจะเป็นไปได้ เพราะว่าตลอด 1 ปี ที่กิจการได้ใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ไปแล้ว และได้คิดค่าใช้จ่ายประโยชน์จากสินทรัพย์ออกมาเป็นค่าใช้จ่าย ที่เรียกว่าค่าเสื่อมราคาหักออกจากรายได้ของงวดเมื่อคำนวณหากำไรสุทธิแล้ว ฉะนั้นค่าของสินทรัพย์น่าจะลดลงมากกว่า ส่วนสินทรัพย์อื่น ๆ ที่เหลืออยู่ ณ วันสิ้นงวดนั้นเป็นผลมาจากการบันทึกค่าเสื่อมราคา แต่จำนวนเงินลงทุนในสินทรัพย์ยังคงมีจำนวนเดิม ณ วันต้นปีนั่นเอง ถ้านำสินทรัพย์สุทธิหลังหักค่าเสื่อมราคาแล้วยอดสินทรัพย์ปลายปีจะปรากฏดังนี้

ราคาสินทรัพย์ต้นปี		
สินทรัพย์ถาวร (ราคาทุน)		2,000,000
ราคาสินทรัพย์ปลายปี		
สินทรัพย์อื่น ๆ เท่ากับจำนวนค่าเสื่อมราคาประจำปี		500,000
สินทรัพย์ถาวร (ราคาทุน)	2,000,000	
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม	<u>500,000</u>	<u>1,500,000</u>
		<u>2,000,000</u>

จากปัญหาดังกล่าวสินทรัพย์ทั้งหมดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการคำนวณอัตราผลตอบแทนยังเป็นจำนวนเดิมเท่ากันทุกปี ถ้ากิจการใช้สินทรัพย์รายการนี้ในการดำเนินงาน และก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจกับกิจการเท่ากันทุกปี อัตราผลตอบแทนก็จะเท่ากันด้วย ถ้าจะกล่าวในด้านสภาพจริงของสินทรัพย์แล้ว กิจการยังคงใช้สินทรัพย์เป็นจำนวนเท่าเดิมในปัจจุบัน และมีกำไรสุทธิจำนวนเดิม นอกจากสินทรัพย์ถาวรแล้ว แต่ละปีกิจการจะมีสินทรัพย์อื่น ๆ เพื่อใช้ในการดำเนินงานเพิ่มขึ้นเท่ากับจำนวนค่าเสื่อมราคาประจำปี ดังนั้น ยอดกำไรสุทธิควรจะสูงขึ้นและอัตราผลตอบแทนจะคำนวณจากยอดสินทรัพย์ที่สูงขึ้นด้วย ถ้ากำไรสุทธิยังคงเท่าเดิมแทนที่จะสูงขึ้นเพราะมีสินทรัพย์ใช้งานเพิ่มขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้อัตราผลตอบแทนจะลดลง และชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องของกิจการ อย่างไรก็ตามได้มีวิธีแก้ไขที่ดีกว่านี้โดยการใช้อัตราสุทธิของสินทรัพย์เป็นเกณฑ์ในการคำนวณอัตราผลตอบแทน

สรุป

การวิเคราะห์ธุรกิจจากงบการเงินมีประโยชน์ต่อผู้ใช้หลายกลุ่ม และแต่ละกลุ่มมีเป้าหมายแตกต่างกัน เช่น เจ้าของกิจการหรือผู้ลงทุนมีความต้องการทราบกำไรและแนวโน้มของกำไรในอนาคตเพื่อการได้รับผลตอบแทนในรูปของเงินปันผล หรือเจ้าหน้าที่ต้องการทราบอัตราความเสี่ยงหรือสนใจในสภาพคล่องของธุรกิจ เพื่อการประเมินสถานการณ์ในการชำระหนี้ เป็นต้น การวิเคราะห์งบการเงินทำให้ทราบสถานะของกิจการ เช่น สภาพคล่อง ความสามารถในการชำระหนี้ ความสามารถในการทำกำไร ในการวิเคราะห์งบการเงินในส่วนของสินทรัพย์และอัตราผลตอบแทน จะต้องพิจารณาถึงกำไรสุทธิ ราคาของสินทรัพย์และค่าเสื่อมราคา เนื่องจากผลลัพธ์ที่ได้อาจส่งผลให้มีการแปลความที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ทำให้การตัดสินใจผิดพลาดได้

เครื่องมือที่ใช้วิเคราะห์งบการเงิน ประกอบด้วย การวิเคราะห์ย่อส่วน การวิเคราะห์เฉพาะจุด และการวิเคราะห์อัตราส่วน โดยที่การวิเคราะห์ย่อส่วนจะมีการเปรียบเทียบงบการเงินตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป โดยการเปรียบเทียบแต่ละรายการ และเพื่อการเปรียบเทียบกับบริษัทอื่น ๆ ในอุตสาหกรรมเดียวกัน สำหรับการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน จะแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

1. อัตราส่วนวิเคราะห์ความคล่องตัวหรือสภาพคล่อง
2. อัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการใช้สินทรัพย์
3. อัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการก่อหนี้
4. อัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไร

ซึ่งการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินจะเป็นฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์แนวโน้มต่อไป อย่างไรก็ตามการนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการบริหารควรคำนึงถึงแหล่งที่มาของตัวเลข และควรนำมาผนวกกับข้อมูลที่ไม่ใช่ตัวเลขด้วย